

EESTI EVANGEELIUMI KRISTLASTE JA BAPTISTIDE KOGUDUSTE LIIT
KÕRGEM USUTEADUSLIK SEMINAR

Alur Õunpuu

EESTI KRISTLIKU NELIPÜHI KIRIKU KOGUDUSTE JUHTIDE ARUSAAM
KOOSTÖÖST KOGUKONNAGA

Magistritöö

Juhendajad: Külli Tõniste, dr. PhD
Einike Pilli, dr. theol

Kuressaare 2025

Olen kõigile lõputöös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõttelistele seisukohtadele ja muudest allikatest pärinevatele andmetele viidanud.

Sõnade arv (ilma bibliograafia ja lisadeta) **26 966**

Autor: Alur Õunpuu (digiallkiri)

29. mai 2025 (kuupäev)

SISUKORD

LÜHENDID

SISSEJUHATUS	5
1. Jumala rahvas laiemas kogukonnas - PIIBELIKUD JA TEOLOOGILISED ALUSED	
1.1 Piibel. Vana ja Uus testament	12
1.2 Kirikulugu: koguduste ja ühiskonna suhte mudelid.....	15
1.3 Misjon ja koguduste roll ühiskonnas	22
2. KOGUDUS KUI KOGUKOND JA SELLE ÜHISKONDLIKUD FUNKTSIOONID EESTIS	35
2.1 Kogudus kui kogukond Eesti ühiskonnas	35
2.2 Eesti kristlike konfessioonide panus ühiskonda.....	44
2.3 Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku roll kogukonnas	48
3. Uurimuslik osa: EKNK KOGUDUSTE KOOSTÖÖ KOGUKONNAGA	55
3.1 Uurimuse koostamine töö uurimusküsimusele vastuse saamiseks	55
3.2 Valim, uuringu läbiviimine ja tulemuste analüüs	57
3.3 Uurimis tulemused	58
3.4 Arutelu ja ettepanekud	97
KOKKUVÕTE	100
<i>Summary</i>	103
KIRJANDUS JA ALLIKAD	107
LISAD	111

LÜHENDID

EKN	- Eesti Kirikute Nõukogu
EKK	- Eesti Kristlik Kirik
EKNK	- Eesti Kristlik Nelipühi Kirik
EEKBKL	- Eesti Evangeeliumi Kristlaste Baptistide Koguduste Liit
EELK	- Eesti Evangeelne Luterlik Kirik
EMK	- Eesti Metodisti Kiriku
EUU	- Elust, usust, usuelust
EV	- Eesti Vabariik
KUS	- Kõrgem Usuteaduslik Seminar
KIKoS	- Kirikute ja koguduste seadus
KOV	- Kohalik omavalitsus
OV	- Omavalitsus
SPAKEL	- Seitsmenda Päeva Adventistide Koguduste Eesti Liit

SISSEJUHATUS

Teema tutvustus

Koguduste suhe ühiskonnaga on läbi kristluse ajaloo olnud oluliseks aruteluteemaks. See on väljendunud praktikas paljudel viisidel, varieerudes suures mahus kattuvusest kuni terava vastandumiseni. Umbes 5.–15. sajandil olid paljud Euroopa kogukonnad tihedalt seotud oma kirikuga, kuna kirik oli nii vaimne kui ka sotsiaalne keskpunkt. Tihti oli kogukond määratud kiriku kaudu ning kirik osales kogukonna elu korraldamisel, hariduses ja sotsiaaltöös. Alates 16. sajandist Reformatsiooni ja hilisema sekulariseerumisega hakkas kirik kaotama oma monopolipositsiooni kogukonna elu üle. Mõnes piirkonnas ning perioodil tekkisid konfliktid, kus kirik ja kogukond olid vastandatud või isegi vastandlikud jõud.

Ka Eesti pole siin erand. Autor on juhtunud kuulma kristlaste vestlusi, et ühiskonnas toimuv neid väga ei huvita. Nemad on `taevariigi` kodanikud ja keskenduda tuleb vaid Jeesusele. Niisugune kristlaste ja ühiskonnas toimuva osas vastandumine töötab aga evangeeliumi leviku vastu. Viimased aastad on selle vastandumise isegi suuremaks teinud. Varasemalt väljakujunenud mõtte- ja koostöömustreid on mõjutanud mitmed sündmused nagu Covid-epideemia, agressorriigi Venemaa sissetung Ukraina territooriumile, vaimse tervise teemad ja mitmed maksutõusud, mis tõstatavad uusi küsimusi. Vastandumine ja vastandumisega seotud pinged võivad aga viia ühiskonna lõhestumiseni ning takistada dialoogi ja üksteise mõistmise arengut. Kristlased saavad näidata eeskuju positiivsete väärtuste edendamise kaudu ning rõhutada, et usku ja religiooni ei peaks kasutama eraldatuse või vastandumise vahendina, vaid hoopis ühendava jõuna.

Kuidas näevad kristlaste suhet kogukonnaga Eesti kristlased on varasemalt veidi eri nurkade alt uuritud:

Kristjan Kalamägi diplomitöö *Lootuse küla rehabilitatsiooni keskusena ühiskonnas ja selle programmi efektiivsus*.¹ Selles töös tuleb esile, et ühiskonna ja kogukonna ning koguduse vahel on oluline koostöö ning vastastikune toetus sõltlaste taastumisel. Kasutatavad programmid näitavad, et holistiline ja kogukonnapõhine lähenemine on tõhus ning aitab luua positiivseid muutusi mitte ainult sõltlaste endi, vaid kogu kogukonna tasandil.

Urmas Metsamaa lõputöö *Eesti EKB Koguduste Liidu väikekoguduste koostöö koguduste liidu ja kogukonna läbi tegevusvaldkondade prisma*.² Selles töös selgub, et kogudus ja kogukond on omavahel tihedalt seotud ning nende vastastikune koostöö on elutähtis koguduste jätkusuutlikkuse ja kogukonna heaolu tagamisel. Tugev ühendus ning ühistegevused on võtmetähtsusega koguduste ja kogukonna ühise arengu toetamisel.

Anti Toplaane magistritöö *EELK Lääne-Eesti koguduste ja kohalike omavalitsuste koostöö 2017-2021*.³ Tema uurimisest ilmneb, et kiriku ja koguduste ning ühiskonna ja omavalitsuste vahel on olemas tugev potentsiaal ühiste eesmärkide saavutamiseks ning kogukonna paremaks teenindamiseks, kuid selleks on vaja koostöötahet, dialoogi ning vastastikust mõistmist.

Kogukonna mõiste üle on arutletud Johanna Roosenvald, Karl Pajusalu, ja Toivo Pilli. 2021. „Kogudus Ja Kogukond: Lingvistilised, Teoloogilised Ja Sotsioloogilised Seosed“. *Usuteaduslik Ajakiri* 79 (1):56-77⁴ artiklis. Artikli võib kokku võtta nii, et kristlik kogudus on sotsiaalne ja religioosne kogukond, mis on tihedalt seotud suurema kogukonna ja ühiskonnaga ning mille eesmärgiks on suhtevõrgustiku loomine, kogukonnatöö ning sotsiaalse sidususe tugevdamine.

Johanna Toplaan`e magistritöö, 2016. „*Koguduse tegevus sotsiaaltöö vaatepunktist lähtudes*“.⁵ näitab, et EELK kogudused mängivad olulist ja mitmekülgset rolli

¹ Kristjan Kalamägi, Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar, Tallinn, 2017.

² Urmas Metsamaa, Kõrgem Usuteaduslik Seminar, Tartu, 2015.

³ Anti Toplaan, Tartu Ülikooli Humanitaarteaduste ja Kunstide valdkond Usuteaduskond, 2023.

⁴ Roosenvald, Johanna, Karl Pajusalu, ja Toivo Pilli. 2021. „Kogudus Ja Kogukond: Lingvistilised, Teoloogilised Ja Sotsioloogilised Seosed“. *Usuteaduslik Ajakiri* 79 (1):56-77. <https://ojs.utlib.ee/index.php/UA/article/view/23543>. (vaadatud 10. mai 2025).

⁵ Johanna Toplaan, 2016. „Koguduse tegevus sotsiaaltöö vaatepunktist lähtudes“. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.

ühiskonnas, ühendades vaimse ja praktilise toetuse ning tehes tihedat koostööd kohaliku kogukonna ja omavalitsustega. Rõhutatakse väärtusi ja inimlähedast hoolivust, mis aitavad kaasa kogukonna heaolu parandamisele.

Eesti Kristlik Nelipühi Kirik (EKNK) on välja andnud kaks raamatut: *Koht sinu jaoks*⁶ ja *30 aastat Eesti Kristlikku Nelipühi Kirikut*.⁷ Nendes raamatutes käsitletakse kiriku ja koguduste elu, mis kätkevad samuti koguduste kokkupuutepunkte ühiskonnaga.

Nimetatud uuringud on läbi viidud erinevate konfessioonide kontekstides, millest ainult Kristjan Kalamägi puudutab EKNK-d. Kõik nimetatud tekstid jäävad Covid-epideemia ja Ukraina-Vene sõja eelsesse aega. COVID-19 epideemia ja Ukraina-Vene sõda on aga oluliselt mõjutanud koguduste ja kogukondade suhteid ning tegevusi. Need sündmused tõid kaasa mitmeid muudatusi nii koguduse struktuuris kui ka kogukonna toetamise viisides.

COVID-19 epideemia ajal oli vajalik rakendada sotsiaalse distantsi nõudeid, piirata kogunemisi ning liikuda digitaalsele platvormile. See muutis koguduse tegevust – paljud kogudused hakkasid rohkem kasutama online-teenistusi, jumalateenistusi ja kogukonna toetamise meetodeid, näiteks toiduabi jagamist ja vaimset tuge distantsilt. Samuti tugevnes koguduste roll kogukonna vaimse ja materiaalse toetajana kriisiaegadel.

Ukraina-Vene sõda on suurendanud rahu ja humanitaarabi vajadust ning tõstatanud teemasid rahu, sõja mõjude ja kogukonna solidaarsuse kohta. Kogudused on osalenud humanitaarabi jagamisel, toetades põgenikke ja sõja ohvreid ning palvetanud rahu eest. Need sündmused on toonud koguduste ja kogukondade vahel rohkem ühendust ning rõhutanud kogukonna väärtust ja toetust üksteisele, kuid tekitanud ka pingeid.

Usulised ja moraalsed erimeelsused kasvasid seoses vaktsiinide ning pandeemia käsitlusega. Ukraina-Venemaa sõda tõstis vajadust kogukondade sidususe järele ning tõi kaasa pagulaste vastuvõtu ning toetamise väljakutseid ning pingeid. Võib öelda, et need

⁶ Urve Heiter, *KOHT SINU JAOKS Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku esimesed 15 aastat* (Eesti Kristlik Nelipühi Kirik, Tallinn 2006).

⁷ Marilin Kukk, *30 aastat Eesti Kristlikku Nelipühi Kirikut* (Eesti Kristlik Nelipühi Kirik, Tallinn 2021).

sündmused suurendasid nii ühendus- kui ka lahkkelisid koguduste ning kogukondade vahel, rõhutades dialoogi, empaatia ja koostöö olulisust keerulistel aegadel.

Kuidas mõistavad EKNK vaimulikud seda keerulist ja muutuvat ühiskonda ning kuidas nad oma rolli selles täidavad, pole seni veel uuritud. Kas nad näevad end kui eraldunud 'taevariigi' kodanikud, kes keskenduvad ainult vaimsetele väärtustele, või otsivad nad tee ühiskonna ja kristliku sõnumi vahelise dialoogi ning koostöö süvendamiseks?

Käesoleva uurimistöö eesmärk on analüüsida EKNK vaimulike kogemusi ja arusaamu koostööst kogukonnaga. Töö uurimisküsimuseks on: Millised on EKNK vaimulike kogemused ja arusaam koostööst kogukonnaga?

Uurimisküsimusele vastuse leidmiseks on autor läbi viinud EKNK koguduste juhtide seas ankeetküsitluse ja intervjuud.

Magistritöö esimeses peatükis käsitletakse Piibellikke ja teoloogilisi aluseid, teises peatükis kogudus kui kogukond ja selle sotsiaalsed funktsioonid Eestis, kolmandas peatükis käsitletakse EKNK vaimulike küsitluste ja intervjuude uurimistulemusi, tehakse analüüs ning arutlus. Peatüki lõpetab kokkuvõte, *summary* kasutatud kirjandus ja lisad.

Mõistete selgitused

Eesti Kristlik Nelipühi Kirik (EKNK) sai alguse 1989 a. sündmustega. Esialgu võeti uuele kirikule nimeks Eesti Kristlik Kirik (EKK). Uus kirik registreeriti selle nime all ametlikult Eesti Vabariigi (EV) Siseministeeriumis 12.veebruari 1992.a. Hiljem lisandus nimele täpsustav määratlus ja alates 1. jaanuarist 1994 kannab kirik nime Eesti Kristlik Nelipühi Kirik. EKNK-sse kuulub 2025 aasta seisuga 37 kogudust, mis omavad tegevuse aluseks ühist põhikirja.⁸

Kirikute ja koguduste seadus (KIKoS), mis reguleerib usuühenduste tegevust Eesti vabariigis ütleb, et: „Usulised ühendused on kirikud, kogudused, koguduste liidud ja kloostrid.“⁹

⁸ EKNK põhikiri, <https://eknk.ee/wp-content/uploads/EKNK-pohikiri-27-03-2021.pdf> (28. detsember 2024).

⁹ Riigiteataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/KOKS>, (vaadatud 11. jaanuar 2025).

EKNK on episkopaalse struktuuriga kirik. KIKoS mõistes on kirik episkopaalse struktuuriga ja kolme üldkirikliku usutunnistusega õpetuslikult seotud vähemalt kolme vabatahtlikult liitunud koguduse ühendus või on jaotatud vähemalt kolmeks koguduseks ja kes tegutseb põhikirja alusel, valitud või nimetatud juhatuse juhtimisel ning kantakse registrisse KIKoS ettenähtud juhtudel ja korras.¹⁰

Usuühenduste põhitegevuste loetelu kirjeldus KIKoS selgitab, et: „Kiriku, koguduse, koguduste liidu ja kloostri põhitegevus on oma usu tunnistamine ja viljelemine, eeskätt jumalateenistuste, usuliste koosolekute ja talituste vormis, ning usutunnistusekohane või oikumeeniline moraali-, eetika-, haridus-, kultuuri-, diakoonia-, sotsiaalse rehabilitatsiooni alane või muu tegevus väljaspool kirikule või kogudusele iseloomulikke usuliste talituste ja teenistuste vorme.“¹¹

Kogudus. Vanas Testamendis on Iisraeli rahva ehk 'koguduse' kohta kasutusel kaks sõna, üks etnilis-poliitilises mõttes (eda), teine usulise praktika ja jumalateenistuses osaleva rahva mõttes (qahal).¹²

Kogudus KIKoS mõistes on ühte usku tunnistavate füüsiliste isikute vabatahtlik ühendus, kes tegutseb põhikirja alusel ja valitud või nimetatud juhatuse juhtimisel ning kantakse registrisse seadusega ettenähtud juhtudel ja korras.¹³

Tänapäeval viitab koguduse mõiste kristlaste kogukonnale või ühendusele, kus usklikud kogunevad koos jumalateenistusteks, palveteks, õppetundideks ning üksteise toetamiseks. Tavaliselt tähendab see piirkondlikku või koguduslikku kristlaskonda, mis põhineb usul ning jagab ühiseid väärtusi ja uskumusi. Kogudus võib olla paikne või laiem ning hõlmata nii kohalikke kirikuid kui ka suuremaid kristlikke ühendusi. Koguduse olemus on ühise usu ja tegevuse kaudu tugevneda ning toetada liikmeid vaimselt ning sotsiaalselt. Nigel G. Wright ütleb, et kirikut tuleb mõista kui inimeste osadust, kes on suhtevõrgustikus Jumalaga ja üksteisega, osaledes võrdsetena Jumala elus.¹⁴

¹⁰ Riigiteataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/KOKS>, (vaadatud 11. jaanuar 2025).

¹¹ Riigiteataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/922728>, (vaadatud 11. jaanuar 2025).

¹² Fritz Rienecker ja Gerhard Maier. 2011. *Suur Piibli leksikon*. Tallinn: Logos, 309.

¹³ Riigiteataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/KIKoS> (vaadatud 11. jaanuar 2025).

¹⁴ Nigel G. Wright, "Free Church, Free State", (First published in 2005 by Paternoster Press), 4.

Vaimulik on usutalituste sooritamiseks ja usu elu juhtimiseks ametisse pühitsetud isik.¹⁵ Vaimulik võib olla näiteks preester, pastor, piiskop või muu religioosse struktuuri juht, sõltuvalt usutraditsioonist. Vaimulik aitab koguduseliikmetel mõista ja elada oma religioossetest tõekspidamistest lähtuvalt, pakkudes vaimulikku juhendamist, nõu ja toetust. Tema töö hõlmab jumalateenistuste korraldamist, sakramentide jagamist ning koguduse liikmetele vaimulikku ja hingehoidlikku teenimist. Seadusest lähtuvalt võib vaimulik olla isik, kellel on hääleõigus kohalike omavalitsuste valimistel. Vaimulikule esitatavad muud nõuded kehtestab usuline ühendus.¹⁶

Kogukond. Ühendsõnastikus on sõna kogukond tänane tähendus määratletud kui „inimrühm, kes oma tegevuses on omavahel seotud ühise asula, päritolu, ühiste huvide vm sotsiaalsete suhetega ning kes sellega eristub teistest rühmadest“.¹⁷ Eesti keele seletav sõnaraamat tõstab kogukonna puhul esile territoriaalse seotuse – kogukond on „mingis piirkonnas elav, teatud sotsiaalsete suhete võrgustikuga seotud inimrühm“.¹⁸

Kogukondade olulisest rollist igapäevaelus võib tuua välja kolm peamist aspekti, mis tõendavad nende väärtuslikkust. Esiteks, kogukonnad võimaldavad inimestel igapäevastes tegevustes koostööd teha ning vastastikku abistada, mille tulemusena tugevneb hoolivus ning sotsiaalne sidusus. Üheks kogukonnaga koostöö viisiks on näiteks koostöö kohaliku omavalitsusega. Vastastikune abistamine on mitte ainult praktiline tegevus, vaid omab ka emotsionaalset ning hoolivuslikku mõõdet. Teiseks on kogukond kui füüsiline paik koos selle emotsionaalse ja sotsiaalse tähenduskihiga ja on vajalik kogu elukaare vältel, pakkudes olemise, kuulumise, tegutsemise ja kujunemise võimalusi. See mitmekülgne paik võimaldab nii loomuliku elamise, identiteedi kujundamise, igapäevase tegevuse kui ka eneseteostuse vajadust. Kolmandaks, et inimeste heaolu sõltub nende osalusest erinevates suhete struktuurides; mitmekesine ja terve suhete võrgustik toetab indiviidi kohanemist ning parandab elukvaliteeti. Seega võib öelda, et kogukondade aluseks on mitmetahuline roll sotsiaalse integratsiooni, identiteedi ning isikliku heaolu toetamisel.¹⁹

¹⁵ Sõnaveeb, <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/kogukond/1/est>, (vaadatud 13. mai 2025).

¹⁶ Riigiteataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/KIKoS>, (vaadatud 13. mai 2025).

¹⁷ Sõnaveeb, <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/kogukond/1/est>, (vaadatud 13. mai 2025).

¹⁸ Eesti Keele Seletav Sõnaraamat, 1992. eesti kirjakeele seletussõnaraamat. II köide. 2. vihik. Keeletoll-kollisioon. Tallinn: ETA Eesti Keele Instituut.

¹⁹ Dagmar Narusson, „Kogukonna tähendused“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 18.

Tänuavaldus

Käesoleva uurimistöö autor tänab kõiki, kes andsid oma panuse magistritöö valmimiseks. Autor tänab kõiki uuringus osalenuid EKNK vaimulikke. Erilised tänusõnad kuuluvad diplomitöö juhendajatele PhD. Külli Tõnistele, Dr. dheol. Einike Pillile ja MA. Helle Lihtile ning minu oma perekonnale.

1. Jumala rahvas laiemas kogukonnas - PIIBELIKUD JA TEOLOOGILISED ALUSED

Inimeste ja ühiskonna arengut on läbi ajaloo määranud usk ja religioossed väärtused, mille keskmes on Jumala ja inimese vaheline suhe. Vana ja Uue Testamendi tekstid ning kirikuloo uurimine võimaldavad mõista, kuidas religioossed õpetused on kujundanud ühiskondlikke väärtusi ja vastutustunnet. Vanas Testamendis rõhutatakse kogukonna vastutust ja õigluse edendamist, kutsudes usklikke panustama ühise heaolu nimel ning hoolima nõrgematest. Uues Testamendis saab nähtavaks kristliku armastuse ja teenimise printsiip, mis innustab kristlasi aktiivselt osalema ühiskonna arengus ning aitama kaasinimesi. Kirikuloo ja misjoni uurimine näitab, kuidas kristlik kogukond on ajas pühendunud sotsiaalse õigluse ja inimõiguste edendamisele ning missioonina on see üleskutse ühiskonda panustada. Kogudus, kui kiriku paikne ja kogukondlik vorm, mängib olulist rolli nii usulise identiteedi hoidmisel kui ka sotsiaalse sidususe tugevdamisel. Seeläbi on kirik ja kogudus olulised institutsioonid, mis inspireerivad ja toetavad ühiskonna heaolu ning kutsuvad iga uskliku üles oma panust andma. Sellest kõigest tuleb juttu veidi lähemalt järgnevides alapeatükkides.

Piibel. Vana Testament

Vanas Testamendis esinevad teoloogilised alused ja põhjendused ühiskonda panustamise ning õiglaselt ja ustavalt elamise kohta Jumala ees peegeldades Jumala õigust ja armastust nii Iisraelis kui ka teiste rahvaste seas. Need alused on seotud Jumala kutsumise ja lepingutega, mis määravad rahva vastutuse elada Tema seaduste järgi ning näidata Jumala õiglust ja armastust kogukonnas. Esiteks rõhutatakse, et Jumal on kutsunud Iisraeli olema Tema rahvas ning järgima Tema seadusi (5Ms 6:4–5; 10:12–13). Samuti kutsub Jumal inimesi üles armastama ligimest nagu iseennast (3Ms 19:18), mis väljendab Jumala tahte täitmist ning soovitusi luua õiglane ja harmooniline ühiskond. Jumal on õigluse Jumal ning Tema tahte täitmine eeldab õiglast kohtlemist ning seaduste järgimist (Js 1:17; Mi 6:8), mis kehtib nii Iisraelis kui ka paganrahvaste seas.

Moosese raamatutes ja hiljem kuni Põhja- ja Lõunariigi eraldumiseni tähistatakse nimetusega `iisraellased` (5Ms 4:44), `Iisraeli sugu` (2Ms 16:31) või lihtsalt `Iisrael` (2Ms 9:7) tervet Jaakobist pärinevat rahvast. Ka hilisemal ajal kasutatakse seda nime aeg-ajalt mainitud tähenduses. Heebrea keeles *Jisrael* tähendab iisrael `Jumalaga võitlejat`.²⁰

Paganad heebrea keeles *gojim*, kreeka keeles *ethne*. Mõlemad sõnad tähistavad rahvusi või rahvaid üldiselt. Piiblis märgivad need sõnad ka inimesi, kes teenivad ebajumalat (2Kn 16:3; Hs 23:30), kehastavad ebapuhtust (Esr 6:21) ning on tõelise Jumala ja tema rahva vaenlased (Ps 79:1,10; Jr 10:25; Nl 1:3,10; Hs 34:29; 36:7,15).²¹

Vanas Testamendis on ühiskonda panustamine seotud Jumala sõlmitud lepingutega, mille osana on kohustus elada Tema seaduste järgi ning olla valguseks teistele rahvastele (5. Ms 4:5–8). Seeläbi nähakse ühiskonda panustamist kui usulist kohustust, mille eesmärgiks on rahva heaolu ning õigluse saavutamine (Jr 29:7). Eriti paganrahvaste seas on rõhutatud Jumala õiguse ja armu näitamist, mis võib viia nende usule ning ühiskondliku elukorralduse paranemiseni.

Prohvetid, nagu Jesaja, Hoosea ja Miika, kutsusid rahvast pöörduma Jumala poole ning elama õiglaselt ja ustavalt. Nende sõnumid rõhutasid, et Jumala rahvas peab olema eeskujuks ning näitama teed ka teistele rahvastele ning ühiskonnale. Jumala kutse ning lepingud nõuavad, et nii Tema rahvas kui ka teised rahvad elaksid õigluses ja armastuses, mis on Jumala kuningriigi väärtuste väljendus. Ühiskonda panustamine ning õiglane ja ustav kogukond on Jumala plaani osa, kus inimesed elavad Tema seaduste järgi ning peegeldavad Jumala armastust ja õiglust. Paganrahvaste seas on kutsutud näitama Jumala iseloomu ning õiglust, mis võib viia usule ja rahu saavutamiseni ühiskonnas. Seega võib öelda, et Vana Testamendi teoloogiline raamistik rõhutab, et ühiskonda panustamine on Jumala kutse nii Iisraelile kui ka paganrahvastele, et ellu viia Tema õigus ja headus ning luua kogukond, mis peegeldab Jumala kuningriigi väärtusi.

²⁰ Fritz Rienecker ja Gerhard Maier. 2011. *Suur Piibli leksikon*. Tallinn: Logos, 201.

²¹ *Ibid*, 470.

Piibel. Uus Testament

Nii nagu Vana Testament nii on ka Uus Testament, mis toetab kristliku koguduse ja usklike aktiivset panustamist ühiskondlikku ellu. Seda ka tolle aja kontekstis, kus esimene kristlik kogudus elab juutlikus maailmas. Need alused põhinevad Jeesuse Kristuse õpetustel, uue lepingu väärtustel ning kristlaste kutsel toimida valguse ja soolana maailmas. Jeesus rõhutas Matteuse evangeeliumis, et kõige suurem käsk on armastada Jumalat ja oma ligimest nagu iseennast (Mt 22:37–39), mis kujundab kristlaste eetilise ja teoloogilise orientiiri. Kristlaste ülesandeks on näidata armastust ja hoolivust kogu inimkonna suhtes, sõltumata usulistest või etnilistest piiridest. Teoloogiliselt annab see aluse ühiskondlikuks panustamiseks, sealhulgas nõrkade abistamiseks, õiguse edendamiseks ning harmoonia saavutamiseks.

Uus Testament rõhutab, et kristlased on kutsutud olema maailma soolaks ja valguseks (Mt 5:14-16). Apostel Paulus õpetab, et kristlased on Kristuse ihu liikmed, mille ülesandeks on avaldada Jumala armu ning õiglust kogu maailmas (2Kr 5:20). See kutse nõuab, et kristlased ei ela pelgalt vaimulikus sfääris, vaid osalevad aktiivselt ühiskonna heaolu edendamises. Piibli tekstides on õiglus ja rahu esile tõstetud kui olulised väärtused, mida Jesaja raamat kutsus üles otsima (Js 1:17). Sealt tulenevalt näevad kristlased oma kohustust aidata luua õiglasem ja rahumeelsem ühiskond, mis peegeldab Jumala õigluse ja armastuse printsiipi.

Jeesus Kristus oli pühendunud teiste teenimisele, mis innustab kristlasi osalema ühiskondlikus tegevuses ning elama evangeeliumi sõnumit läbi tegutsemise ja hoolivuse. Uus Testament rõhutab Püha Vaimu rolli kristlaste juhendajana ning jõu andjana ühiskonna parandamisel. Kristlased on kutsutud olema Jumala käed ja jalad maailmas, näidates Kristuse armastust ning õigluse tähendust oma tegevuses. Seega toetab Uus Testament kristlaste panustamist ühiskonda, rõhutades väärtuste ja eeskju kaudu armastust, õiglust ning teenimist ning kutset näidata Jumala armu ja õiglust kogu maailmas.

1.2 Kirikulugu: koguduste ja ühiskonna suhte mudelid

Jeesuse Kristuse kogudus on säilinud ning kasvanud vaatamata ühiskonnas valitsevatele poliitilistele süsteemidele, isegi poliitiliste süsteemide surve all. Üldine kristlik arusaam on, et ükski poliitiline süsteem ei saa täielikult vastata Jumala riigi standarditele, riikidel on oma roll ning omad piirid, mis paljuski tulenevad nende monopolist füüsilise jõu kasutamisel.

Rooma kirja 13:1-7 tõlgendus esitab riigivõimu positiivse hinnangu, rõhutades selle funktsioone rikkumiste karistamisel ning heategijate kiitmisel, mis peegeldab ajaloolist konteksti ning praktilist lähenemist kristlaste suhtumisele riigivõimu. Samas viitab tekst ka sellele, et hiljem on kristlased langenud tagakiusamise ohvriks ning riigi roll on ambivalentne: ühelt poolt on see Jumala plaanis ning täidab olulisi funktsioone, teiselt poolt aga võib riik väljenduda röövelliku ja deemonliku jõuna, nagu näitab Ilmutuse 13. peatükk. Seega ei ole Uue Testamendi tunnistus riigist ühemõtteline, vaid rõhutab riigi ambivalentset olemust ning selle kohta, et Jumala lunastusplaanis on ka pattulangenud riikidel oma koht. Nigel G. Wright rõhutab, et riigi ja võimude puhul tuleb säilitada teadlik ning kriitiline suhtumine, tunnistades nende rolli Jumala plaanis ning arvestades nende piiranguid ja võimalusi saavutada head.²²

Järgnevalt käsitleb autor kolme peamist koguduse ja ühiskonna suhte mudelit, mis on põhjendatud nende ajaloolise, sotsiaalse ning poliitilise olulisusega ning nende kaudu on võimalik mõista kiriku ja ühiskonna ning riigi suhete erinevaid vorme ning nende mõju ühiskonna arengule.

Kirikuvõimu ajastu

See mudel peegeldab ajaloolist ja teoloogilist nägemust, kus kogudus või kirik on ühiskonna osa ning nende vaheline piirilahutamine puudub või on hägustunud. Näiteks keskajal ja varasematel perioodidel oli kirik tihedalt seotud ühiskondlike institutsioonidega ning sageli oli kirik ühise identiteedi ja moraali väärtuste kandja.

See mudel aitab mõista kiriku ja ühiskonna sügavat integratsiooni ning selle mõju ühiskondlikele struktuuridele ning identiteedile. Samuti näitab, kuidas religioossed

²² Nigel G. Wright, "Free Church, Free State", (First published in 2005 by Paternoster Press), 228-232.

väärtused võivad olla ühiskonna põhiväärtusteks ning kuidas religioon võib olla ühiskonna identiteedi ja moraali aluseks. Selle mõistmine on oluline ajaloolise arengutee ja praeguste vaidluste kontekstis, kus religiooni ja ühiskonna suhe on endiselt oluline.

Püha Rooma Keisririigis olid kiriku ja valitsejate vahel tihedad sidemed, kus paavst ning keiser jagasid võimu ning kirik oli oluline osaline riiklikus otsustusprotsessis. Kontekstualiseerides Konstantinuse ajastut, võib väita, et kristlaseks olemise olemus muutus oluliselt ning saavutas ühiskondliku aktsepteeritavuse. Selle protsessi tulemusena sai kristlaseks olemisest mitte pelgalt usuline valik, vaid ka sotsiaalne ja kultuuriline eelisseisund, millel oli märkimisväärne mõju ühiskondlike struktuuride ja identiteedivormide kujunemisel. Samal ajal aga hägustus Konstantinuse perioodist alates, mil kirik hakkas omandama imperialistlikke põhimõtteid osaliselt autentsus misjonist. Kristuse õpetuse edendamine ei peaks aga toimuma ilmalike võimude vahendusel ega riigiga liites, kuna see võib viia korrupsiooni ja usulise puhtuse kahjustumiseni.

Kogudus ja ühiskond kui institutsionaalsed struktuurid keskajal olid tihedalt seotud ning ühinenud kiriku ja riikliku võimu ajastuks. Sellel perioodil ei olnud kirik pelgalt vaimulik organisatsioon, vaid täitis olulisi poliitilisi, sotsiaalseid ning majanduslikke rolle, olles sageli riigi ja ühiskonna juhtimisstruktuuride lahutamatu osa.

Kui kirik omandas oma impeeriumi kontekstis õigeõpetusliku rolli ning hakkas täitma religioosseid ja poliitilisi funktsioone, muutus kristlaseks olemise tähendus tihedalt seotud riikliku ja rahvusliku identiteediga. Selle protsessi käigus sai kristlaseks olemisest osaliselt sünnipärane ja automaatne, mis tähendas, et kristlus ei olnud enam vaid vabatahtlik valik, vaid sageli ka sünniline kuuluvus. Selle arenguga seondus kristluse positsiooni süvenemine riikliku identiteedi konstrueerimisel ning selle seotuse tugevnemine riigi ja kiriku vahel. Seega kaasnes selle protsessiga kristluse sisenemine riikliku ja rahvusliku identiteedi sfääri, muutes kristlaseks olemise mitte pelgalt individuaalseks usuliseks valikuks, vaid osaks laiemast sotsiaalsest ja poliitilisest identiteedist.²³

Eelpool kirjeldatu illustreerib, et kirik oli mitte ainult vaimulik organisatsioon, vaid ka oluline võimu ja kontrolli vahend ning osaline riiklikus juhtimises. Kiriku ja riigi tihe

²³ Nigel G. Wright, "Free Church, Free State" (First published in 2005 by Paternoster Press), 52-55.

seotus võimaldas religioosete institutsioonide mõjuvõimu laiendada ning rõhutas nende rolli ühiskonna poliitilises ja sotsiaalses korrastamises.

Kogudus vastandub ühiskonnale

See mudel on eriti oluline totalitaarsete ja repressiivsete perioodide uurimisel, nagu Nõukogude aeg, kus religioosete kogukondade vastupanuvõime ning nende salajane tegevus olid olulised ühiskondliku identiteedi säilitamise ja vastupanu vormid.

Samuti näitab see mudel, kuidas religioosne kogukond võib toimida vastupanuna riiklikule ideoloogiale ning säilitada usulist ja kultuurilist identiteeti repressiivsetes tingimustes. See rõhutab religiooni rolli moraalse ja kultuurilise vastupanuna ning aitab mõista religiooni kui sotsiaalse vastupanu vahendi olulisust ajaloolistes ja kaasaegsetes konfliktides.

Pärast Teist maailmasõda, kuni Jossif Stalini (sünd. 1878–1953) valitsusaja lõpuni oli ateistliku propaganda tähtsus madal. Kui 1950. aastate alguseni oli religioon nõukogude riigi jaoks poliitiline vastane, siis Nikita Hruštšovi (sünd. 1894–1971) juhtimisel hakkas nõukogude võim religiooni käsitlema eelkõige ideoloogilise vastasena ja igandina, mis nõukogude inimesega kokku ei sobinud. Religioon tuli kaotada nii avalikkusest kui ka nõukogude elanike teadvusest ateistliku propaganda abil.²⁴

Nõukogude ajalise perioodi kontekstis kujutas kogudus religioosse organisatsioonina märkimisväärset vastandust riiklikule ideoloogiale ning ühiskondlikele institutsioonidele. Eriti ulatuslikult ilmnas see vastandus Nõukogude Liidu (NL) territooriumil, kus kirik ja religioon sageli olid ideoloogiliselt kõrvalised ning nende tegevus piiratud või repressioonide all. Sõltumata riiklikest piirangutest püüdsid usulised kogukonnad säilitada oma traditsioone ning identiteeti, olles sunnitud tegutsema salajases formaadis ning varjama oma usulisi praktikaid avaliku repressiooni eest.

Sellel perioodil kehtestati ranged regulatsioonid kiriku tegevusele, mille eesmärgiks oli religiooni marginaaliseerimine ning selle kontrollimine riikliku võimu poolt. Mitmetes NL riikides, sealhulgas Eestis, rakendati reguleerivaid meetmeid, mis hõlmasid kiriku

²⁴ Victoria Smolkin, *A sacred space is never empty: A history of Soviet atheism* (Princeton: Princeton University Press, 2018), 61, 83.

tegevuslubade kehtetuks tunnistamist, religioosete kogunemiste keelustamist ning religioosete organisatsioonide tegevuse piiranguid. Selle tulemusena pidid usklikud sageli oma usulisi uskumusi varjama ning kogunemised toimusid salaja, näiteks kodustes ruumides või salajastes kirikutes, et vältida repressioone ja karistusi.

'Religioonivastane võitlus Nõukogude Eestis'²⁵ artiklis täheldab Atko Rimmel, et vaatluste kohaselt olid religiooni- ning ateismiküsimused kogu Nõukogude perioodi vältel jäänud teisejärgulisteks küsimusteks, hoolimata kampaaniatest ning parteipoolsetest meeldetuletustest. Ainuüksi Usuasjade Voliniku institutsioon oli olemas ning täitis religiooniküsimustega seotud administratiivseid ülesandeid, kuid selle tegevuspiirangud ning piiratud tegutsemisvabadus tõrjusid institutsiooni tõhusalt. Kohapeal religiooniga kokku puutunud isikud olid enamasti näidanud suhteliselt vähest huvi ning aktiivsust selle teema suhtes, mis viitab, et religioonivastane tegevus Eesti NSV-s oli suuremal määral juhuslik ning mittestruktureeritud. Sellest tuleneb järeldus, et olulisemaks religiooni kontrolli tagamisel oli ikkagi hirm, mida toetas KGB tegevus, eriti usklite repressioonide osas. Seega võib väita, et religiooniile avaldas kõige suuremat mõju repressiivne meeleolu ning institutsionaalne hirm, mitte niivõrd ametlikud kampaaniad või parteipoolsed meeldetuletused.

Religioosete organisatsioonide tegevus oli tihti allutatud riiklikule kontrollile ning nende tegevuspiirangud olid laiaulatuslikud. See tingis olukorra, kus usklikud pidid oma usulise identiteedi hoidma salajas ning sageli olid sunnitud kompromisse tegema riikliku ideoloogia nõudmistega. Samal ajal püüdsid religioossed organisatsioonid säilitada oma traditsioone ning identiteeti, korraldades salajasi koolitusi, piiblitunde ning religioosete tseremooniate varjatud korraldamist.

Need näited näitavad, kuidas religioosne kogukond ning kogudus olid Nõukogude ajal ühiskonnale vastandlikud ning kuidas usulised kogukonnad tegutsesid repressiivsete tingimuste kiuste, püüdes säilitada oma usulist identiteeti ja traditsioone. Need nähtused rõhutavad religioosse vastupanu ja identiteedi säilitamise strateegiaid totalitaarse riigivõimu surve all ning illustreerivad religiooni rolli kui vastupanuliikumist ühiskondlikus ja kultuurilises kontekstis.

²⁵ Atko Rimmel, 2012 <https://kjt.ee/2012/06/religioonivastane-voitlus-noukogude-eestis/> (vaadatud 14. mai 2025).

Kiriku ja riigi lahususe põhimõte ning nendevahelise koostöö potentsiaal

See mudel on kaasaegse demokraatliku ja sekulaarses ühiskonnas laialt levinud ning peegeldab tasakaalu leidmist kiriku ja riigi vahel, kus nad on formaalselt lahus, kuid praktikas toimib nende vahel koostöö ja partnerlus.

See mudel aitab mõista, kuidas religioossed institutsioonid saavad kaasa aidata sotsiaalsele heaolule ning kuidas kiriku ja riigi vaheline koostöö võib olla produktiivne ning vastutustundlik. Samuti näitab, kuidas sekulaarsus ei tähenda religiooni kõrvalejätmist, vaid võimalust nende ühise eesmärgi saavutamiseks ning ühiskonna väärtuste edendamiseks. See on tähtis ka poliitilise ja sotsiaalse stabiilsuse ning mitmekesisuse mõistmiseks.

Kirik ja riik on ajalooliselt olnud seotud, kuid nende vaheline suhe on muutunud ning kujuneb tänapäeval sageli lahusoleku ja koostöö vahelduvas tasakaalus. „Kui Eesti Vabariigi põhiseaduses öeldakse, et Eestis ei ole riigikirikut, siis tõlgendaksin seda eelkõige nõnda, et kirikul ja riigil on ühine hool meie inimeste eest ja oleks loomulik üksteist mõistev ja tunnustav koostöö inimeste teenimisel, ütleb Toomas Jürgestein.“²⁶

Lisada võiks Wrighti²⁷ tähelepaneku, et kristlased peavad elama ühiskonnas ning kandma avalikult vastutust, edendades sekulaarsust, erapooletust religioonis ning pühendudes õigluse, rahu ja vabaduse kaitsmisele. Poliitilises kontekstis peavad kristlased kasutama argumente, mis arvestavad inimliku võimalikkusega ning töötama selle nimel, et riik suunaks oma tegevuse Jumala loomuliku lunastustöö potentsiaali realiseerimise suunas.

Riik on ontoloogiliselt lunastatav ning selle potentsiaali põhjal on võimalik luua lepingulisi suhteid, mis võimaldavad harmoonilist kooselu Jumala ja inimestega. Kristlik kohustus on toetada seda potentsiaali praktikas, olles ustav kogudus ning osaledes konstruktiivselt sotsiaalsetes institutsioonides, edendades väärtusi nagu ühisomand, võimu praktiline ja vastutustundlik kasutamine ning andustus. Vabaduse säilitamine ning kodanikuühiskonna arendamine on need, mis võimaldavad kristlikke väärtusi laiendada ning vähendada sundi ning kontrolli.

²⁶ Toomas Jürgestein. 1998. Kiriku ja riigi ühine hool. – Postimees, 10.02.

<https://www.postimees.ee/2535461/kiriku-ja-riigi-uhine-hool>, (vaadatud 02. aprill 2025).

²⁷ Nigel G. Wright, "Free Church, Free State" (First published in 2005 by Paternoster Press), 240-246.

Poliitilisel tasandil peaks lunastav muutus toimima mitte sunniviisilise jõu, vaid regeneratsiooni kaudu ning, et kristlased võivad poliitikas osaleda nii negatiivsete kui ka positiivsete jõudude mõjutajana. On oluline teha vahet koguduse ja üksikisiku osaluse vahel: kogudus peaks säilitama distantse riigiga ning olles kriitiline korrumpeerunud süsteemide suhtes, samas kui üksikisikud võivad aktiivselt siseneda poliitilisse protsessi, mõjutades seda eeskujuna. Näiteks Eelija ja Obadja lugu (1Kn 18ptk), mis illustreerib nii vastanduvat kui ka koostöist tegevust süsteemi sees ja väljas. Seega võib öelda, et poliitiline tegevus on vaid üks paljudest teedest sotsiaalsele muutusele ühiskonnas ning selle tõhusus sõltub kultuurilise kujunemise ja väärtusruumi arengust. Liigne sõltuvus poliitikast võib aga põhjustada moraalset lagunemist ning korruptsiooni, ning seetõttu on tähtis rõhutada laiemat kultuurilist evangeliseerimist, mis võib kaasa tuua paradigma muutusi ning kujundada avalikku arvamust ja poliitilisi struktuure.

Kiriku ja riigi lahusus ei tähenda, et kirik peaks eksisteerima lahus ühiskonnast. Kirik peaks tegutsema ühiskonnas aktiivselt, et teenida aga ka kujundada ning anda lisaväärtust. Urmas Arumäe selgitab, et see ei tähenda, et riik ei võiks teha koostööd religioossete organisatsioonidega ega omistada neile avalikke ülesandeid, näiteks abielu sõlmimise õigust. Lisaks on kaitseväge ja vanglate teenistuses kaplanid, kelle ülesandeks on pakkuda hingehoiu-, hingeharidus- ning kasvatustööd, samuti nõustada inimesi hingehoiu küsimustes ning tegeleda muude religioossete teenistustega.²⁸ Kiriku roll ühiskonnas on mitmekülgne ja hõlmab nii vaimset, sotsiaalset kui ka kogukondlikku ülesannet. Riigi ülesanne on samuti oluline, hoides korda ja säilitades ühiskonda. Paljud lääneriigid, sealhulgas Suurbritannia ja Prantsusmaa, järgivad nn eraldi riigi ja kiriku mudelit (eraldusmudelit), kus riik ei sekku kiriku siseküsimustesse ega omanda otsest kontrolli kiriku üle. Samal ajal toimib nende riikide ja kirikute vahel tihe koostöö ning partnerlus, mis avaldub näiteks riiklike tähtpäevade korraldamises, kirikutele suunatud toetuste andmises ning kirikute kaasamises sotsiaal- ja haridusvaldkonda. Näiteks Suurbritannias on kiriku rolli ja toetuse raames olemas kirikuametid ning riiklikud toetuskavad, kuid riik ei sekku kiriku sisemiste otsuste tegemisse ega kontrolli kiriku sisekorraldust. See mudel peegeldab põhimõtet, kus kirik ja riik on formaalselt lahutatud, kuid praktikas toimiv

²⁸ Urmas Arumäe, „Kogukond ja kirik“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 47.

koostöö võimaldab säilitada religioosseid traditsioone ning toetada kiriku rolli ühiskonnas.

Eelpool kirjeldatud kolm mudelit: a) kogudus ja ühiskond on sama; b) kogudus vastandub ühiskonnale; c) kiriku ja riigi lahususe põhimõte ning nendevahelise koostöö potentsiaal, valis autor selletõttu, et need peegeldavad ajaloolisi, kultuurilisi ning poliitilisi reaalsusi, mille kaudu saab analüüsida ning mõista kiriku ja ühiskonna ning riigi vahelisi suhteid eri aegadel ja kontekstides. Nende mudelite käsitus aitab näidata, kuidas religioon on olnud ning on jätkuvalt osa ühiskonnast ning millised vormid võtavad religioosse ja poliitilise võimu suhete arengud. Samuti aitab see mõistmine paremini analüüsida kaasaegseid ning ajaloolisi suhteid ning nende mõju ühiskonna struktuuridele ja väärtushinnangutele.

Lisaks kolmele käsitletud suhtemudelitele on koguduse ja ühiskonna vahel olemas veel mitmeid teisi käsitusviise. Siin on mõned näited:

Teatmik „Kirik keset küla. Koguduse ja kogukonna koostöö“²⁹ tutvustab koosloome mudeli (kogukonnakeskse lähenemisviisi) põhimõtteid, rõhutades, et kogudus ja ühiskond on omavahel seotud ning moodustavad ühise kogukonna. Autorid rõhutavad, et kogudus ei ole iseseisev ega vastandlik üksus, vaid on tihedalt seotud ühiskondliku kontekstiga ning toimib selle osana, olles aktiivne ja kaasav osaline ühiskondlikus tegevuses. Antud mudel asetab rõhu koguduse sotsiaalsele rollile ja vastutusele ning illustratsioonina näitab, kuidas religioosne tegevus ja väärtused võivad toetada ühiskonna arengut ning heaolu.

Kogudus ja ühiskond on eraldiseisvad ning iseseisvad (eristuvad) süsteemid. Kogudus ja ühiskond on kui kaks sõltumatut, kuid omavahel seotud süsteemi, millel on oma normid, struktuurid ja tegevusvaldkonnad. See mudel rõhutab religioosse vabaduse ja autonoomia tähtsust ning aitab vältida üksteise liigsesse sekkumisse või kontrolli. Näiteks oluline demokraatlikes ühiskondades, kus usuvabadus on kaitstud.

²⁹ Avo Üprus ja Ingmar Kurg, Kirik keset küla „*Koguduse ja kogukonna koostöö*“, (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 10.

Kogudus ja ühiskond on vastastikused mõjutajad. See mudel näitab, et religioossed institutsioonid ja ühiskond mõjutavad üksteist pidevalt ning on teineteisega dialoogis, kuid ei ole otseselt seotud ega hõlmata üksteise kontrolli. See aitab mõista, kuidas religioon mõjutab ühiskondlikke väärtusi, norme ja poliitikat ning kuidas ühiskond omakorda mõjutab religioosseid praktikaid.

Kogudus on osa riiklikust institutsioonist (näiteks riikliku religiooni formaalne tunnustamine). Kogudus on riigi osaks ning selle tegevus on seaduslikult reguleeritud, sageli riiklikult toetatud. See mudel aitab mõista religiooni ja riigi tihedat seost ning nende ühiseid eesmärke ning vastutust ühiskonnas.

On oluline mõista, et suhted koguduse ja ühiskonna vahel võivad olla väga erinevad ning nende mõistmine aitab paremini mõista religiooni rolli ühiskonnas ning kujundada poliitikaid, mis austavad religioosset vabadust ja mitmekesisust.

1.3 Misjon ja koguduste roll ühiskonnas

Teoloog Ingmar Kurg on öelnud: „Mida muud võiks kirik olla kui mitte rahvas – kirikuna on ta üks osa omal maal elavast rahvast – Jumala rahvas!“³⁰ Käesoleva töö autor nõustub öeldud seisukohaga, ehk siis, sõltumata sellest, milline on inimese maailmavaade või konfessionaalne kuuluvus, ollakse osa omal maal elavast rahvast. Kirik kui rahvas ei ole ainult individuaalsete usklike kogum, vaid terviklik kogukond, mille ülesandeks on edendada üksteise toetust, hoolivust ja ühist missiooni. Kirik peab olema seotud oma kohaliku kultuuri ja identiteediga. See aitab kristlastel paremini mõista ning väärtustada oma juuri ning arendada suhteid kohaliku kogukonnaga, mis omakorda toetab misjonit ja vaimulikku kasvu. See aitab tugevdada usukogukonna sidusust ning muuta kogukond aktiivsemaks ja ühendatumaks.

Kristlastena elame ja tegutseme ühiskonna liikmetena, pidades silmas nii oma üldisi inimsuhteid kui ka lisaks misjonäri rolli. Täites misjonäri ülesannet, võiks meeles pidada Üllas Tankleri tähelepanekut, mille kohaselt: „Missioloogilist aspekti silmas pidades tuleks aga nentida, et pahatihti on kristlastel endil sügavad eelarvamused mittekiriklaste

³⁰ Ingmar Kurg, „Kirikute vaade Maarjamaa misjonile“ – *KUHU LÄHED MAARJAMAA? Quo vaadis TERRA MARIANA?*, toim. Erik Jõks (Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016), 216.

ning vahel ka teiste kaasusklike suhtes, ning need takistavad `heanaaberlike` suhete loomist, millest võiks välja kasvada uus ja lähedasem kogemus Jumalaga.³¹ Tõsi on, et üks tegur, mis märkimisväärselt mõjutab inimeste mõttemaailma, suhtumist ja käitumist, on eelarvamused ning nende olemasolu või puudumine. Siiski on võimalik ning isegi vajalik aeg-ajalt neid eelarvamusi korrigeerida, et kristlastena edendada `heanaaberlikke` suhteid ning soodustada positiivset ja avatud koostööd erinevate inimestega.

Koguduse rolli ja kvaliteetsete heanaaberlike suhete defineerimisel võiks lähtuda John Stott'i poolt esile toodud vaatenurgast, mille kohaselt peab kvaliteetne kogudus suutma anda kogukonnale selge ja usaldusväärse pildi Kristuse ihust ning näidata oma valmisolekut ellu viia Jeesuse Kristuse ning tema õpetuste väärtusi. Stott rõhutab, et selline kogudus peab omama vähemalt nelja põhijoont: esiteks, olema kohaliku kogukonna ja piirkonna jaoks oluline ning aktiivne; teiseks, olema uskuv ning Jumalat kummardav kogukond; kolmandaks, looma ühiseluga kogukonda, mis soodustab avatud ja mõtteid stimuleeriva osaduse tekkimist; ning neljandaks, olema seotud kohalike juhtide ja otsustajatega, et suurendada koostöövõimalusi ning kogukonnatunnet.³²

Lisaks nendele põhijoontele on oluline, et kogudus arendaks avatud ja läbipaistvat kommunikatsiooni nii oma liikmete kui ka kohaliku kogukonnaga. Selline kommunikatsioon aitab tugevdada usaldust ning luua aluse tõhusale koostööle kohalike institutsioonidega. Kogudus, mis näitab aktiivselt hoolivust ning abistavat hoiakut, aitab kujundada positiivset kuvandit ning näidata valmisolekut olla kogukonna jaoks olemas erinevate sotsiaalsete projektide, abiprogrammide ning vabatahtliku tegevuse kaudu. See nõuab koguduselt avatud ja koostööaldis hoiakut ning jätkusuutlikku arenguperspektiivi, mis hõlmab ressursside jagamist, ühiste eesmärkide seadmist ning nende elluviimist.

Oluline on, et kogudus suudab siduda oma väärtused ning õpetused kohaliku elu ja kogukonna vajadustega, toetades kogukonna arengut ning elukvaliteedi tõstmist. Selle saavutamiseks oleks vajalik kaasata koguduse liikmeid ning kohalikke juhtfigureid otsustusprotsessidesse, mis soodustab kogukonnatunde ning koguduseliikmete vastutustunde tugevnemist ning tugevdab koostööalast sidet. Muutuvates ühiskondlikes

³¹ Üllas Tankler, „Vastaastikused eelarvamused“ - *KUHU LÄHED MAARJAMAA? Quo vadis TERRA MARIANA?*, toim. Erik Jõks (Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016), 259-260.

³² John Stott R. W. *Kristlik misjon nüüdismaailmas* (Tallinn: Kristlik Kirjastus LOGOS 2002), 93.

oludes on samuti vajalik, et kogudus oleks paindlik ning otsiks uusi võimalusi oma missiooni elluviimiseks, näiteks digitaalse lahenduste ning innovaatiliste tegevusvormide kasutuselevõttuga.

Koguduste ühiskondlik roll ei piira end pelgalt traditsiooniliste jumalateenistuste ning vaimuliku tegevuse korraldamisega, vaid hõlmab ka aktiivset osalemist kogukonna heaolu edendamises, sealhulgas koostöös kohalike omavalitsustega. Selline laiapõhjaline tegevus võimaldab kogudustel tõeliselt näidata oma heanaaberlikkust ning luua kestvaid ja kvaliteetseid suhteid kogukonnaga.

Nigel G. Wright täheldab, et kirik kui ühiskondlik ja vaimne institutsioon ei ole teisejärguline teema, vaid küsimus, mis puudutab kristlase identiteeti. Ta nendib, et õiguspäraselt tuginedes Pühakirjale, püüame mõista Jumala tahet kristliku kogukonna elukorralduse seisukohast. Veelgi enam, kui kirik on lunastatute osaduskond ning kristlasi on kutsutud olema `valitud sugu, kuninglik preesterkond, püha rahvas, omandarahvas, et kuulutada Tema kiidetavust, kes on inimesi kutsunud pimedusest oma imelisse valgusse, siis on oluline rõhutada, kuidas kristlaste ühine elu kirikus ning koguduses võib olla otsustavalt määrav.³³

Jürgen Moltman näeb, et kui kirik osaleb Jumala elus, on ta samal ajal kaasatud ka Jumala tegevusse maailmas. Jumal, keda mõistame kolmainsuse kaudu, on sama Jumal, kes Vaimu väes saadab Poja maailma ning seejärel – Poja nimel – saadab Vaimu, et pakkuda ja ellu viia lunastust, mis on saavutatud Poja kaudu. Seda nähtavat liikumist nimetatakse *missio Dei* ehk Jumala misjoniks. Kirik eksisteerib selles dünaamilises protsessis ning misjoni käsitlus ei tohi olla pelgalt lisategevus, vaid peab defineerima kiriku olemust ning olemuslikku missiooni.³⁴ Täpsustades *missio Dei* kontseptsiooni, võib lisada David J. Bosch arusaama, et misjon ei ole peamiselt kiriku tegevus, vaid Jumala omadus. Jumal on misjonär. Misjonit vaadeldakse seega liikumisena Jumala juurest maailma; kirikut nähakse selle misjoni vahendina. Kirik on olemas, sest on misjon, mitte vastupidi. Misjonis osalemine tähendab osalemist Jumala armastuse liikumises inimeste vastu, sest

³³ Nigel G. Wright, "Free Church, Free State", (First published in 2005 by Paternoster Press), 2.

³⁴ Jürgen Moltmann, *The Church in the Power of the Spirit: A Contribution to Messianic Ecclesiology* (London: SCM, 1977, 1992), 33-37.

Jumal on armastuse saatmise allikas.³⁵ Misjoniteemalisi konverentse on läbi ajaloo peetud maailma eri paigus, kus on koostatud mitmeid dokumente ja lepinguid, mis juhivad tähelepanu misjonitöö jätkuval vajadusele. Järgnevalt käsitleb autor mõningaid olulisemaid lepinguid, mis jätkuvalt on aktuaalsed.

Euroopa Piiblikoguduste Föderatsiooni koostatud *Lausanne* leping (2009) sedastab kiriku kohustuse osaleda „sotsiaalses (ühiskonna ohvrite eest hoolitsemine) ja poliitilises tegevuses (mure ühiskonna enda struktuuride pärast).“³⁶

Lisaks eelpool öeldule on *Lausanne* artikkel „Euroopa taasevangeliseerimine“ rõhutamas mõningaid ideid, mis kirjeldavad kiriku rolli ühiskonnas. Nimelt „Kirik peab andma usklitele võimaluse olla Kristuse tunnistajad kõigis ühiskonna valdkondades, näiteks ülikoolides, ärimaailmas ja professionaalidena. Meid on kutsutud aitama usklikel arendada kristlikku mõtteviisi, mis ületab lõhe püha ja ilmaliku vahel.“³⁷ Rõhuasetus on kiriku rollile ja ülesannetele ühiskonnas. Esiteks, rõhutatakse, et kirik peab võimaldama usklikel olla Kristuse tunnistajad kõigis eluvaldkondades, nagu ülikoolid, äri ja professionaalne tegevus. See näitab kiriku missiooni kaasaegses ühiskonnas ning selle ülesannet toetada usklite aktiivsust ja tunnistuste andmist igapäevases elus. Teiseks, rõhutatakse kristliku mõtteviisi arengut, mis aitab ületada lõhet püha ja ilmaliku vahel. See on oluline, sest see näitab kiriku püüdlust integreerida religioosset ja sekulaarset elu ning toetada usklite tasakaalustatud ja koherentset maailmavaadet. Oluline on arusaam, et kirik näeb end vastutavana kristliku väärtussüsteemi edendamisel ning usklite kaasamisel ühiskonna erinevatesse sfääridesse, et tugevneda kristlikus identiteedis ja ühiskondlikus mõttes.

Samuti peetakse *Lausanne* artiklis „Euroopa taasevangeliseerimine“ oluliseks tuua kristlik usk dialoogi ühiskonna, kultuuri, poliitika, teaduse ja tehnoloogia põletavate küsimustega.“³⁸

³⁵ David J. Bosch, *Transforming Mission: paradigm shifts in theology of mission* (Orbis Books, Maryknoll, New York, 1991, 1999), 390.

³⁶ *Lausanne* leping, 2009, <https://lausanne.org/report>, (vaadatud 02. märts 2025), 48.

³⁷ *Lausanne* artikkel, *Euroopa taasevangeliseerimine*, <https://lausanne.org/report/europe>; *The State of the Great Commission in Europe: Major Challenges and Opportunities*. (vaadatud 02. märts 2025).

³⁸ *Ibid*, (vaadatud 02. märts 2025).

Dialoogid on misjonis olulised, sest need aitavad tugevdada kogukonda ning edendada mõistmist ja koostööd erinevate osapoolte vahel. See võimaldab kogudusel paremini mõista näiteks omavalitsus juhtide ja töötajate vajadusi, muresid ning prioriteete. Läbi avatud ja regulaarsete kohtumiste saab kogudus luua usalduslikke suhteid, mis võivad tulevikus hõlbustada koostööd kogukonna heaks. Dialoog aitab ületada lõhet püha ja ilmaliku vahel. Sageli võivad religioossed ja sekulaarsed vaated jääda eraldatuks või mõistetamatuks, kuid regulaarsed kontaktid ja avatud vestlused võimaldavad osapooltel teineteist paremini mõista ning leida ühiseid väärtusi ja eesmärke. Sellised kohtumised loovad platvormi kogukonna jaoks oluliste teemade arutamiseks, nagu sotsiaalsed probleemid, kultuurilised küsimused või poliitilised väljakutsed. See aitab kogudusel näidata oma valmisolekut olla aktiivne ja kaasatud kogukonna arengusse ning pakkuda vaimulikku tuge ning nõu. Dialoogid võivad suurendada koguduse nähtavust ja usaldusväärsust kogukonnas, näidates, et religioossed organisatsioonid on valmis kaasa rääkima ning toetama ühiseid eesmärke. See loob tugevama sideme koguduse ja kogukonna vahel ning aitab kaasa vaimulikule ja sotsiaalsele heaolule. Seega on dialoogi pidamine oluline mitte ainult selleks, et paremini mõista teineteist, vaid ka selleks, et ühendada jõud ühise heaolu nimel ning ületada lõhesid, mis võivad takistada kogukonna terviklikku arengut.

Lausanne'i lepingus rõhutatakse samuti vajadust, et "meie, kes elame jõukates oludes, võtaksime endale kohustuse arendada lihtsat eluviisi, et aidata heldemalt kaasa nii kergendusele kui ka evangelismile."³⁹

Sellist eluviisi on võimalik välja arendada mitmel viisil, sealhulgas korraldades seminare ning koosviibimisi, mis keskenduvad tagasihoidlikkusele ja vaimsele rikkusele ning jagades koguduses materjale, mis innustavad elama lihtsamalt. Samuti rõhutatakse koguduse liikmete vahelist kogemuste jagamist, mis toetab väärtuste, nagu lihtsus ja heldus, edendamist ning sotsiaalsete algatuste, näiteks toidu- ja riideabi jagamise, ning kogukonna abistamise olulisust.

Lisaks soovitatakse julgustada liikmeid osalema vabatahtlikuna heategevusorganisatsioonides ning aktiivselt kaasa aitama kogukonna arengule, mis

³⁹ Lausanne artikkel, *Euroopa taasevangeliseerimine*, <https://lausanne.org/report/europe>; *The State of the Great Commission in Europe: Major Challenges and Opportunities*. (vaadatud 02. märts 2025).

peegeldab lihtsat ja heldet eluviisi. Samuti on oluline tegeleda tarbimisharjumuste analüüsimise ning teadlike valikute tegemisega, püüdes vähendada tarbimist, soodustada jätkusuutlikke ostuotsuseid ning elada vähem ning keskenduda kvaliteedile. Sellised tegevused toetavad mitte ainult vaimset kasvu, vaid ka sotsiaalset õigluse edendamist ning kogukonna sidususe tugevdamist.

Koguduse sisekultuuri loomisel, kus lihtne eluviis ning heldus on igapäevased väärtused, saavad liikmed üksteist toetada ning eeskju näidata. Vaimse teekonna toetamine ning väärtuste järgi elamise julgustamine on samuti kesksete tegevustena, mis võimaldavad kristlastel paremini panustada evangelismile ning sotsiaalsele abistamisele. Eesmärk on seada selged sihid ning jälgida edusamme, et edendada vaimset ning sotsiaalset arengut ning regulaarselt rõhutada neid väärtusi pühapäevastel teenistustel ning koguduse koosolekutel, jagades samal ajal edulugusid ja eeskjuseid.

Lausanne'i lepingu⁴⁰ kontekstis on lihtsa eluviisi edendamine oluline mitmel põhjusel. Esiteks võimaldab selline eluviis kristlastel avaldada oma usku ning väärtusi reaalses elus, rõhutades vaimsete väärtuste ning kogukonnatunde tähtsust materiaalsete rikkuste asemel. Teiseks aitab lihtne eluviis kaasa sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamisele ning õiglasema ressursijaotuse edendamisele, suunates abi vähem õnnelikele kogukondadele. Kolmandaks toetab see evangelismi ning evangeeliumi jagamist, kuna elades vastavalt oma väärtustele ning vältides mugavust, suurendab see kristlaste valmisolekut ning usaldust sõnumi levitamisel. Lõpuks tugevdab lihtne eluviis kogukonnatunde ning koostöövõime arengut, edendades sisemisi väärtusi ning vastastikust toetust. Selline lähenemine näitab, et kristlased saavad olla eeskujulikud nii usulises kui sotsiaalses sfääris, suurendades nende mõju evangeeliumi levitamisel ning usulise teadlikkuse tõstmisel. Lihtsa eluviisi edendamine on oluline strateegiline vahend, mis toetab kristlaste vaimset arengut, kogukonna tugevdamist ning evangelismi tõhustamist.

Lausanne lepingus on viidatud ka kiriku võimalustele mõjutada ühiskonnas toimuvaid protsesse poliitilise tegevuse kaudu, nimelt öeldakse lepingus, et: „Kuigi kiriku mandaat poliitiliseks tegevuseks on piiratud, on igal Jeesuse järgijal siiski mandaat poliitiliste meetmete võtmiseks. Kristlaste kutse on tuletada valitsustele ja inimestele meelde

⁴⁰ Lausanne leping, 2009, <https://lausanne.org/report>, (vaadatud 02. märts 2025).

vastutust Jumala loodu eest. Kirik peab edendama kristlasi Euroopas, et nad töotaksid vajalike poliitiliste muutuste nimel.“⁴¹

Kristlase mandaadi alusena poliitilises tegevuses lähtutakse peamiselt Piiblist ning Jeesuse õpetustest, mis rõhutavad armastuse, õiguse, kaastunde ning õigluse väärtusi. Selle põhjal võib väita, et kristlased ei ole kutsutud ühiskonnast väljuma, vaid osalema aktiivselt selle parandamises vastavalt jumalikele väärtustele. Oleks hea kui kristlaste poliitiline tegevus keskenduks õigluse eest seismisele ning toetaks seadusandlust ja poliitikameetmeid, mis kaitsevad inimõigusi, vähendavad ebavõrdsust ning tagavad kõigile võrdsete võimaluste loomise. Selline lähenemine hõlmab ka sotsiaalsete programmide toetust, mis aitavad vaeseid, haigeid ning kannatanuid, näidates kristlaste hoolivust ning võimaldades ühiskonna õiglasemat ja kaastundlikumat arengut. Lisaks on kristlase vastutus hoolitseda Jumala loodud maailma eest ning edendada keskkonnahoidu, mis on kooskõlas jumaliku loodu hoidmisega.

On hea kui kristlased toetaksid läbipaistvust, ausust ning eetilisi standardeid ning avaldaksid vastutust poliitikute ja ühiskonnategelaste seas. Osalemine poliitilises elus on oluline, et mõjutada seadusandlust ning poliitilisi otsuseid kristlike väärtuste alusel, vältides kõrvale jäämist ühiskondlikust diskussioonist. Selline poliitiline tegevus peab lähtuma Kristuse õpetusest armastada ligimest ning teha head ning arvestama vastutusega edendada Jumala loodud heaolu. Näiteks võib viidata lepingule, milles rõhutatakse, et „koos enamusmaailma kirikutega peame välja töötama piibellikud teoloogiad loomise, looduse ja juhtimise kohta, mis vaidlustavad valgustusajastu paradigma inimeste domineerimisest ja ekspluateerimisest ning edendavad mõtteviisi ning elustiili, mis otsib uuesti määratletud jätkusuutlikkust tasakaalus loodusega.“⁴²

Käesoleva töö autor on osalenud kaheksa aastat kohaliku omavalitsuse volikogu töös, kus on sageli olnud tegemist looduskeskkonnaga seotud küsimustega. Autor väärtustab võimalust avaldada arvamusi ning jagada mõtteid, mis puudutavad kohaliku looduskeskkonna heaperemehelikku käsitlemist. Tema arvamust toetab Helle Lihti välja öeldud mõte, mille kohaselt „keskkonnoahtudega silmitsi seistes ei alahinda me nende

⁴¹ Lausanne artikkel, *Euroopa taasevangeliseerimine*, <https://lausanne.org/report/europe> ;The State of the Great Commission in Europe: Major Challenges and Opportunities. (vaadatud 02. märts 2025).

⁴²*Ibid*, (vaadatud 02. märts 2025).

tõsidust. Samas ei peaks me ka langema mingisugusesse katastroofiaimusesse, mis näeb vaid negatiivset. Arvan, et meil oleks targem rõõmustada ühelt poolt loodu aulisusest kui Jumala kingitusest ja teisalt igatseda ning loota loodu uuenemist. Selles lootuses otsime Jumalalt abi praegusel raskel ajal, tehes tööd loodu tervenemise ning uuenemise nimel.⁴³

Usk, mis mõjutab tõeliselt kristlaste tegevust, aitab eristada õiget ja motiveerib kristlasi tegema õigeid valikuid. Sageli hoiduvad kristlased Jumala mõjust tööl ja avalikus elus ning usuvad, et Jumal tegeleb hingede päästmisega isikliku juhendamise kaudu, nõ 'otse taevast'. Kuid kui Jumal jääb vaid privaatsesse sfääri, takistab see ju prohvetlikku usku täitmast oma olulist rolli ühiskonnas, millest võib saada takistus õnnistuse ja vabastuse jõudmisest ühiskonda. Ilmselgelt peaksid kristlased keskenduma suhtele Jumalaga, kuid samal ajal tuleb silmas pidada ka kogukondade heaolu ning kultuuriruumi muutmist Jumala eesmärkidele lähemale. Nad ei peaks eralduma oma kultuuridest, vaid jääma nende osaks ning neid muutma ja edendama Jumala väärtustele kohaseks. Kristlik 'erinevus' peaks jääma sisemiselt kultuuri osaks ning toetama selle arengut Jumala eesmärkide suunas ja seda ka poliitika valdkonnas. Nii nagu ütleb Miroslav Volf: „Kristliku usu peamine eesmärk on kujundada inimeste ja kogukondade elu.“⁴⁴

Kristlase võimalused mõjutada ühiskonnas toimuvaid protsesse läbi talle omaste väärtuste on võimalik, kasutades oma häält ja tegevust õiguse, armastuse ning hoolivuse edendamiseks. Selle raames on kristlaste ülesandeks toetada poliitilisi muutusi, mis suunavad ühiskonda paremasse ja õiglasemasse tulevikku. Eelpool käsitletud Lausanne lepingu mõningatele punktidele saab järgnevalt lugeda kokkuvõtlikult Kaplinna lepingus esitatud väljakutsetest ülemaailmsele kirikule.

Kolmas Lausanne'i Maailmaevangelisatsiooni kongress toimus Kaplinnas 16.-25. oktoobril 2010. aastal ja tõi kokku 4200 evangeelsete kristlaste juhti 198 riigist. Kongressi eesmärk oli esitada ülemaailmsele kirikule uus väljakutse olla Jeesuse Kristuse ja kogu

⁴³ Helle Liht, Jumal ja loodus: jüngri vaade. *Nigel G. Wright*, koostaja Ruudi Leinus (Eesti Kirikute Nõukogu, 2020), 86.

⁴⁴ Miroslav Volf, *A PUBLIC FAITH: How Followers of Christ Should Serve the Common Good* (Published by Brazos Press, 2011), 13.

Tema õpetuse tunnistajad – kõigi rahvaste ja ühiskonnasfääride keskel ning ka ideede vallas.⁴⁵

Kaplinna leping on Lausanne'i liikumise juhiv ja suunanäitaja järgmiseks kümnendiks. Selle visiooni keskmes on eeskujuna apostel Paulus, kelle teoloogilised tõekspidamised on väljendunud praktilistes juhistes ning elulistes tegevustes. Näiteks kirjas kolosslastele on apostel Paulus esile tõstnud Kristuse ülimuslikkuse ning selle realistliku väljenduse, mis peegeldub kristliku identiteedi juurdumises Kristusesse. Kristlase usku kinnitab ja julgustab elav Jumal ning Tema päästeplaan Jeesuses Kristuses, millele põhineb kristlase pühendumus Lausanne'i liikumise visioonile ja eesmärkidele.

Esimene Lausanne'i kongress 1974. aastal, keskendus maailmaevangelisatsiooni küsimusele ning tõi kirikule olulist teadlikkust evangeliseerimata inimgruppidest ning Piibli rõõmusõnumi ning kristliku misjoni tervikliku iseloomu taasavastamisest. Teine kongress Manila linnas 1989. aastal lõi üle 300 strateegilise partnerluse, mis nõuavad tihedat rahvusvahelist koostööd ning jätkuvad tänapäevani.

Lojaalseks jäädakse liikumise alusdokumendile – Lausanne'i lepingule (1974) ning Manila manifestile (1989). Need dokumendid kinnitavad Piibli evangeeliumi põhiväärtused ning pakuvad praktilisi juhiseid misjonitöö elluviimiseks, olles siiani päevakohased ning väljakutseid esile kutsuvad. Kuigi tunnistatakse, et nende otsuste järjepidev elluviimine on olnud puudulik, usutakse nende õigsusse ning vajalikkusesse. Jätkatakse püüdlust mõista, kuidas evangeeliumi igavest tõde väljendada ja rakendada oma aja kontekstis.

Kiriku roll hõlmab vaimse ning emotsionaalse toe pakkumist, mis aitab kogukonnaliikmetel toime tulla leina, ärevuse ning muude psühhosotsiaalsete raskustega. Lisaks täidab kirik moraalse ja eetilise juhendajana ning suunab kogukondi väärtuste ja põhimõtete kaudu, soodustades ühiskondliku ühtsuse ning rahumeelse koostöö arengut. Kirik toimib ka kogukonna loomise ning mobiliseerimise keskpunktina, kus kogukonnaliikmed saavad jagada kogemusi ning ühiselt otsida lahendusi abivajajate toetamiseks. Täheledatakse, et koguduses ning kogukonnale avatud kirikus luuakse soodne

⁴⁵ Kaplinna leping, 2010. <https://lausanne.org/wp-content/uploads/2021/10/The-Cape-Town-Commitment-%E2%80%93-Pages-20-09-2021.pdf> (vaadatud 10. mai 2025).

keskkond, mis toetab vähekindlustatud või muidu raskustes olevaid indiviide ning gruppe.⁴⁶ Samuti osaleb kirik sotsiaalses ning keskkonnaalases aktivismis, asetades esikohale õiglusprintsipiibid ning jätkusuutlikkuse eesmärgid, ning mõjutab seeläbi poliitilisi ning ühiskondlikke otsuseid.

Piibli lepingud – vana ning uus – väljendavad Jumala vabastavat armastust ning halastust, mis sirutub eksinud inimkonna ning loodu poole. Need kutsuvad meid vastama armastusega, mis väljendub usalduses, kuulekuses ning kirglikus pühendumises Jumalale. Lausanne'i leping⁴⁷ defineerib evangeliseerimist kui kogu kiriku ülesannet viia terviklik evangeelium kogu maailma. Selle kirk on endiselt kristlaste kirk ning Jumala missioon lähtub Tema armastusest. Jumala rahvas on kutsutud elama ning armastama nii, nagu Kristus seda tegi, ning tunnistama Jeesuse Messia rolli – Jumala määratud ning saadetud päästja, kelle missiooniks on viia Jumala õnnistus kõikide rahvaste juurde.

Jeesuse õpetus Mäejutluses ning apostlite õpetus näitavad, et kristlik elustiil peab peegeldama Jumala isalikku armastust ning õiglust. Oleme kutsustud rahutegijateks, tegema häid tegusid ning armastama isegi vaenlasi, et peegeldada Jumala isalikku olemust. Evangeeliumide tunnistus kinnitab, et Jeesus Kristus on Messias, kelle Jumal määras ning saatis täitma Iisraeli rahva unikaalset missiooni – viia Jumala pääste õnnistus kõigi rahvusteni, nagu Jumal Aabrahamile töötas.

Kutsutud oleme elama ning armastama nii, nagu Kristus, ning vältima enesepettust, mis seisneb Tema järgimise järeleandmises. Misjonitegevus on mõttetu ilma Püha Vaimu juhtimise ja väeta. See kehtib kõigi tegevusvaldkondade kohta: evangelismi, tõe tunnistamise, jüngerdamise, rahutegemise, ühiskondlikus elus osalemise, eetiliste väärtuste edendamise ning looduse eest hoolitsemise puhul. Kõik tegevused peavad lähtuma Jumala juhustest ning volitustest, mida saame Püha Vaimu kaudu ning mis on kirjas Uue Testamendi kirjeldustes algkoguduse ja apostlite õpetuses.

⁴⁶ Avo, Üprus „Kogukonnakirik-mis see on?“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 96.

⁴⁷ Lausanne artikkel, *Euroopa taasevangeliseerimine*, <https://lausanne.org/report/europe>; *The State of the Great Commission in Europe: Major Challenges and Opportunities*. (vaadatud 02. märts 2025).

Jumal on andnud erilise vastutuse neile, kellele on usaldatud poliitiline ning kohtulik võim, ning kogu Jumala rahva ülesandeks on peegeldada Jumala armastust ja õiglust oma tegudega. Kuid peame tunnistama, et inimlik soov maailma armastada ning selle patuse olemuse tõttu on kristlik elu sageli moonutatud ning evangeelium tühistatud. Kiriku eesmärk on Jumala igavene ülistus ning osa saamine Tema elumuutvast missioonist inimkonna keskel.

Misjon põhineb täielikult Jumala missioonil, mis hõlmab kogu loodut ning tugineb risti võidule. Selline on see kogukond ning see usk ning missioon, millele kuulume. Kogu misjonitöö toimub selle maailma kontekstis – patu, kannatuse ning ebaõigluse maailmas, mille Jumal on kristlaskonna jaoks määranud Kristuse nimel armastama ja teenima. Misjonitöö peab olema terviklik, ühendades evangeeliumi kuulutamise ning selle demonstreerimise, ning kutsudes üles armastusele ja meeleparandusele kõigis eluvaldkondades, et muuta ühiskonda vastavalt Piibli terviklikule ilmutusele ning Jumala evangeeliumile.

Meego Remmel ütleb, et misjon on terviklik siis kui inimesed jõuavad sellesse osaduskonda või inimeste kogusse, kes tunnistavad Jeesuse Issandaks ja kes viivad Jumala missiooni ellu. Lisades, et kristlus toimib läbi halastuse ja õigluse.⁴⁸

Kokkuvõte

Käsitletud peatükis 'Jumala rahvas laiemas kogukonnas – Piibelikud ja teoloogilised alused' selgus, et usk ja religioossed väärtused on ajalooliselt olnud inimeste ja ühiskondade arengut määravad tegurid, keskendudes Jumala ja inimese vahelise suhte ning kogukondliku vastutuse kujutamisele. Vana Testamendi tekstid rõhutavad Jumala kutsumist Iisraeli rahva ning paganrahvaste õigluse ja armastuse põhimõtete järgimisele, näidates, et ühiskonda panustamine on usuline kohustus, mille eesmärgiks on kogukonna heaolu ning Jumala õigluse väljendumine. Seoses lepingutega ning Jumala õiguse ja armastuse ilmingutega on Vana Testamendi prohvetid nagu Jesaja ja Miika kutsunud rahvast elama õigluses ning näitama Jumala iseloomu, rõhutades kogukonna vastutust ning ühiskondliku harmoonia tähtsust. Paganrahvaste puhul on rõhutatud Jumala õiguse ja armu näitamist, mis võib kaasa tuua usku ning ühiskondliku heaolu paranemise.

⁴⁸ Mis on terviklik misjon? <https://kus.kogudused.ee/mis-on-terviklik-misjon/> (vaadatud 15. mai 2025).

Uues Testamendis kinnitatakse, et kristlased on kutsutud aktiivselt osalema ühiskondlikus elus, lähtudes Jeesuse Kristuse õpetustest armastusest ja teenimisest. Kristlaste ülesandeks on olla maailma sool ja valgus ning avaldada Jumala armu ning õiglust kogu inimkonnale. Apostlid rõhutavad, et usklike tegevus peaks peegeldama Kristuse eeskuju ning aitama luua õiglasemat ja rahumeelsemat ühiskonda. Uus Testament kutsub üles näitama hoolivust, õiglust ning teenimist, kasutades Püha Vaimu juhendust ning olles Piibli väärtuste kehastajad maailmas. Kokkuvõttes toetavad nii Vana kui Uue Testamendi tekstid kristlaste ja usuliste kogukondade panustamist ühiskonna heaolu ning õiglasema ja harmoonilisema ühiskonna loomisse, rõhutades usuliste väärtuste ja eetiliste põhimõtete rakendamist igapäevaelus.

Teisest alapeatükist 'Kirikulugu: koguduste ja ühiskonna suhte mudelid' ilmnes kiriku ning ühiskonna suhete arengute ja mudelite varieeruvust ajaloos ning kaasaegses kontekstis, nende dünaamilist ja sageli vastandlikku olemust. Käsitleti kristliku koguduse säilimist ning kasvu ühiskondlikes ja poliitilistes süsteemides. Samuti seda, et poliitilised süsteemid ei vasta täielikult Jumala riigi standarditele ning nende roll ja piirid on seotud füüsilise jõu monopoli ja ajalooliste tingimustega. Uue Testamendi tekstid, nagu Rooma kirja 13 ptk näitavad riigivõimu ambivalentset olemust, kus riik täidab Jumala plaanis olulisi funktsioone, kuid võib väljenduda ka ohtliku jõuna.

Käsitletud kolm mudelit: a) kogudus ja ühiskond on sama näitas, et kirik oli mitte ainult vaimulik organisatsioon, vaid ka oluline võimu ja kontrolli vahend ning osaline riiklikus juhtimises. Kiriku ja riigi tihed seotus võimaldas religioossete institutsioonide mõjuvõimu laiendada ning rõhutas nende rolli ühiskonna poliitilises ja sotsiaalses korrastamises. b) kogudus vastandub ühiskonnale näitas, kuidas religioosne kogukond ning kogudus olid ühiskonnale vastandlikud ning kuidas usulised kogukonnad tegutsesid repressiivsete tingimuste kiuste, püüdes säilitada oma usulist identiteeti ja traditsioone. c) kiriku ja riigi lahususe põhimõte ning nendevahelise koostöö potentsiaal, aitas mõista, kuidas religioossed institutsioonid saavad kaasa aidata sotsiaalsele heaolule ning kuidas kiriku ja riigi vaheline koostöö võib olla produktiivne ning vastutustundlik. Samuti ilmnes, kuidas sekulaarsus ei tähenda religiooni kõrvalejätmist, vaid võimalust nende ühise eesmärgi saavutamiseks ning ühiskonna väärtuste edendamiseks.

Kolmandas alapeatükis „Misjon ja koguduse roll ühiskonnas“ selgus, et kirik ning kristlased ei peaks jääma kõrvale ühiskondlikest ning poliitilistest protsessidest, vaid nad

võiksid aktiivselt osaleda, et soodustada Jumala väärtuste, õiguse ning armastuse edendamist ning sellega kaasa aidata ühiskonna terviklikule ja õiglasemale arengule. Kristlik elu ning missioon on terviklikud ning hõlmavad nii vaimset pühendumist kui ka sotsiaalset vastutust, ühendades evangeeliumi kuulutamise ning selle praktilise rakendamise kõikides eluvaldkondades. Selline aktiivne kaasamine ühiskondlikesse ning poliitilistesse protsessidesse võimaldab kirikul olla tõeliselt mõjuvõimas esindaja muutuste edendamisel ning ühiskonna heaolu parandamisel.

Kui kristlased aga jäävad kõrvale ühiskondlikest ning poliitilistest tegevustest, võib see kaasa tuua mitmeid negatiivseid tagajärgi. Esmalt võib ühiskonna moraalne ning eetiline alus nõrgeneda, kuna kristlike väärtuste kaudu edastatud õiglus, armastus ning kaastunne võivad nõrgeneda või kaduda. Teiseks võib kristlaste vaikimine ning kõrvalolek suurendada ühiskondlikku lõhet ning vähendada usulise kogukonna mõju väärtuste kujundamisel. Kolmandaks võib see soodustada vaenulikkuse ning eelarvamuste kasvu, kuna kristlased ei osale aktiivselt ühiskondlikus dialoogis ning ei suuda oma väärtusi sõnastada ega kaitsta. Seetõttu oleks hea, kui kirik ning kristlased võtaksid aktiivselt osa ühiskondlikest protsessidest, mitte üksnes evangeeliumi kuulutamise, vaid ka selle praktilise rakendamise ning ühiskonna paremaks muutmise kaudu. Aktiivne osalus aitab tagada, et kristlikud väärtused püsivad elavana ning avaldavad positiivset mõju ühiskonna arengule ning terviklikkusele.

Kogudus ja laiem kogukond on tänapäeva ühiskonnas omavahel tihedalt seotud ning nende koostöö on vajalik nii vaimse kasvu kui sotsiaalse heaolu tagamiseks. Jumala rahva määratlemisel ning selle rolli mõistmisel laiemas kogukonnas on oluline lähtuda piiblitähtsustest ja teoloogilistest alustest, mis rõhutavad kogukonna ühtsust, teenimist ja armastuse väärtusi. Selleks, et kogudus saaks aktiivselt osaleda ja toetada kogukonna arengut, tuleb välja töötada sobivad struktuurid ning uurida Eesti kontekstis olemasolevaid praktikaid ja võimalusi koostöö tugevdamiseks. Järgnevalt uurime, millised lähtekohad toetavad koguduse ning kogukonna koostööd ning millised struktuurid ja uuringud on Eestis selle eesmärgi saavutamiseks kasutusele võetud.

2. KOGUDUS KUI KOGUKOND JA SELLE ÜHISKONDLIKUD FUNKTSIOONID EESTI KONTEKSTIS

Kogudus kui kogukond ja selle sotsiaalsed funktsioonid on Eesti ühiskonnas pikka aega olnud vajalikud nii vaimse kui ka sotsiaalse heaolu edendamisel. Kristlikud kogukonnad ei ole pelgalt religioossed institutsioonid, vaid toimivad aktiivsete sotsiaalsete sidemete ja koostöö platvormidena, mis tugevdavad kogukonna identiteeti ning aitavad lahendada mitmeid ühiskondlikke probleeme. Kogudused panustavad nii vaimse toega kui ka praktilise abistamisega, olles partnerid kohalike omavalitsuste ja teiste sotsiaalsete institutsioonide vahel. Lisaks mängivad nad võtmerolli kogukonnatunde ning sotsiaalse sidususe loomisel ja säilitamisel, pakkudes inimestele kuuluvustunnet, toetades haavatavaid rühmi ning edendades kogukonna mitmekesisust ja jätkusuutlikkust. Käesolev peatükk keskendub koguduse kui kogukonna sotsiaalsetele funktsioonidele ning nende rollile Eesti ühiskonnas, märkides koostöö võimalusi ja väljakutseid ning nende mõju kogukonna heaolule ning ühiskonna arengule laiemalt.

2.1 Kogudus kui kogukond Eesti ühiskonnas

Käesolev peatükk keskendub koguduse kui kogukonna funktsioonidele ning nende rollile ühiskonna sotsiaalse sidususe ja arengu edendamisel, kajastades kaasaegseid väljakutseid ja võimalusi koostöö tugevdamisel kohalike omavalitsuste ja teiste partneritega. Peatükis käsitletud uuringud ja teemad aitavad selgemalt mõista, kuidas kogudused panustavad kogukonna heaolusse ning millised on nende sotsiaalsed ja ühiskondlikud rollid tänapäeva Eestis ning kaasaegses ühiskonnas üldiselt.

Urmas Arumäe selgitab, et termin `kirik` ei viita pelgalt hoonele, mis on ehitatud torniga, ega ka jumalateenistusele. Selle asemel mõistab ta kirikut valdavalt organisatsioonivormina, mis on tsentraliseeritud ning ühendab kogudusi. Selles kontekstis defineerib Arumäe kiriku kui osa kogukonnast, rõhutades, et kirikurahvas koosneb kogukonnaliikmetest; ilma kogukonnata kirikut ei eksisteeri ning ilma kirikuta on kogukond võimalik, kuigi selline olukord on sageli ebaproduktiivne või ebasoovitav. Seetõttu ei ole põhjendatud käsitada kiriku ja kogukonna koostööd kui vastandlikke või eristuvaid elemente. Vastupidi, Arumäe väitel on kirik olemuslikult osa kogukonnast ning

kogukonna ülesandeks on koguduse säilitamine ja selle elushoidmine.⁴⁹ Kogudus koosneb inimestest, kes on kutsutud Kristuses Püha Vaimu kaudu ning mille põhieesmärk on peegeldada Jumalat maailmas. Selle kogukonna rajamise ja ülesehituse eesmärk on teenida kolmainu Jumalat ning esindada teda igapäevaelus. Seetõttu peab usukogukond elama Kristusele orienteeritud elu, olles soolaks ja valguseks ning kuulutades Jumala tööd kõigis eluvaldkondades.

Kristlik kogudus toimib sotsioloogilisest vaatepunktist kui kogukond, mille roll on sotsiaalse kapitali loomisel ning säilitamisel ning mis paikneb suurema geograafilise kogukonna struktuuris. Kogudus võimaldab loomulikku kuuluvustunnet ning sidusust, pakkudes sotsiaalseid suhteid nii 'sissepoole' (liikmete vahel) kui ka 'väljapoole' (suhete arendamine laiemasse kogukonda). Selle tegevus on suunatud piirkonna elanike toetamisele ning hõlmab nii usulist ja hingehoidlikku tegevust kui ka praktilist abistamist ning kogukonnateenuseid. Kogudus püüab näha inimese vajadusi holistiliselt, käsitledes nii eksistentsiaalseid küsimusi kui ka argielulisi probleeme. Kogu tegevus põhineb suurel määral vabatahtlikel, kelle motivatsioon tuleneb usulisest missioonist ning sisemisest veendumusest. Kogudus ühendab erinevaid inimesi ning loob võimalusi sotsiaalse kapitali tugevdamiseks ning suhtluseks nii sarnaste kui ka erinevate inimeste vahel, toimides sidustaja ja sildajana. Uurimuslikud uuringud kinnitavad, et kogudused osalevad aktiivselt kogukonnatöös, näiteks noorte tegevustes, tugiteenuste osutamises ning koostöös kohaliku omavalitsusega. Johanna Roosenvald artikkel „Kogudus kui kogukond“⁵⁰ rõhutab, et kogudus ei ole ühiskonnas isoleeritud üksus, vaid panustab laiemale kogukonnale ja ühiskonnale tervikuna, moodustades mitmetasandilisi sotsiaalseid sidemeid ja võrgustikke: esmalt koguduse sisemise ringi, seejärel laiemate kogukonnaringide ning lõpuks kogu ühiskonna tasandi. Selline struktuur võimaldab luua mitmetasandilisi sotsiaalseid sidemeid ning võrgustikke, mis tugevdavad kogukonnaintegratsiooni ning sotsiaalset sidusust.

Kristlaste arusaam kogudusest mõjutab kindlasti nende vaadet laiemast kodanikuühiskonnast. Kui usutakse, et kogudusel on keskne roll Jumala päästeplaanis ning et see esindab Jumala eesmärke kogu loodu jaoks, siis võib järeldada, et koguduse

⁴⁹ Urmas Arumäe, „Kogukond ja kirik“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 18.

⁵⁰ Johanna Roosenvald, „Kogudus kui kogukond“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 102.

olemus hõlmab ka Jumala tahte elluviimist ühiskonnas. Hea tähelepanek Wrightilt⁵¹ on aga see, et kõik valitsussüsteemid, hoolimata nende rahumeelsetest eesmärkidest, on ajaloo jooksul näidanud üles vägivalda ja võimuiha ning on seetõttu langenud struktuuride alalhoidvasse ja sageli vägivaldse vormi. Kristliku vaatevinkli kohaselt on riik ja valitsussüsteemid langenud ning nende struktuurid on alalhoidvad ning vägivaldsete vahenditega võimu säilitavad. Religiooni ning poliitilise võimu vaheline lahknemine on kristliku usundi üks esmatahtsaid aspekte ning kristlus, olles eshatoloogiline usk, ootab tulevikku, kus Jumala riik saavutab täiuslikkuse. Kogudus ei pruugi alati oma kutsumust täita, kuid Jumala armust on võimalik püüelda selle suuna poole ning demonstreerida näidisühiskonda, mis toimib soola ja valgusena ning omab väge olukordi muuta. Kogudus on olnud sotsiaalse innovatsiooni eestvedaja, kasvatades armastust ja ühtsust Kristuse jüngritena ning mõjutades positiivselt laiemat kogukonda.

Artikkel "Kogudus omavalitsusüksuse partnerina"⁵² (Reede, 2023) käsitleb avalike teenuste delegeerimise ning koguduste rolli olulisust kaasaegses Eesti ühiskonnas. Autor tõdeb, et avalike teenuste delegeerimine on ühiskonna arengu kaasnev trend, mis soodustab kohalike omavalitsuste koostööd avaliku ja erasektori organisatsioonidega eesmärgiga parandada elanikele suunatud teenuste kvaliteeti ning tõhusust. Selle protsessi raames delegeeritakse nii kohustuslikke kui vabatahtlikke ülesandeid usaldusväärsetele partneritele, sealhulgas ajalooliselt olulist rolli mängivatele kogudustele, kuna neil on pikaajaline traditsioon sotsiaal- ja haridusvaldkonnas ning nad on tugevad väärtuspõhise lähenemise ning praktilise kogemuse poolest. Ühiskonnas toimuvate piiride hägustumine eri sektorite vahel ning vajadus kokkulepitud reeglite ja käitumisharjumuste järel tõstab esile koguduste oskuse mõista ametkondlikku keelt ning koostöövõtteid, mis aitab saavutada vastastikust kasu ning tõhusamat teenuse pakkumist. Avalike teenuste delegeerimist ning selle praktika jätkuvat aktuaalsust tunnustatakse nii riiklikul kui ka kohaliku tasandi arengukavades.⁵³ Millised on kohalikul tasandil omavalitsuse ülesanded?

Kohalik omavalitsus (KOV) on seadusega tagatud demokraatliku võimuorganina iseseisvalt korraldava ja juhtiva institutsioonina, mille ülesandeks on arvestada elanike

⁵¹ Nigel G. Wright, "Free Church, Free State", (First published in 2005 by Paternoster Press), 235-240.

⁵² Kaupo Reede, „Kogudus omavalitsusüksuse partnerina“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 124.

⁵³ *Ibid*, 124.

vajadusi ning piirkonna eripärasid.⁵⁴ KOV toimib riigi territooriumi haldusjaotuse alusel ning teostab oma funktsioone esindus- ja otsustusorganite ning rahvaalgatuste kaudu. Põhieesmärk on tagada elanikele õigus ja vabadus osaleda otsustusprotsessis ning pakkuda avalikke teenuseid soodsaimatel tingimustel. Anni Eeriku⁵⁵ magistritöö rõhutab, et omavalitsustasand on kodanikele lähim haldustase ning seetõttu omab suurpotentsiaali kohaliku demokraatia arendamisel (Blanc, Grant, 2002; Euroopas EKOH). Omavalitsused vastutavad tegevusvaldkondade eest nagu haridus, sotsiaaltöö, terviseedendus, kultuur ning kogukonna turvalisus ning elukeskkonna kujundamine. Nende tegevus võimaldab kohalikel kogukondadel säilitada identiteeti ning parandada elukeskkonda ning sotsiaalset sidusust. Selle juures on ka kogukondadel oma roll?

Kogukondade roll igapäevaelus hõlmab kolme peamist aspekti. Esiteks võimaldavad kogukonnad inimestel teha koostööd ja üksteist abistada, tugevdades hoolivust ja sotsiaalset sidusust ning võimaldades koostööd ka kohaliku omavalitsusega. Teiseks on kogukond füüsiline paik, millel on emotsionaalne ja sotsiaalne tähendus ning mis toetab identiteedi kujundamist, eneseteostust ja igapäevast elu. Kolmandaks mõjutab inimeste heaolu nende osalus mitmekesistes suhetes ning tervetes sotsiaalsetes võrkudes, mis aitavad kohaneda ja parandada elukvaliteeti.⁵⁶

Milles saaksid siis kaasa aidata kogudused ja kirikud? Koguduse ja kohalike omavalitsuste koostöö roll kogukonna heaolu edendamisel on märkimisväärne ning seda toetab laiapõhjaline mõtteviis, mille aluseks on kogukonnakesksus ning koostöö põhjuslik ja eesmärgistatud lähenemine. Kogudus, kui osa kogukonnast ja ühiskonnast laiemalt, omab olulist rolli inimeste elukvaliteedi ning kogukonna identiteedi säilitamisel ning arendamisel. Endine Siseministeeriumi asekancler Raivo Küüt on rõhutanud, et kogukonnakeskne valitsemisviis põhineb koostööl ning keskendub inimeste heaolu tagamisele kriisiolukordades ning probleemide lahendamisel kohaliku tasandi osalusel. Ta tõdeb, et kogudused ning kiriklikud institutsioonid moodustavad olulise osa piirkondlikest ja naabruskondlikest kogukondadest ning omavad potentsiaali teavitada ja

⁵⁴ Riigiteataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/KOKS> (vaadatud 28. detsember 2024).

⁵⁵ Anni Eerik, magistritöö, <https://digikogu.taltech.ee/et/item/6f343a62-e216-4dba-b0f8-01ec12ce990c>, (vaadatud 11. jaanuar 2025), 14.

⁵⁶ Dagmar Narusson, „Kogukonna tähendused“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 18.

kaasata kohalikke omavalitsusi vaimse tervise, hingeabi ning sotsiaalsete probleemide lahendamisel.⁵⁷

Küüt tõstatab olulise küsimuse ootuste osas, rõhutades, et kirikute ja koguduste esindajatel ning heaolunõukogudel on teatud ootused ning rollid kogukonna arengu ning probleemide ennetamise valdkonnas. Ta rõhutab, et kirikud ja kogudused ei ole pelgalt kogukonna identiteedi hoidjad, vaid ka osalejad ning vahendajad nende probleemide tuvastamisel ning lahenduste pakkumisel. See viitab vajadusele selgemale kommunikatsioonile, ühistegevustele ning vastastikusele usaldusele koguduste ja kohalike omavalitsuste vahel. Samuti tuleb arvestada võimalikke väljakutseid, nagu missioonide erinevused, ressursside puudus või vastandumine, ning neid ennetavalt lahendada. Seeläbi on oluline analüüsida, kuidas seadusandlikud regulatsioonid ning õiguslik raamistik toetavad või piiravad koguduste ning omavalitsuste koostööd ning millised on nende koostöö võimalused avalike teenuste ning kogukonna arendustegevuste osas.⁵⁸

Tõhus koostöö eeldab ühiseid visioone ning strateegiaid, mis võimaldavad kogudustel ning omavalitsustel planeerida ning ellu viia kogukonna arenguprogramme ning ressursikasutust tõhustada. Kogudused toimivad sageli silla rollina kogukonna kaasamisel ning osaluse suurendamisel, kasutades vabatahtlikku tööd, kogukonnaüritusi ning teabelevitamist. Lisaks on vajalik arutada, kuidas tehnoloogiad ning innovaatilised meetodid võiksid toetada koguduste ning KOV-de koostööd ning kogukonna tugevdamist. Selline terviklik lähenemine võimaldab paremini mõista koostöö võimalusi ning väljakutseid, keskendudes ühiste eesmärkide ning väärtuste edendamisele kogukonna heaolu nimel.

Vaimulik Illimar Toomet rõhutab koguduste pikaajalist ning järjepidevat tegevust ühiskonnale väärtuste edastamisel ning nende väärtuste kandmisel päevakorda. Ta on märkinud, et „Aastasade pikkuse järjepideva tegevusega on kogudused kõige otsesemalt kandnud tänasesse päeva väärtusi, millele on rajatud meie arusaamad ühiskonnakorraldusest. Seetõttu on loomulik, et omavalitsused otsivad kogudustega koostööd ning pakuvad oma abi erinevate ürituste korraldamisel, nagu kalmistupühad,

⁵⁷ Raivo Küüt, „Kogukonnakeskne valitsemisviis kohalikul tasandil“ - *Kirik keset küla*, koostajad Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 19.

⁵⁸ *Ibid*, 29.

advendiküünla süütamine, Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine ning koolide ja teiste avalike hoonete pühitsemised.“⁵⁹

Eesti Kaitseväge peakaplan Ago Lilleorg, kes uurib oma doktoritöös koguduse kasvu ning arengu tegureid, rõhutab, et kogudused peavad oluliseks suhteid väljaspool kogudust ning et need suhted on teadlikult ning kavandatult arendatud. Ta toob välja, et koostöö kohaliku omavalitsusega on mitmekülgne ning suunatud sotsiaalvaldkonna probleemide lahendamisele. Lilleorg märgib, et koostöövormid erinevad ning nende tõhusus sõltub kavatsusest ning planeeritusest. Samuti on oluline, et kogudused teadvustaksid oma eesmärgi ning tegevuste sihtrühmi, ning teeksid teadlikke pingutusi koostöö edendamiseks. Koostöö vormide edukaks toimimiseks on vajalik selge rollide ja vastutuste määramine ning usaldusväärsete suhete loomine.⁶⁰ Sarnasel moel rõhutab vaimulik Anti Toplaan, et kiriku ning riigi ametiisikute koostöö on tähtis ning et selle tõhusus sõltub koostöötahtest ning õigusraamistiku rakendamisest. Ta tõstab esile, et koostöö arendamiseks on vajalik avatud ja aus suhtlemine, usalduse ning hoolivuse edendamine ning konfliktide konstruktiivne lahendamine. Koostöötahte ning koostöövõime arendamine on pidev ning teadlik protsess, mis nõuab enesekriitilist refleksiooni ning valmisolekut luua ning säilitada positiivseid koostöösuhteid.⁶¹

Koguduse ühiskondlik roll on olnud püsiv teema ning selle kohta on avaldanud arvamust ka meedia valdkonnaga tegelenud piiskop Tiit Salumäe. Ta on rõhutanud, et „Ajakirjandus pühendab palju tähelepanu kiriku ühiskondlikule rollile. Nimelt, kiriku ülesanne ja võimalus on sõnastada nii üleriigilisel kui ka kohalikul tasandil oma ühiskondlikud eesmärgid ja püüdlused. Kirik on kutsutud ning seatud teenima inimest – nii igavest kui ka ajalikku, ning silmas pidada nii taevast kui ka maist. Seetõttu ei saa kirik olla ükskõikne rahva elukorralduse ja sotsiaalsete probleemide lahendamise suhtes.“⁶²

⁵⁹ Illimar Toomet, *koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö*. 10.08.2007 00:00 / Autor: [Eesti Kirik](#) / Rubriik: [Arvamus](#) / Number: [8. august 2007 Nr 29](#), <https://eestikirik.ee/koguduse-ja-kohaliku-omavalitsuse-koostoo>, (vaadatud 08. veebruar 2025).

⁶⁰ Lilleorg, Ago; Soom, Kaido; and Lehtsaar, Tõnu (2021) "Characteristics of Growing Churches in Estonia: A Qualitative Study," *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*: Vol. 41 : Iss. 5 , Article 2. Available at: <https://digitalcommons.georgefox.edu/ree/vol41/iss5/2>, (vaadatud 06. veebruar 2025), 19-20.

⁶¹ Anti Toplaan, *EELK Lääne-Eesti koguduste ja kohalike omavalitsuste koostöö 2017-2021* (Tartu Ülikooli Humanitaarteaduste ja Kunstide valdkond Usuteaduskond, 2023), 23.

⁶² Tiit Salumäe, *Kuidas saab kirik olla kasulik kogukonnale? (Haapsalu näitel)* <http://haridus.ekn.ee/wp-content/uploads/2022/10/Salumae-2022.pdf>, (vaadatud 08. veebruar 2025).

Eesti Kirikute Nõukogu (EKN) ja koguduste liidud on aastakümneid mänginud olulist rolli kogukondliku tegevuse ja sotsiaalteenuste pakkumisel. EKN põhikiri⁶³ rõhutab kristlike kirikute ning koguduste sõltumatut ja vabatahtlikku olemust, kuid samas näeb nende missioonina ühiskonna vaimset ja sotsiaalset arengut kristlike põhimõtete alusel. 2002. aastal sõlmitud Eesti riigi ja EKN vahel protokoll⁶⁴ defineerib koostöövaldkonnad ning eesmärgid, võimaldades ressursside ja teadmiste jagamist ning koostöö korraldamist. See protokoll aitab vältida topelttööd ning vähendada arusaamatusi, suurendades koguduste mõju ning tõhusust sotsiaal- ja kogukonnaprotsessides. Kuigi Eesti ei ole riigikirik, näitab koostöö raamistik, et kirikud ja kogudused saavad koostöös riigiga panustada ühiskonna heaolusse, sh sotsiaaltöö, haridus ja vaimne tugi, ning toetada demokraatia ja mitmekesisuse arengut.

Siseministeeriumi programm 'Kogukondlik Eesti 2025–2028'⁶⁵ rõhutab samuti kogukondade ja kodanikuühiskonna arengut ning usuliste ühenduste rolli kogukondliku tegevuse edendamisel. Programmi eesmärgiks on tugevdada usuliste ühenduste võimekust ning nende koostööd kohalike omavalitsustega, pakkudes koolitusi vaimulikele ning usulistele ühendustele, mis hõlmavad näiteks abielu sõlmimise, muinsuskaitse ning organisatsioonide võimekuse tõstmise teemasid. See aitab kogudustel paremini täita oma rolli kogukondade elukeskkonna parandamisel ning kultuuri säilitamisel. Lisaks võimaldab programm kogudustel paremini organiseerida oma tegevusi ning kasutada ressursse tõhusamalt, mis omakorda suurendab nende mõju ning koostöövõimet kohalikes kogukondades. Seeläbi toetab programm koguduste ja omavalitsuste vahelise koostöö tugevdamist ning kogukonna väärtuste ning sotsiaalse sidususe edendamist.

Eelpool käsitletu näitab, et koguduste ja omavalitsusüksuste koostöö Eesti ühiskonnas on tänapäeval võimalik ja vajalik selleks, et tõhustada avalikke teenuseid ning tugevdada kogukonnatunnet. Poliitilistest arengutest lähtudes ilmneb, et kogudustel on traditsiooniliselt olnud panus sotsiaalvaldkonnas ning nende osalus koostöövõrkudes

⁶³ Eesti Kirikute Nõukogu, põhikiri, <https://ekn.ee/ekn-pohikiri/> (vaadatud 17. veebruar 2025).

⁶⁴ Eesti Vabariigi ja Eesti Kirikute Nõukogu, *Ühishuvide protokoll 17.10.202*, https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-10/eesti_vabariigi_valitsuse_ja_eesti_kirikute_noukogu_uhishuvide_protokoll.pdf, (vaadatud 08. veebruar 2025).

⁶⁵ Siseministeerium, *Kogukondlik Eesti 2025-2028*, <https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2024-10/Kogukondliku%20Eesti%20programm%202025-2028.pdf>, (vaadatud 08. veebruar 2025), 8.

aitab kaasa kogukondade heaolu ja identiteedi säilitamisele. Riigi ning kohalike omavalitsuste ning kirikute vahelised koostöövormid, nagu protokollid ja strateegiad, loovad raamistiku tõhusamaks koostööks ning ressursside jagamiseks. Tulevikus on koguduste roll ning koostöövõimalused oluliselt suurenenud ning nende mõju kogukonna arendamisel ning vaimse, sotsiaalse ja kultuurilise heaolu edendamisel on märkimisväärne. Seega on koostöö ja partnerlus võtmetähtsusega ühiskonna jätkusuutlikuse ning mitmekesisuse toetamisel. Järgnev ülevaade esitab kokkuvõtliku analüüsi olemasolevatest uuringutest, mille eesmärk on valgustada Eesti kontekstis ühiskondlikult hinnatud kristluse ja kiriku rolli ning selle hindamise viise.

Uuringud näitavad, et Eesti ühiskonnas on kristluse ning kiriku mõju ning selle hindamine mitmetasandiline ning pidevas muutumises. Eesti elanikke hõlmav uuring elust, usust, usuelust (EUU) aastatel 2010, 2015 ja 2020, annavad väärtusliku ülevaate avalikkuse ootustest, hoiakutest ning kristluse ühiskondlikust rollist. Lisaks uuritakse kiriku mõju ning selle tajumist ning kristluse tähtsust laiemas ühiskondlikus diskursuses.

2010. aasta uuringu⁶⁶ kohaselt usuvad Eesti elanikud, et kirik peaks keskenduma rohkem vaesusesse ja sotsiaalprobleemidesse sattunud inimeste abistamisele. Umbes kahe kolmandiku vastajate arvates peaks kiriku roll nendes valdkondades olema suurem kui praegu, ning vaid iga neljas peab olemasolevat rolli sobivaks. Sama tendents on ilmnunud EUU 2020 uuringus, mille tulemused näitavad, et ühiskonnas on suurenenud ootused kiriku sotsiaalsete funktsioonide rõhutamiseks. Kaido Soom on märkinud, et 2020. aasta EUU uuringus⁶⁷ oodati kiriku suuremat panust vaesuses ja probleemidesse sattunud inimeste abistamisse, kus kristlaste seas oli vastajate arv, kes uskusid, et kiriku roll võiks olla suurem, kuni 59%. Samas on märgata ka umbusu või kahtlusi kiriku võimekuse ning selle relevanttsuse osas kaasaegses ühiskonnas.

Teoloog Ingmar Kurg rõhutab, et 2015. aasta EUU uuringu optimistlikud prognoosid kiriku rolli kohta on 2020. aastaks muutunud ning elanikkonna toetus kirikule on küll kõrge, kuid selle hoiakud on muutunud. Kui 2015. aastal toetas umbes 66% vastanutest kiriku suuremat osalust vaesuse ja sotsiaalsete probleemide lahendamisel, siis 2020.

⁶⁶ Eve Telpt, „Kiriku roll ühiskonnas“ - *KUHU LÄHED MAARJAMAA? Quo vaadis TERRA MARIANA?*, toim. Erik Jõks (Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016), 63.

⁶⁷ Kaido Soom, „Eesti elanikkonna ootused kiriku suhtes EUU 2020 põhjal“ - *USUTEADUSLIK AJAKIRI* 2024/2 (86). Erinumber „Eesti elanike maailmapilt uuringu „Elust, usust ja usuelust 2020“ valguses“, peatoim. Roland Karo (Akadeemiline Teoloogia Selts, 2024), 182.

aastal langes see protsent 46% peale ning kasvas „raske öelda“ vastuste osakaal 6%lt 20%ni. See viitab, et avalikkus ei looda enam kiriku võimekusele ja vajadusele igapäevaelu probleemidega kaasas käia, mis võib peegeldada usalduskriisi ning kahtlusi kiriku tõhususe suhtes.⁶⁸

Uuringud näitavad, et ühiskonnas kasvab ootuspilt, et kirik peaks olema aktiivsem ning tegelema sotsiaalsete probleemidega, eriti vaesuse ja inimeste abistamisega. See tõstatab küsimuse, kas kirik peaks rohkem panustama sotsiaalsesse tegevusse ning arendama oma sotsiaalseid teenuseid ja tegevusi, et säilitada usaldus ning tõhusamalt kaasa aidata ühiskonna heaolule. Muutused hoiakutes võivad olla seotud laiemate ühiskondlike protsessidega, nagu sekulariseerumine, väärtuste muutused ning usulise identiteedi nõrgenemine. Samuti võivad need arengud mõjutada kiriku strateegiaid ning kommunikatsiooni, nõuetes ja tegevuses.

EUU 2020 uuringus uuriti ka kristluse rolli Eesti ühiskonnas ning vastajate arvamusi selle tähenduse kohta. 22% vastanutest pidas kristlust ühiskonnas kas väga oluliseks või pigem oluliseks, samas 46% vastanutest hindas kristluse rolli pigem ebaoluliseks või täiesti ebaoluliseks. Kristlikes kogukondades osalejate seas oli kristluse olulisust hindavate osakaal 46%, kuid kristlaste seas oli ka märkimisväärne osa (36%), kes hindasid kristluse mõju ühiskonnas pigem ebaolulisena.⁶⁹ See näitab, et kristluse ja kiriku roll on ühiskonnas mitmetasandiline ning seal esinevad erinevad hoiakud ning kriitikad, mis võivad olla tingitud kiriku tegevusest, ühiskondlikest ootustest või isiklikest usulistest kogemustest.

Üldiselt võib öelda, et Eesti ühiskonnas on kristluse mõju ning selle hindamine mitmetasandiline ning see on pidevas muutumises. Ühiskondlikud hoiakud ning kristlaste endi arvamused peegeldavad nii usaldusprobleeme kui ka muutusi väärtushinnangutes, sekulariseerumise kasvust või vastupidiselt religioossuse tugevnemisest. Neid suundumusi mõjutavad laiemad sotsiaal-kultuurilised protsessid ning ühiskonna üldine väärtusruum. Tuleb märkida, et uuringud kajastavad konkreetset ajaperioodi ning

⁶⁸ Ingmar Kurg, „Eesti elanikkonna ootused kiriku suhtes EUU 2020 põhjal“ - USUTEADUSLIK AJAKIRI 2024/2 (86). Erinumber „Eesti elanike maailmapilt uuringu „Elust, usust ja usuelust 2020“ valguses“, peatoim. Roland Karo (Akadeemiline Teoloogia Selts, 2024), 79, 81.

⁶⁹ Kaido Soom, „Eesti elanikkonna ootused kiriku suhtes EUU 2020 põhjal“ - USUTEADUSLIK AJAKIRI 2024/2 (86). Erinumber „Eesti elanike maailmapilt uuringu „Elust, usust ja usuelust 2020“ valguses“, peatoim. Roland Karo (Akadeemiline Teoloogia Selts, 2024), 182.

ühiskonna hoiakud võivad aja jooksul muutuda, eriti arvestades sotsiaal-majanduslikke ning kultuurilisi arenguid.

Lisaks üldistele ühiskondlikele trendidele mõjutab kristluse ja kiriku rolli ka kohaliku omavalitsuse tasandil toimuv. Kogudused ning koguduseliikmed on tihedalt seotud kohaliku elu ning kogukonnaga. Koguduse tegevust mõjutavad nii kohalike omavalitsuste määrused, regulatsioonid, arengukavad ja eelarved kui ka otsused, mis puudutavad näiteks maamaksu, hoonete regulatsioone ning heakorra korraldust. Seega on koguduse roll ning selle tajumine ühiskonnas osaliselt defineeritud ning mõjutatud samuti kohaliku tasandi poliitilistest ja halduslikest otsustest.

Uuringud näitavad, et Eesti ühiskonnas on kristluse ning kiriku rolli hindamine ning ootused selle osas pidevas arengus. Ühiskond ootab kirikult suuremat panust sotsiaalsete probleemide lahendamisse, kuid samal ajal esinevad ka kahtlused ning usalduskriisid. Kristluse ning kiriku mõju hindamise dünaamika peegeldab laiemat ühiskondlikku tendentsi ning nõuab kirikult paindlikkust ning valmisolekut kohaneda kaasaegsete ootustega. Tulevikus on oluline jätkata avaliku diskursuse ning teadlikkuse tõstmist ning arendada tegevusi, mis vastavad ühiskonna muutuvatele vajadustele ning ootustele.

Kokkuvõttes võib öelda, et koguduste ning kohalike omavalitsuste koostöö ning partnerlus on vajalik kogukonna arenguks ning sotsiaalsete probleemide ennetamiseks ja lahendamiseks. Selleks on vaja selgeid kommunikatsioonikanaleid, ühiseid tegevusi ning vastastikust usaldust, mis võimaldavad tõhusamat ressursside kasutamist ning suuremat mõju kogukonna heaolu parandamisel. Samuti on oluline arvestada seadusandlike ja regulatiivseid raamistikke ning nende mõju koostöövõimalustele. Tõhus koostöö nõuab ühiseid visioone, strateegiaid ning teadlikku pingutust kogukonna ning koguduste väärtuste ning eesmärkide ühildamiseks, et luua tugevam ning vastupidavam kogukond ning edendada kogukonna identiteeti ning kultuuripärandit.

2.2 Eesti kristlike konfessioonide panus ühiskonda

Eesti sotsiaalse ja kultuurilise ruumi arengut iseloomustab aktiivne ning mitmekesine koostöö erinevate organisatsioonide, kogukondlike institutsioonide ning religioossete ühenduste vahel. Selline koostöö mängib võtmerolli kogukonna heaolu edendamisel, kultuurilise pärandi säilitamisel ning haavatavate rühmade toetamises. Käesolevas

peatükis käsitletakse Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku (EELK), Eesti Evangeeliumi Kristlaste Baptistide Koguduste Liidu (EEKBKL), Seitsmenda Päeva Adventistide Koguduste Eesti Liit (SPAKEL) ja Eesti Metodisti Kiriku (EMK) erinevaid näiteid ning koostöövorme, mis hõlmavad kirikute ja kogukondlike organisatsioonide tegevust ning partnerlusi kohalike omavalitsustega. Analüüsitakse, kuidas koostööinstrumendid aitavad kaasa kogukonna sidususe tugevdamisele ning ühiskonna jätkusuutlikkuse tagamisele.

Üheks heaks näiteks on Rapla valla ja EELK Rapla Maarja-Magdaleena koguduse koostöökokkulepe, mille raames on sõlmitud strateegiline partnerlus piirkonna kultuuri, hariduse, hoolekande, keskkonna ning avalike suhete edendamiseks. Selle koostöö alus on lääne kristlikust kultuuritaustast lähtuvad väärtused ning Euroopa Liidu normidele vastav austus kultuurilise mitmekesisuse ja religioosse vabaduse suhtes. Koostöö hõlmab regulaarset tegevuste ja eelarve planeerimist ning konkreetsete eesmärkide saavutamisele suunatud tegevusprogramme aastast aastasse.⁷⁰

Kultuurivaldkonnas rõhutatakse Rapla kirikute ajaloolist ja kunstilist väärtust ning nende rolli kogukonna identiteedi ning kultuuripärandi hoidmisel. Kirikud toimivad muusikafestivalide, kontsertide ning kunstinäituste kesksetena, pakkudes platvormi koguduse muusikakollektiividele ning laiemale kogukonnale esinemisvõimalusi ning panustades avaliku kultuurielu rikastamisse. Hariduse valdkonnas on kirikute roll eriti oluline usundiõppe ning pühapäevakooli ja noortetöö korraldamisel, võttes arvesse rahva- ja kirikukalendri tähtpäevi ning traditsioone. Hoolekandes on kirikud tihedas koostöös sotsiaalhoolekande ning rehabilitatsiooniasutustega, pakkudes hingelist ja materiaalse toe teenuseid ning tagades ligipääsetavuse ning vaimulik teenistuse hooldekeskustes. Keskkonnahoiu aspektist keskendutakse kiriku maa-ala hooldamisele ning ajalooliste mälestusmärkide ning informatsiooni paigaldamisele, toetades sellega piirkonna ajaloolise ja kultuurilise identiteedi säilimist. Avalikud sündmused, näiteks Eesti Vabariigi aastapäeva ning kihelkonnapäeva tähistamine, ning kiriku avatus külastajatele mängivad olulist rolli kogukonna sidususe ning avaliku elu kaasatuse tugevdamisel. Lisaks on aktiivselt korraldatud traditsioonilised üritused, nagu advendiaja ja

⁷⁰ Avo Üprus, „Rapla valla ja EELK Rapla Maarja-Magdaleena koguduse koostöökokkulepe“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 184-185.

jõulutseremooniad, mis kinnistavad kiriku ning kogukonna vahelist sidet ning osalevad valla kultuuritraditsioonide jätkumises.

Vanurite heaolu toetamiseks on Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit (EEKBKL) asutanud Eluringikeskuse, mis põhineb kristlikel väärtustel ning rõhutab terviklikku lähenemist inimese heaolule. Keskus pakub hooldust ning tegevusi, mis toetavad elanike kehalist, vaimset ning hingehoidlikku heaolu, soodustades sotsiaalsete suhete ja kogukonnatunnet ning ennetades üksildust. Eluringikeskuse fookus on iga indiviidi unikaalsuse ning tugevuste väärtustamisel, soodustades iseseisvust ning eneseteostust ning pakkudes vajaduspõhist tuge ja julgustust osalust ja otsustusõigust. Keskus rõhutab empaatia ning isikliku lähenemise olulisust, aidates inimestel mõtestada oma elu ning säilitada vabadust teha teadlikke valikuid. Selline holistiline lähenemine võimaldab parandada inimeste elukvaliteeti ning edendada elukestvat osalust ning lootust, lähtudes hoolivast ning väärtuspõhisest põhimõttest.⁷¹

Tänapäeva ühiskonnas, kus noorte vaimse tervise probleemid on üha kasvav mure, on Seitsmenda Päeva Adventistide Koguduste Eesti Liit (SPAKEL) asutanud organisatsiooni "Rajaleidjad". Selle klubi tegevused on suunatud noorte vaimse arengu toetamisele ning nende eetiliste ja moraalsete väärtuste edendamisele. Organisatsioon korraldab regulaarselt koolitusi ning juhendajate võrgustiku kaudu tagab tegevuste kvaliteedi ning ühtlustatuse. Lisaks pakub "Rajaleidjad" vaimulikke õhtuid, mis võimaldavad noortel süvendada usulisi teadmisi ning osaleda palvetes ning piiblilugudes. Organisatsioon rõhutab iseseisva ning vastutustundliku eluviisi ning positiivsete väärtuste edendamist noorte seas, aidates kaasa nende emotsionaalsele ja sotsiaalsele arengule ning ennetades vaimse tervisega seotud probleeme.⁷²

Lisaks on Eesti Metodisti Kiriku (EMK) algatusel loodud mittetulundusühing Lastekeskus Tähetorn, mis pakub toimetulekuraskustega peredest pärit 30 lapsele hooldust ning arengut toetavaid tegevusi. Keskus keskendub väikeste laste sotsiaalsete oskuste arendamisele ning turvalise ja toetava keskkonna loomisele, kus lapsed saavad kasvada ning areneda. Selle tegevuse eesmärgiks on vähendada koolist väljalangemise riski, hoida lapsi eemal tänavaohtudest ning parandada nende üldist heaolu. Keskus

⁷¹ Eluringikeskus, <https://eluring.ee/et/>, (vaadatud 18. mai 2025).

⁷² Rajaleidjad, <https://rajaleidjad.advent.ee/rajaleidjad>, (vaadatud 18. mai 2025).

mängib olulist rolli kogukonna sotsiaalse sidususe tugevdamisel ning on oluline tugisüsteem peredele, kes seisavad silmitsi toimetulekuraskustega.⁷³

Väärtuspõhine lähenemine ning koostööinstrumendid mängivad olulist rolli kogukonna sidususe tugevdamisel ning ühiskonna jätkusuutlikkuse tagamisel. Analüüsides eelnevaid koostöö näiteid, saab tuua välja mitu peamist aspekti, kuidas need põhimõtted ja tööriistad toetavad kogukonna terviklikku arengut:

Koostöö Rapla valla ning Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku vahel põhineb lääne kristlikel väärtustel ning Euroopa Liidu normidel, mis austavad kultuurilist mitmekesisust ja religioosset vabadust. Selline väärtuspõhine alus loob tugeva identiteedi ning ühise arusaama, mis julgustab kogukonna liikmeid üksteisega sidet looma ning ühise eesmärgi nimel koostööd tegema.

Lisaks näitab see, kuidas väärtused nagu hoolivus, austus, empaatia ja kogukonnatunne on kesketeks elementideks kogukonna tegevustes ning teenustes, näiteks kiriku rollis kultuuri, hariduse ja hoolekande valdkonnas. See tugevdab kogukonnaliikmete sidet ning loob turvalise ja kaasava keskkonna, mis on jätkusuutliku ühiskonna alus.

Koostöö hõlmab regulaarset tegevuste ja eelarve planeerimist ning konkreetsete eesmärkide saavutamisele suunatud tegevusprogramme. Näiteks kirikute ja kogukondlike organisatsioonide koostöö kultuurivaldkonnas, hoolekandes ning hariduses võimaldab ressursside ühiskasutust ning jätkusuutlike projektide elluviimist.

Samuti näitab näide Eluringikeskusest ning Rajaleidjad organisatsioonist, kuidas koostöö ja väärtuspõhised tegevused toetavad inimeste heaolu ning ennetavad sotsiaalseid probleeme. Need tegevused tugevdavad kogukonna sotsiaalset sidusust ning loovad ressursside ja teadmiste jagamise platvorme, mis on olulised ühiskonna pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamisel.

Kiriku ja kogukonna vahelised üritused, nagu Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine, advendiaja ja jõuluteremooniad ning muusikafestivalid, tugevdavad kogukonnatunnet

⁷³ MTÜ Lastekeskus Tähetorn, <https://www.metodistikirik.ee/2025/02/12/56655/>, (vaadatud 18. mai 2025).

ning loovad jätkusuutlikke traditsioone. Need ühisüritused toetavad kogukonna identiteedi ja sidemete säilitamist ning edendavad osalust ning kaasatust.

Eluringikeskuse ning Lasteekeskuse tegevused näitavad, kuidas väärtuspõhine lähenemine, mis keskendub indiviidi terviklikule heaolule ning kaasamisele, aitab tugevdada kogukonna sidet. Need algatused ei keskendu vaid materiaalse vajaduste rahuldamisele, vaid ka vaimsele, emotsionaalsele ning sotsiaalsele arengule, soodustades kogukonnatunde tekkimist ning sotsiaalse sidususe kasvu.

Selline lähenemine loob tugeva vundamendi kogukonna jätkusuutlikkusele, kuna see arvestab erinevate rühmade vajadusi ning toetab nende aktiivset osalemist ühiskonnas.

Rajaleidjad ja Lastekeskus näitavad, kuidas organisatsioonid, mis keskenduvad noorte vaimsele tervisele ning keerulistes olukordades olevate laste ja perede toetamisele, kasutavad väärtuspõhist lähenemist ning koostööinstrumente, et ennetada sotsiaalseid probleeme ning edendada positiivseid väärtusi. See aitab tugevdada kogukonna sidusust ning suurendada ühiskonna jätkusuutlikkust, kuna noored ja haavatavad rühmad saavad toetust ning võimaluse aktiivseks osalemiseks.

Need on vaid mõned näited erinevate konfessioonide koostööst omavalitsuste ja kogukondadega. Kokkuvõttes rõhutab see, kui mitmekesine on Eesti kogukondlik ning sotsiaalne koostöö ning millist positiivset mõju see avaldab nii kultuurilise pärandi kaitsele kui ka haavatavate rühmade abistamisele.

Kogukonnas EKNK koguduste roll saab selgemaks järgnevas peatükis:

2.3 Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku roll kogukonnas

Käesolevas peatükis käsitletakse Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku (EKNK) pikaajalisi algatusi ning nende koostööd kogukonnaga, mis ulatuvad Eesti piiridest kaugemalegi ning hõlmavad selliseid projekte nagu Lootuse Küla rehabilitatsioonikeskus ning kurtide misjonitöö. Uurimustöö raames kogutud andmete põhjal võib teha järeldusi, et EKNK kogudused on ellu viinud märkimisväärsed tegevusi, mille mõju ulatub nii kogukonna kui ka laiemalt ühiskonna tasandini.⁷⁴

⁷⁴ Urve Heiter, KOHT SINU JAOKS *Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku esimesed 15 aastat* (Eesti Kristlik Nelipühi Kirik, Tallinn 2006) ja Marilin Kukk, *30 aastat Eesti Kristlikku Nelipühi Kirikut* (Eesti Kristlik Nelipühi Kirik, Tallinn 2021).

Kristjan Kalamägi uurimus (2017) keskendub Lootuse Küla rehabilitatsioonikeskuse programmi tõhususe hindamisele ning selle mõjule ühiskondlikul tasandil. Uurimuse põhjal ilmneb, et sõltuvusprobleem ühiskonnas näitab kasvavat tendentsi ning nõuab holistilist lähenemist sõltlaste abistamisel. Riiklikud rehabilitatsiooni programmid ning raviasutused on sageli piiratud nende eesmärgiga leevendada sõltlaste seisundit, kuid püsiv taastumine ning sõltuvusest vabanemine jäävad sageli saavutamatuks. Selles kontekstis tõstetakse esile Lootuse Küla programm kui tõhus alternatiiv, mille edukus põhineb mitmetel spetsiifilistel komponentidel, mis võimaldavad sõltlastele terviklikult toetavat ja sisemist muutust soodustavat keskkonda.⁷⁵

EKNK ja Lootuse Küla rajaja Märt Vähi sündis Rootsis 1947. aastal. Hiljem siirdus perekond Kanadasse, kus ta tundis vaimulikku kutsumust jutlustada ja osaleda misjonitegevuses. Piiblikoolis kohtus ta oma tulevase abikaasaga ning juba varases nooruses külastas ta Eestit, märkides vaimuliku nälga kohaliku kogukonna seas. Pärast Nõukogude Liidu kokkuvarisemist 1991. aastal kolis Vähi pere Eestisse ning osales aktiivselt EKNK ja uute koguduste loomisel ning piiblikooli tegevuses. Tema vaimulik tegevus laienes sõltuvusprobleemide ja vangist vabanenute abistamisele, mille tulemusena sündis Lootuse Küla, eesmärgiga pakkuda lootust ja rehabilitatsiooni sõltlastele.

Lootuse Küla rajamine algas rasketes tingimustes, kuid usk ja palves saadud sõnum suunasid Vähi ja tema meeskonda keskuse loomisele. Külasse rajati rehabilitatsioonikeskus, mis kasutab USA-s Floridas välja töötatud programmi ning mille tegevus on suunatud sõltuvusprobleemide ennetamisele ja ravile. Keskuse ehitamine ning elluviimine toimus heategevuslikel alustel, toetudes vabatahtlike ja annetajate abile. Keskuse tegevus on aastatega laienenud ning arenenud, pakkudes tööd sõltlastele saeveskis.

Kalamägi nimetab, et Lootuse Külas luuakse nii sotsiaalse osaluse taastamise kui ka kogukonna turvalisuse mehhanisme, sealhulgas tuletõrje ja päästeteenistuse ning ennetustöö arendamise kaudu. Erilise tähenduse omab pikaajaline sõltlastele suunatud rehabilitatsiooniprogramm, mille edukust tõestab statistika, mille kohaselt 70%

⁷⁵ Kristjan Kalamägi, Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar, Tallinn, 2017.

osalejatest suudab sõltuvusest vabaneda ja ühiskonda tagasi pöörduda. Tunnustuseks töö eest on Vähi pälvinud Eesti Punase Risti ordeni ning mitmeid teisi auhindu, mis kinnitavad tema panust sõltuvusprobleemide lahendamisse ning kogukonna turvalisuse suurendamisse.⁷⁶

Lootuse Küla esindab innovatiivset ja kogukonnapõhist lähenemist sõltuvushäiretega inimeste abistamisel ning nende sotsiaalse integratsiooni toetamisel, rõhutades inimese vaba tahte ning sisemise motivatsiooni olulisust taastumisprotsessis, kasutades nii vaimulikku kui ka sotsiaalset sekkumist.

EKNK-s toimuv kurtide töö ja teenistus on Eesti kontekstis unikaalne ning tuntud ka rahvusvaheliselt. Kurtide misjonitöö ning evangeelne tegevus on tõstnud esile EKNK kurtide misjonäride märkimisväärse panuse maailma muutmisel, sealhulgas nende tegevuse dokumenteerimist lühifilmiga „Vaikuse kutse“ (2015). Riho Kurg, EKNK Toompea kurtide koguduse pastor ning üks organisatsiooni ja globaalse kurtide misjonitöö eestvedajaid, on olnud nii apostel kui ka rajaja, osaledes mitmete rahvusvaheliste kurtide kristlike ühenduste loomisel ning juhtimisel, sealhulgas Euroopa Kurtide Kristliku Alliansi ning WDAG (World Deaf Assemblies of God) asutamises ja juhtimises. Tema töö hõlmab ka Hiina kurtide koguduse rajamist ning viipepiibli tõlkimise projekti Eesti keelde, mille eesmärgiks on Piibli täieliku tõlke valmimine viipekeeles 15 aastaga.

Raivo Kurg on olnud EKNK misjonär alates 1990. aastatest ning on aktiivselt osalenud piibliteenistuses ning koguduste rajamisel erinevates riikides, sh Lätis, Leedus, Poolas, Venemaal ning Aasias, sealhulgas Hiinas ja Koreas. Tema tegevus hõlmab piibliõpetust, misjonitööd ning kutset õhutada kurtidest kristlasi ühiskonnas aktiivselt osalema. Margit ja Vitali Taks olid olulised kurtide abielu ja perekonna teemaliste seminaride korraldajad ning kristlike terminite tõlkijad vene ja hiina keelde, aidates läbi seminaride ja trükiste suurendada kurtide kristlikku teadlikkust ning vaimset arengut endises Nõukogude Liidus ning Kesk-Aasias. Janis Golubenko on osalenud misjonitöös Usbekistanis ning Venemaa eri piirkondades, tegeledes noorte ja koguduste piibliteenistusega ning konverentside korraldamisega. Samuti on märkimisväärne Allan ja Ava Lepiku tegevus,

⁷⁶ Kristjan Kalamägi, Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar, Tallinn, 2017.

kes alustasid misjonitööd 2006 ning on tegutsenud Soomes, Leedus, Usbekistanis, Kreekas ning Itaalias, rajades kurtide kogudusi ning õpetades Piiblit ja arvutit. Ainar ja Krista Kertsmik on olnud pühendunud kristliku kurtide teenistuse arendamisele Itaalias, kus nad on loonud kohaliku kurtide koguduse ning osalenud piibliõpetuses ning sotsiaalses tegevuses, aidates suurendada kristliku kurtide kogukonna olemasolu ning vaimset arengut.⁷⁷

Analüüsides eelnevalt käsitletud lugusid ilmneb kogukonna vahelise koostöö vajalikkus ning see, kuidas vaimulik ja sotsiaalne teenistus saavad ühendada ressursse ning luua jätkusuutlikke lahendusi. Märt Vähi elulugu ning tema tegevus Lootuse Küla loomisel illustreerivad kogukonna pühendumust ning usku muutuste võimalikkusse. Lootuse Küla mudel põhineb kogukonnapõhistel ja vabatahtlikel alustel, ühendades USA-s välja töötatud rehabilitatsiooniprogramme ning kohaliku kogukonna toetuse. Statistilised näitajad, mis näitavad, et umbes 70% osalejatest suudab sõltuvusest vabaneda ning ühiskonda taasintegreeruda, kinnitavad projekti tõhusust ning rõhutavad vaimse ja sotsiaalse tervise vahelist seost.

On tähelepanuväärne, et Lootuse Küla ning teised kogukonna algatused saavutavad edu peamiselt pühendunud vabatahtliku töö ning kogukonna toetava keskkonna kaudu. Statistilised andmed näitavad, et enamik sõltlasi suudab taastuda ning ühiskonda taasintegreeruda, mis on otseselt seotud kogukonna üldise turvalisuse ning sotsiaalse sidususega. Samuti saab märkida, et vaimulik ja sotsiaalne koostöö ning innovaatilised meetodid, nagu rehabilitatsiooniprogrammid ja keelelise ligipääsu parandamine (näiteks viipekeelee tõlge), aitavad suurendada kogukonna kaasatust ning elukvaliteeti.

Lisaks toimub märkimisväärne kogukonna globaalne tegevus ning koostööpartnerite kaasamine, mis näitab, et kogukond ei ole isoleeritud, vaid osaleb aktiivselt rahvusvahelises vaimses ning sotsiaalses arengus. See suurendab kogukonna enesekindlust ning loob võimaluse õppida ning jagada parimaid praktikaid, aidates seeläbi kaasa ühise heaolu ning jätkusuutlikkuse tugevdamisele.

⁷⁷ Marilin Kukk, *30 aastat Eesti Kristlikku Nelipühi Kirikut* (Eesti Kristlik Nelipühi Kirik, Tallinn 2021), 78-80.

Kokkuvõttes illustreerivad lood, kuidas pühendunud vaimulikud ning kogukonnaliikmed, kasutades innovatiivseid meetodeid ning koostööd erinevatest valdkondadest, suudavad luua jätkusuutlikke lahendusi sõltuvusprobleemidele ning toetada vaimset ja sotsiaalset arengut. Kogukonna jaoks on oluline mõista, et sellised algatused põhinevad koostööl, usul ning vabatahtlikul panusel ning et nende edu näitab, kuidas kogukond saab aktiivselt kaasa aidata liikmete terviklikule arengule ning kogukonna turvalisuse suurendamisele.

Eesti Kristlik Nelipühi Kirik (EKNK) on tegutsenud Eesti ühiskonnas aastakümneid ning selle tegevus on olnud märkimisväärne kogukondade ja sotsiaalsete suhete edendamisel. Käesoleva uurimustöö tulemused näitavad siiski, et 34-aastase ajaloo jooksul ei ole kirik välja töötanud spetsiifilisi strateegiaid koguduste koostööks omavalitsuste ega teiste vabaühendustega. Sellegipoolest on kogudused ise püüdnud aktiivselt leida ning rakendada erinevaid meetodeid, mille eesmärgiks on kogukonna ning laiemalt ühiskonna heaolu toetamine. Selline tegevus peegeldab kiriku soovist panustada ühiskonna üldisele arengule ning põhineb teoloogilise alusena Piibli õpetusel armastusest ja vastutustundest inimeste vastu. On olemas EKNK põhikiri⁷⁸, mis viitab koostöö soodustamisele ning näitab kiriku soovi kaasata erinevaid osapooli oma missioonis.

Eesti Kristlik Nelipühi Kirik rõhutab oma tegevustes koguduste keskset rolli väärtushinnangute ning kogukondade arengu edendamisel ning tunnistab, et nende tegevus hõlmab mitmeid valdkondi, sh kultuur, meedia, heategevus, rehabilitatsioon, haridus ning noorsootöö.⁷⁹ Nende tegevused kattuvad osaliselt Eesti omavalitsuste vastutusaladega ning pakuvad seega võimalusi koostööpraktikate arendamiseks nii riiklikul kui rahvusvahelisel tasandil. Kiriku põhikirja sõnastus rõhutab, et ühiskonna teenimine on kiriku missiooni lahutamatu osa ning seda teostatakse läbi erinevate valdkondade, nagu kultuur, haridus ning sotsiaalhoolekanne.⁸⁰ Niisiis viitab olemasolev dokument sellele, et kuigi konkreetsete koostööstrateegiatega väljatöötamine on olnud puudulik, on koguduste praktilised tegevused suunatud ühiskondliku heaolu edendamisele ning koostöö arendamisele erinevate sotsiaalsete ja institutsionaalse vastutusaladega.

⁷⁸ EKNK põhikiri, <https://eknk.ee/wp-content/uploads/EKNK-pohikiri-27-03-2021.pdf> (vaadatud 28. detsember 2024).

⁷⁹ *Ibid*, (vaadatud 28. detsember 2024).

⁸⁰ *Ibid*, (vaadatud 28. detsember 2024).

Koostöö puudulikkus EKNK koguduste ja näiteks omavalitsuste vahel võib olla samuti tingitud sellest, mida väljendas eelpool Kaupo Reede Artikkel "Kogudus omavalitsusüksuse partnerina"⁸¹ (Reede, 2023), et koostöö protsessi raames delegeeritakse nii kohustuslikke kui vabatahtlikke ülesandeid usaldusväärsetele partneritele, sealhulgas ajalooliselt olulist rolli mängivatele kogudustele, kuna neil on pikaajaline traditsioon sotsiaal- ja haridusvaldkonnas ning nad on tugevad väärtuspõhise lähenemise ning praktilise kogemuse poolest.

Tavapäraselt on omavalitsustes kujunenud koostööpartneriteks tõepoolest suuremad ning ajalooliselt vanemad kirikud, nagu Eesti Evangeelne Luterlik Kirik (EELK), Eesti Apostlik Õigeusu Kirik (EAÕK) ja Rooma Katolik Kirik (RKK), ning seetõttu ei pruugi KOV-l olla vajalik arendada tihedamat koostööd teiste kiriklike ühendustega. Seda hoiakut kinnitab ka käesoleva uurimustöö raames läbi viidud intervjuu, milles vaimulik märkis, et volikogus, kus ta osales ning kus oli ka esindaja ajalooliselt vanemast kirikust, kutsus too esindaja koguduse juhtkonda omavalitsuses töötavaid võtmeisikuid. Vaimulik lisas, et sellist koostöömudelit ei ole tema koguduses võimalik rakendada, kuna koguduse juhatus peab koosnema koguduse liikmetest.⁸²

Käesoleva töö autor näeb lisaks Reede nimetatud põhjusele veel mõningaid põhjuseid, mis selgitavad nende jätkuvat mõju kogukonna kontekstis. Esiteks on vanemad kirikud sageli paiknenud pikka aega kogukondades ning seetõttu on nad sügavalt juurdunud kohaliku ajaloo ja kultuurilise identiteedi osana. Nende ajalooline tähtsus on seotud nende positsiooniga ning püsiva kohaloluga, mis lihtsustab koostöö korraldamist ning suurendab usaldusväarsust. Lisaks on neil sageli märkimisväärsed ja silmapaistvad hooned, mis on kogukonna maastikul hästi tuntud ning mille olemasolu ja tegevus on laialdaselt teada. Selline nähtavus ning tuntus muudab vanemate kirikute koostööpartneritena kasutajasõbralikumateks ning vähendab kahtlusi omavalitsuste suhtes.

Lisaks võivad vanemate kirikute ja omavalitsuste vahel olla juba ajalooliselt välja kujunenud tugevamad sidemed ning koostöötraditsioonid. Need püsivad suhted

⁸¹ Kaupo Reede, „Kogudus omavalitsusüksuse partnerina“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 124.

⁸² EKNK vaimulikuga (VT 24), telefoni intervjuu autoriga 04. aprill 2025.

võimaldavad lihtsamat ja sujuvamat koostöö korraldamist ning vähendavad koostööprotsessides esinevaid takistusi. Uuemad kirikud ning kogudused seevastu võivad kogukonnas olla vähem tuntud ning nende institutsioonilised ning ajaloolised sidemed omaavalitsustega olla vähem välja kujunenud. Samuti võib uute koguduste tegevus olla vähem nähtav või nende roll kogukonnas veel vormimata, mis piirab koostöövõimalusi. Ka võib nende kogemuste pagas olla piiratum ning koostöösse sügavamalt kaasatud vähem osalejaid.

Vaatamata nendele väljakutsetele näitab varasem kirjeldus ning kogemused, sh Lootuse Küla ning kurtide koguduse pühendumus ja tegevus rahvusvahelisel tasandil, et kogukonnapõhise koostöö võimalused on olemas ning nende kaudu on võimalik tugevdada kogukonna sidemeid ja edendada ühiskonna õiglasemat ning paremat arengut. Eelnevad peatükid on tõestanud, et koguduste koostöö kogukonnaga mitte ainult ei toeta kogukonna sotsiaalset sidusust, vaid aitab kaasa ka ühiskonna üldisele paremaks muutmisele.

Siiski jääb avatuks küsimus, kuidas EKNK vaimulike seas mõistetakse ning kogetakse koostööd ning millised on nende kogemused ning arusaamad selle kohta aastal 2025. Selle teema sügavam uurimine ning analüüs puudus seni ning käesoleva töö autor viis aprillis 2025 läbi selle valdkonna uurimuse, kasutades küsitlusankeeti ning intervjuusid. Järgnevas peatükis esitatakse uurimustulemustele põhjalikum ülevaade ning analüüs nende tähendusest.

3. Uurimuslik osa: EKNK KOGUDUSTE KOOSTÖÖ KOGUKONNAGA

Käesoleva peatüki eesmärk on pakkuda terviklikku ülevaadet EKNK vaimulike koostööpiltidest ning nende arusaamadest kogukonnast ning ühiskondlikust tegevusest. Selleks analüüsitakse nii küsitlusandmeid kui ka vaimulike intervjuusid, et mõista paremini, millised väärtused, hoiakud ning ressursid kujundavad koguduste tegevust ning koostöövõimet. Lisaks keskendutakse ka võimalikele takistustele, mis võivad pärssida koguduste pikaajast ja jätkusuutlikku partnerlussuhet kogukonnaga.

Uuringu tulemused võimaldavad teha järeldusi koguduste prioriteetide ning koostööpraktikate kohta ning pakkuda soovitusi koguduste ning nende partnerite koostöövõime parandamiseks. Eesmärgiks on mõista, kuidas kristlikud väärtused ning vaimulik pühendumus saaksid toetada kogukonna arengut ning millised strateegiad võiksid aidata kogudustel paremini integreeruda ning tõhusamalt panustada ühiskonna heaolu edendamisse. Seeläbi aitab uurimus valgustada koguduste rolli ning potentsiaali Eesti kaasaegses ühiskonnas ning pakkuda aluse edasisteks aruteludeks ja tegevusprogrammide kujundamiseks.

3.1 Uurimuse koostamine töö uurimisküsimusele vastuse saamiseks

Küsimuste koostamine uurimuse raames osutus küllaltki keeruliseks protsessiks. Autor pidi mitu korda ümber sõnastama küsimusi, osad neist välja jätma ning asendama uute küsimustega, eesmärgiga koguda võimalikult relevantset ja põhjalikku infot, mis aitaks kaardistada EKNK koguduste vaimulike kogemusi ning arusaamu kogukonna sh KOVga koostööst aastatel 2020–2025.

Uuringu küsimuste koostamisel lähtus autor eelnevalt tehtud sarnaste uuringute analüüsist, näiteks uuringust „Kodanikeühendused ja kodanike kaasamine Eesti kohalikes

omavalitsustes“.⁸³ Nimetatud uuringu küsitluse peamine eesmärk oli koguda andmeid Eesti kohalike omavalitsuste poolt kasutatavate avalikkuse kaasamise ja kodanikeühenduste tegevuse toetamise meetodite ning omavalitsuse ja selle elanike vahelise koostöö kohta. Oluliseks eesmärgiks oli ka noppida küsitluse vastustest välja teistelegi jagamist väärivad kogemused, lahendused ning head näited. Küsitlusest selgus, et KOV ja kirikute ning koguduste koostöö on üllatavalt vähene, vaid 4%. (küsimus 3. milliste kohalike huvigruppidega olete teinud koostööd?)

Eelneva uurimustöö põhjal kohandas autor oma uurimusküsimustiku küsimused kaks, kolm, neli, viis ning kaheksa vastavalt uurimuse teemale. Lisaks uurib käesoleva töö autor vaimulike hoiakuid poliitikasse pürgimise osas küsimustega kuus ja seitse. Samuti lisati uuringusse küsimus, mis käsitles misjoni olulisust laiemas ühiskondlikus kontekstis.

Uurimistöö meetod

Käesolevas uurimustöös on kasutatud nii kvantitatiivseid (küsitlusankeet) kui kvalitatiivseid (intervjuud) meetodeid. Mõlema puhul on väljapakutud erinevate autorite teadusmetodoloogilistes töödes, entsüklopeediates ning teadusasutuste veebilehtedel, mõned tüüpilised kirjeldavad jooned:

Kvantitatiivse uurimistöö tuumaks näib olevat tegelemine arvandmetega. Enamik tänapäevaseid teadusmetodoloogია allikaid peab seda põhitunnuseks, mis eristab kvantitatiivset uurimistööd kvalitatiivsest.⁸⁴

Kvalitatiivset uurimistööd iseloomustavad: a) uuritakse loomulikes tingimustes, b) huvitatakse subjektiivsetest tähendustest, c) uurimistööl on induktiivne iseloom, d) töötatakse mitteamvuliste andmetega, e) tulemuseks on teooria või põhjalikud, detailsed kirjeldused uuritavast nähtusest.⁸⁵

⁸³ MTÜ Lastekaitse liit, https://arhiiv.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2012/09/Kodanike_hendused_ja_kodanike_kasamine_Eesti_kohalikes_omavalitsustes.doc (vaadatud 10.märts 2025).

⁸⁴ Lembit Õunapuu, Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes (Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2014), 54– 57.

⁸⁵ *Ibid*, 51– 55.

Käesoleva töö autor rakendas nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid uurimismeetodeid, kasutades seega segameetodite lähenemist. Selle valiku põhjendused on järgmised:

Esiteks võimaldab kvantitatiivsete meetodite kasutamine koguda üldistavaid ja statistiliselt olulisi andmeid vaimulike arvamuste, tegevuste ning trendide kohta suurema inimrühma seas. Samas võimaldavad kvalitatiivsed meetodid uurida vaimulike kogemusi, väärtusi ning motivatsioone sügavamalt ning analüüsida keerulisemaid ning subjektiivseid nähtusi. Seega toetab nende kahe meetodi kombineerimine mitmekülgse arusaama kujunemist vaimulike tegevusest ning uskumustest.

Teiseks aitavad kvantitatiivsed uuringud tuvastada üldisi mustreid ja seoseid, millele saavad kvalitatiivsed meetodid lisada konteksti ning pakkuda selgitusi. Koos võimaldavad need meetodid luua terviklikuma pildi uuritavast valdkonnast, pakkudes nii makro- kui ka mikrotasandi perspektiivi.

Kolmandaks suurendab mitme meetodi kasutamine uuringu usaldusväärsust ning kehtivust, kuna erinevad andmeallikad ning analüüsivõtted toetavad üksteist ning vähendavad võimalikke uuringu puudujääke.

Lõpuks võimaldab segameetodiline lähenemine käsitleda nii kvantitatiivseid mõõdikuid (näiteks vaimulike arv, osalemine teatud tegevustes) kui ka kvalitatiivseid aspekte (näiteks vaimulike isiklikud kogemused ning arusaamad). Selline mitmekülgne lähenemine aitab saavutada põhjalikuma ja mitmetahulisema arusaama vaimulike uskumustest, tegevustest ning kogemustest, tagades samal ajal uuringu tulemuslikkuse ning usaldusväärsuse.

3.2 Valim, uuringu läbiviimine ja tulemuste analüüs

Käesoleva uurimistöö raames kaasati kõik 37 EKNK koguduse vaimulikku. Kõigile vaimulikele edastati uuringuks osalemise kutse e-posti teel. Uuring koosnes kahest osast: esimesena täideti Google Forms'i platvormil ankeetküsitlus ning seejärel, neile, kes olid ankeedi täitnud, esitati kutse osaleda intervjuus. Ankeetküsimustiku vastuseid esitas kokku 34 vaimuliku ning 18 neist andsid nõusoleku intervjuu osalemiseks. Kuna mõned vaimulikud teenivad mitmes koguduses, oli intervjuudel esindatud koguduste koguarv 22.

Intervjuude analüüsimiseks said need salvestatud ning lahtikirjutamisel kasutas autor juhtumiülest analüüsi. Juhtumiülese analüüsi jaoks kogutakse erinevatest tekstidest kokku teemaga seotud osad ja võrreldakse teema käsitlemist neis. Tulemuseks võib olla läbivate teemade leidmine, mustrite väljaselgitamine.⁸⁶ Kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul tuleb valida kas induktiivne (andmetest lähtuv) või deduktiivne (teooriast tulenev) lähenemine või neid kombineerida. Käesoleva töö autor kasutab induktiivset lähenemist. Andmete analüüs algab teksti korduvast lugemisest, mis loob eeldused materjali sügavamaks mõistmiseks. Järgneb süvenenum, sõnahaaval lugemine, mis võimaldab tõsta esile tähtsamaid mõtteid ja tuletada koode.⁸⁷

Käesoleva töö uurimiskäik on autoril kooskõlastatud Kõrgema Usuteadusliku Seminari (KUS) uurimiseetika komisjoniga.

3.3 Uurimis tulemused

Ankeetküsitluse tulemused

Küsitlus koosnes kaheksast valikvastustega küsimusest ning ühest avatud vastuse võimalusega. Esimene küsimus, mis küsis vaimuliku esindatava koguduse kohta, oli vabatahtlikult täidetav, samas kui ülejäänud küsimused olid kohustuslikud. Küsitluse andmete kogumise ajavahemik oli 31. märtsist kuni 14. aprillini 2025 ning vastamisele kulus keskmiselt 15 kuni 20 minutit.

Küsimustiku valdkonnad on koostatud osaliselt ka tulevaste uurimisprojektide perspektiivist, eeldades võimalust jätkuprojektideks, suunatuna kohalike omavalitsuste (KOV) juhtivatesse struktuuridesse. Sellise võrdleva uuringu läbiviimine, kasutades samu küsimusi, võimaldaks põhjalikumalt analüüsida koostöö sarnasusi ning erinevusi ning määratleda kõige tõhusamad koostöövormid koguduste ning KOV-i vahel. Kõnealused küsimused on esitatud käesoleva töö lisas (Lisa 1).

⁸⁶ Veronika Kalmus, Anu Masso ja Merle Linno (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (vaadatud 19. mai 2025).

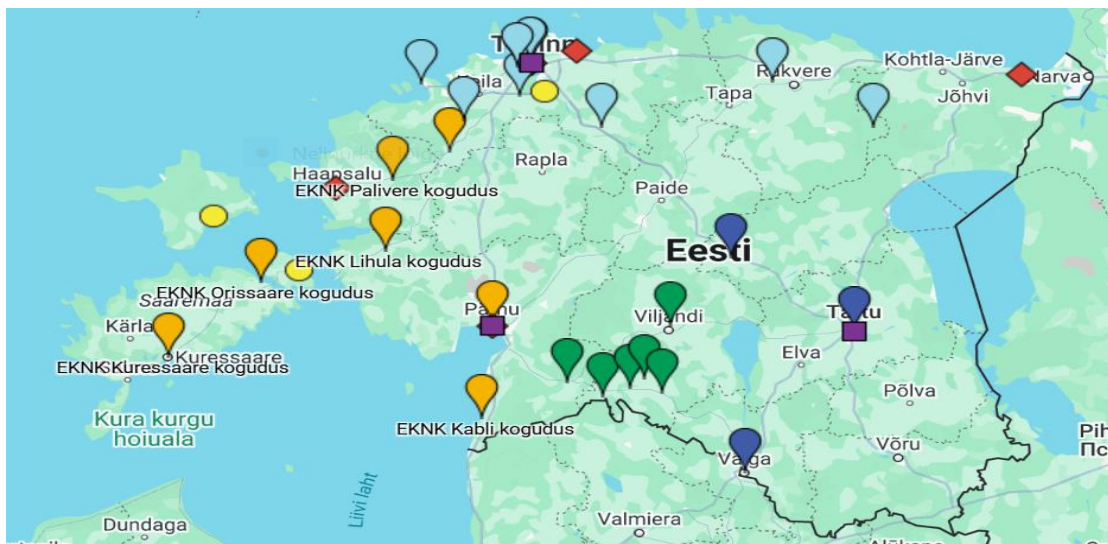
⁸⁷ Mari-Liis Laherand, Kvalitatiivne uurimisviis (Tallinn: Infotrükk 2008), 290–292.

Uuringus osalenud 34 kogudust 37-st on esindatud vastustega, mis on anonüümseks muudetud ning mille puhul on vaimuliku identifitseerimiseks kasutatud koodikomplekti VK (V – vaimulik, K – küsitlus).

EKNK-s on viis praostkonda ja kogudused asuvad 11-nes Eesti maakonnas (Joonis 1). Harju maakonnas tegutseb 14 kogudust; Pärnu maakonnas viis kogudust; Viljandi maakonnas viis kogudust; Saare maakonnas kolm kogudust; Lääne-Viru maakonnas kaks kogudust; Lääne maakonnas kaks kogudust; Ida-Viru maakonnas üks kogudus; Jõgeva maakonnas üks kogudus; Tartu maakonnas üks kogudus; Valga maakonnas üks kogudus; Hiiu maakonnas üks kogudus. Rootsis, Stockholmis üks kogudus. EKNK kogudused puuduvad neljas maakonnas: Järva-, Põlva-, Rapla- ja Võru maakonnas.

EKNK ühe praostkonna kogudused võivad asuda erinevates maakondades, mis tähendab seda, et praostkonnad ei ole moodustatud haldusterritoriaalsete üksuste järgi. EKNK põhikiri sedastab, et praostkondade asutamine ja likvideerimine ning piiride kindlaksmääramine kinnitatakse aastakonverentsil kiriku juhatuse ettepanekul.⁸⁸

Joonis 1 Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku kogudused Eestis⁸⁹

Kaardil olevad märgistuste tähendused on: **helesinised** õhupallid tähistavad Põhja-Eesti praostkonna kogudusi, **tumesinised**: Lõuna-Eesti, **kollased** Lääne-Eesti, **rohelised**: Edela-

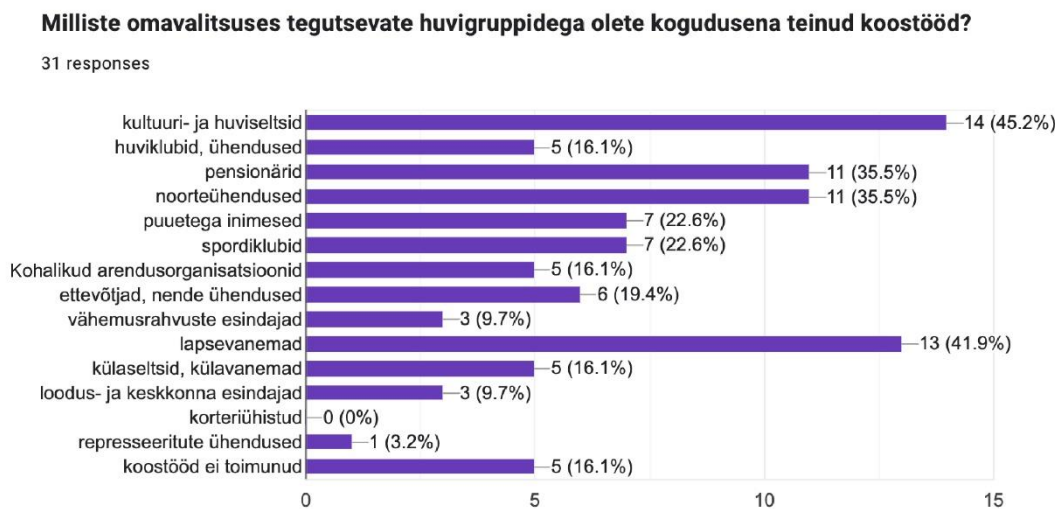
⁸⁸ EKNK põhikiri, <https://eknk.ee/wp-content/uploads/EKNK-pohikiri-27-03-2021.pdf>, (vaadatud 28. detsember 2024).

⁸⁹ EKNK koduleht, <https://eknk.ee/kogudused/> (vaadatud 11. jaanuar 2025).

Eesti, **punased** rombid Vene praostkonna kogudusi, **lillad** ruudud kurtide kogudusi, **kollased** ringid on kogudused, mis rajati 2023 aastal, millest kaks kuuluvad Lääne-Eesti praostkonda ja üks Põhja-Eesti.

Järgnev osa annab ülevaate EKNK koguduste vaimulike hulgas aprillis 2025 läbiviidud küsitlus tulemustest. Diagrammid näitavad sinise tulba järel vastanud koguduste arvu numbriliselt ja protsendiliselt. Diagrammi all olev tekst on autori poolne kommentaar. Kuna kogukond kuulub KOV haldusalasse, siis on järgnevates diagrammides KOV all kaasatud samuti kogukond.

Diagramm 1 – koguduste koostöö huvigruppidega

Antud diagrammi analüüs näitab, et suurem osa EKNK kogudustest teevad koostööd kultuuri- ja huviseltsidega, mida väitis 45,2% vastanutest (n=14). Lisaks on esile tõstetud, et lapsevanemate kaasamine koostööpartneritena toimub 41,2% kogudustest (n=13). Samuti tuleb märkida, et korteriühistud on ainus huvigruppidest, kellega koostööd ei ole toimunud. Need tulemused viitavad sellele, et kogudused on enamasti aktiivsed koostööpartnerid erinevate kogukonna institutsioonide vahel, välja arvatud korteriühistud, mis näitab potentsiaalseid väljakutseid või piiranguid nende koostöö arendamisel. Miks just need huvigruppide kategooriad on kõige sagedamini koostööpartneriteks?

Kultuuri- ja huviseltsid on ühiskonnas laialdaselt levinud ning sageli koguduste koostööpartneriteks, kuna need organisatsioonid pakuvad võimalusi koguduste tegevuste

laiendamiseks ning kogukonna kaasamiseks. Seda võib seletada nende üldlevinud kohalolekuga ning koguduste sooviga tugevdada sidemeid laiemas ühiskondlikus kontekstis. Lisaks on kultuuri- ja huviseltsid sageli avatud koostööks ning neil on olemas struktureeritud tegevused, mis võimaldavad kogudustel nendega ühiseid projekte ellu viia.

Lapsevanemate aktiivsus ja koostöö kogudustega on tihti seotud koguduste rolliga perede ja noorte jaoks toimivas tegevuses. Kuna kogudused pakuvad sageli noorte ja peresõbralikke tegevusi, siis on loogiline, et lapsevanemad osalevad nendes koostöövõimalustes, et toetada oma laste vaimset ja sotsiaalset arengut ning tugevdada kogukonnatunnet.

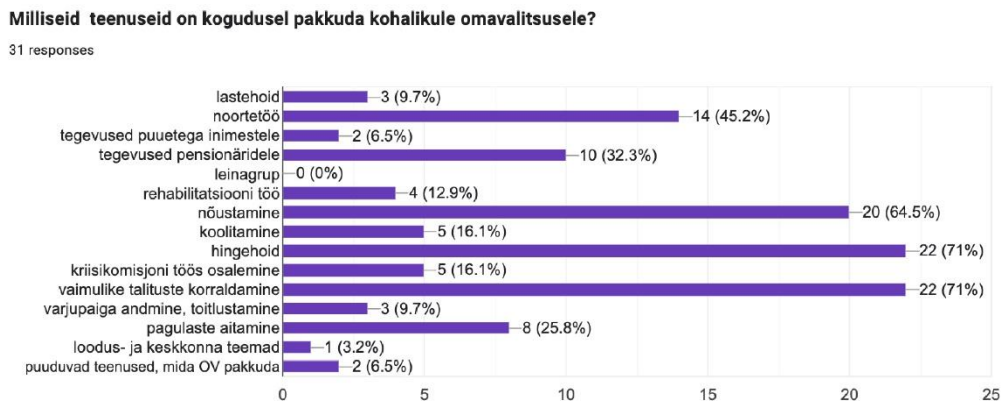
Korteriühistud on ainus huvigrupp, kellega koostööd ei toimunud. Selle nähtuse põhjused võivad olla mitmekülgsed: a) Korteriühistud võivad olla vähem teadlikud koguduste tegevustest või ei näe nendes otsest väärtust oma liikmete jaoks. Samuti võib puududa motivatsioon või huvi koostööks. b) Korteriühistud on peamiselt kohaliku elukeskkonna haldamise organisatsioonid, mille põhieesmärk on kinnisvara hooldus ja naabruskonna korrashoid. Nende tegevusvaldkond ei pruugi kattuda koguduste vaimsete või sotsiaalsete tegevustega, mistõttu koostöövõimalused võivad olla piiratud või puududa. c) Võimalik, et korteriühistud ei ole traditsiooniliselt avatud koostööpartnerid ning nende tegevus on suures osas suletud või keskendunud kogukonna haldusaspektidele.

Kogudused võivad olla teadlikud või strateegiliselt suunatud koostööle just nende huvigruppidega, mis aitavad kaasa nende missiooni ja kogukondliku rolli tugevdamisele. Kultuuri- ja huviseltside ning lapsevanematega tehtav koostöö võib olla osa koguduste kogukonna kaasamise ja sotsiaalsete eesmärkide saavutamise strateegiast.

Seega võib öelda, et koguduste koostöövõimalused on tihedamini seotud organisatsioonide avaliku tegevuse ja kogukonna kaasamisega. Kultuuri- ja huviseltsid ning lapsevanemad on selgelt nähtavad partnerid, kuna nende tegevusala ja koostöövõimalused on kogudustele ligipääsetavad ning nende kaudu saab kogudus tugevdada oma kohalolu ning mõju kogukonnas. Korteriühistud seevastu esindavad organisatsioone, kellega koostöö on vähem levinud, tõenäoliselt organisatsiooniliste ja sisuliste erinevuste tõttu. Võib väita, et valik koostööpartneriteks on kogudustele

loomulik ja praktiline ning peegeldab nende eesmärke ja võimalusi kogukonna kaasamiseks ning sotsiaalse mõju suurendamiseks.

Diagramm 2 – koguduste pakutavad teenused KOV-le

Teenuste nimekiri on koostatud autori poolt, võttes arvesse koguduste potentsiaalseid pakkumisi ning neid teenuseid, mida kohalikud omavalitsused ning kogukond üldiselt vajavad. Tõenäoliselt on teenuste valik laiem kui esitatud loetelus, kuid arvestades praktilisi piiranguid ja prioriteete, tuli teha otsus konkreetse valiku osas. Autori käsitluse kohaselt ei ole teenuste pakkumine otseselt seotud kohaliku omavalitsuse rahastustingimustega, vaid pigem sõltub koguduse valmisolekust ning koostöövalmidusest.

Teenuseid, mida EKNK kogudustel KOV-le ja kogukonnale on pakkuda on päris mitmeid. Nendest kõige enam on märgitud hingehoidu 71% (n=22) ja sama palju on märgitud vaimulike talituste korraldamist 71% (n=22). See näitab, et kogudused näevad neid teenuseid oma tegevuse kesksetes valdkondades ning tõenäoliselt on need ka kõige kättesaadavamad ja loomulikumad. Hingehoolt ja vaimulikke toiminguid peetakse koguduse põhitegevusteks ning nende pakkumine võib olla samuti seotud koguduste traditsioonilise identiteediga.

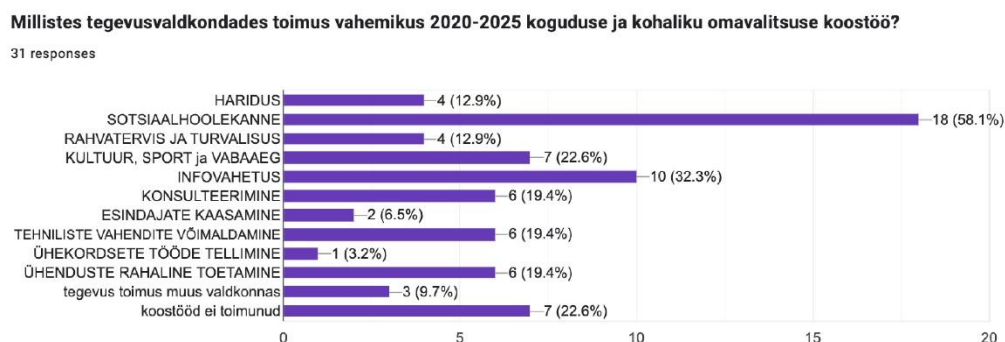
Sellele järgneb nõustamine 64% (n=20) ja noortetöö 45,2% (n=14), mis viitab nende teenuste olulisusele, kuid vähem märkimisväärsel kui hingehoiu ja vaimulike toimingute korraldamine. See võib peegeldada koguduste valmisolekut ning prioriteete – nõustamine võib olla seotud koguduse kogukonnatöö või vaimse tervise toetamisega, noortetöö aga noorema põlvkonna kaasamisega.

Autor peab üllatuseks, et uuringus osalenud vaimulikud ei pakkunud teenusena võimalust tegeleda leinajatega. Selle tähelepaneku taustal võib välja tuua mitmeid võimalikke põhjuseid. Esiteks, küsitletute hulgas olid mitmed noorema generatsiooni vaimulikud, kelle jaoks leinajatega tegelemine ei pruugi olla prioriteet või kelle kogemus ning teadlikkus selle teemaga seotud vajalikkusest võivad olla piiratud. See viitab noorema vaimuliku põlvkonna kogemuse või teadlikkuse puudumisele leinagruppide olulisusest ning nende teenuste pakkumise praktilisest või õpetuslikust puudumisest.

Teiseks, küsitletud vaimulike hulgas olid ka pika töökogemusega vaimulikud, kellel on suurem teadlikkus ning kogemus leinajatega tegelemise olulisusest. Siiski ei ilmnunud ka nende vastustes selget huvi leinajatega tegelemise vastu. Selle põhjuseks võib pidada ajapuudust ning ressursside piiranguid, mis takistavad selliste teenuste arendamist ning suunavad vaimulikke keskenduma teistele tegevustele.

Lisaks võib olla, et leinajatega tegelemise teemat seostatakse hingehoiu valdkonnaga, mis omakorda sai uuringus enim vaimulike tähelepanu 71% (n=22). Seega võib väita, et teatud juhtudel on leinajatega tegelemise ja hingehoiu teemad omavahel seotud ning nende teenuste pakkumine ning rõhuasetused võivad olla seotud organisatsiooniliste ja ajaliste prioriteetidega. Kokkuvõttes näitab see, et leinajatega tegelemise puudumine vaimulike praktikas võib tuleneda mitmetest teguritest, sealhulgas noorema vaimuliku põlvkonna teadlikkuse vähesusest, ressursipiirangutest ning organisatsioonilistest prioriteetidest.

Diagramm 3 – koguduste ja KOV koostöö 2020-2025

Tulemuste põhjal on näha, et suurem osa 58,1% (n=18) uuritud kogudustest on teinud koostööd kohalike omavalitsustega sotsiaalhoolekande valdkonnas. Samuti on

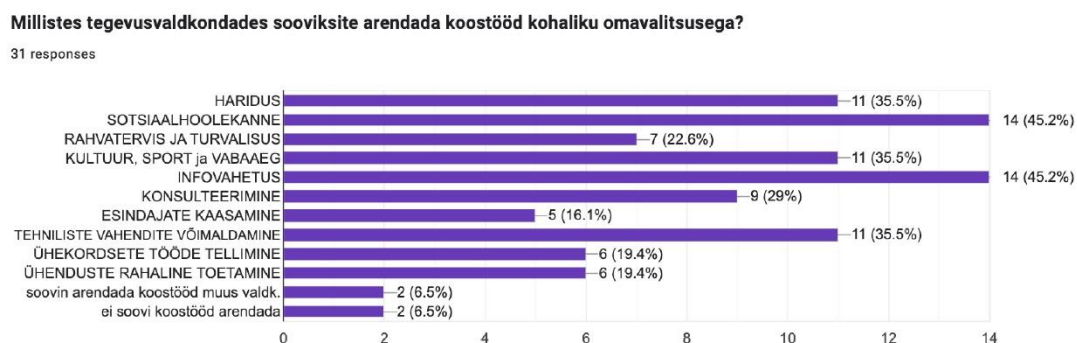
märkimisväärne, et 22,6% (n=7) kogudustest ei ole perioodil 2020–2025 koostööd kohalike omavalitsustega selles valdkonnas sõlminud.

Protsent 58,1% näitab, et enamik kogudusi (n=18) on aktiivselt osalenud koostöös KOV-ga, mis võib peegeldada koguduste strateegilist pühendumust kogukonna heaolu parandamisele ning valitsusasutuste vastastikuse koostöö soodustavat poliitikat. See näitab, et kogudused on märkimisväärselt integreeritud sotsiaalhoolekande võrgustikku ning nende roll on tunnustatud kogukondlikus toetuses.

Miks aga 22,6% kogudustest (n=7) puudus koostöö KOV-ga? Võimalikud selgitused oleksid järgnevad: a) Mõned kogudused võivad kogeda ressursside puudust või organisatsioonilisi piiranguid, mis takistavad koostöö arendamist või jätkamist. Näiteks võib puududa spetsiaalne personal või rahalised vahendid koostööks, mis raskendab partnerlussuhete loomist ja säilitamist. b) Kogudused võivad olla teadmatud võimalustest koostööks või ei pruugi olla teadlikud KOV partnerlusvõimalustest ning seetõttu ei ole neid aktiivselt haaratud. c) Võib esineda arusaamade erinevusi koguduste ja KOV-i vahel, mis takistab koostöö loomist. d) KOV-te poliitiline taust või prioriteedid võivad piirata koostöö võimalusi kogudustega, eriti kui kogudused ei kuulu KOV prioriteetide nimekirja või on poliitiliselt vähem toetavad. e) COVID-19 pandeemia algus 2020. aastal tõi kaasa olulisi muutusi ja piiranguid kogukondlike tegevuste korraldamisel ning koostöösuhete arendamises. Mõned kogudused võivad olla olnud vähem aktiivsed koostööpartnerid seoses pandeemiaga või piirangutega, mis võisid häirida seniseid tegevusi.

Tulemused peegeldavad üldist tendentsi, et enamik kogudusi on aktiivselt osalenud koostöös KOV-ga sotsiaalhoolekande valdkonnas ning see on kooskõlas koguduste rolliga kogukonna toetamisel. Samas on oluline märkida, et märkimisväärne osa kogudusi on koostööst eemal, mis võib tuleneda nii ressursside piirangutest, teadlikkuse puudumisest, erinevatest ootustest kui ka väliskeskkonna muutustest, näiteks pandeemiast. Need tulemused rõhutavad vajadust arendada ja toetada koostöövõrgustikke ning vähendada takistusi, et suurendada koguduste kaasatust kogukonna paremasse aitamisse.

Diagramm 4 – koguduste koostöö arendamise soovid KOV-ga

Tulemused näitavad, et enamik kogudusi on huvitatud koostöö arendamisest kohalike omavalitsustega (KOV), eeskätt sotsiaalhoolekande valdkonnas 45,2% (n=14) ning infovahetuse alal 45,2% (n=14). Samas on olemas ka väiksem osa kogudustest, kes ei soovi koostööd arendada 6,5% (n=2).

Sotsiaalhoolekande valdkond on ühiskonnas eriti vajalik, kuna see puudutab kõige haavatavamaid grupe ning on seotud koguduste missiooniga abistada ja toetada kogukonnaliikmeid. Seetõttu võivad kogudused näha selles valdkonnas koostööd tõhusa vahendina kogukonna heaolu parandamisel ning ressursi ja info jagamisel. Samuti võib koostöö kohalike omavalitsustega suurendada koguduste sotsiaalset kapitali, mis omakorda tõstab nende mõju ja nähtavust kogukonnas. See võib olla üks põhjus, miks kogudused soovivad seda valdkonda aktiivselt arendada.

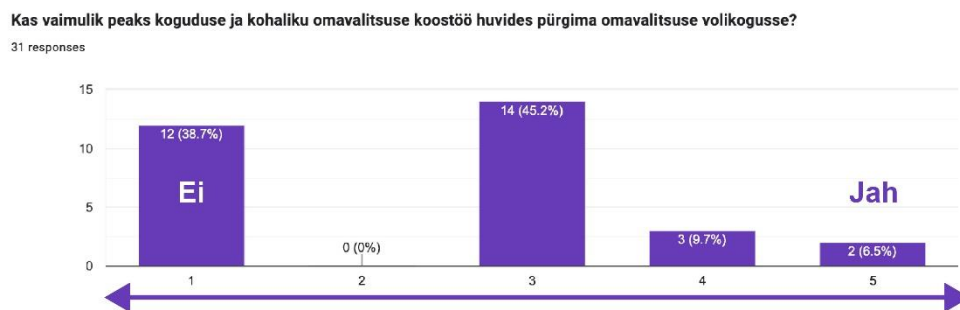
Infovahetus on organisatsioonide vahelise koostöö tõhususe ning ressursside optimaalse kasutamise eeltingimus. Vaimulikud võivad näha infovahetuses võimalust saada väärtuslikku teavet ning tõhusamalt planeerida ja koordineerida tegevusi kohaliku kogukonna tasandil. Nad võivad arvata, et regulaarne infovahetus aitab neid paremini siduda kohalike omavalitsustega ning suurendada koostöö tõhusust.

6,5%-l kogudustest (n=2) võib olla erinevaid põhjuseid, näiteks piiratud ressursid, prioriteedid või koguduse missiooni tõlgendused, mis ei pruugi sobituda koostööga KOV-ga. Nad võivad eelistada keskenduda oma koguduse sisemisele tegevusele ja usulisele missioonile. Võimalik, et kogudustel on olnud varasemaid negatiivseid kogemusi või usaldamatust seoses koostööpartneritega, mis tekitab vastuseisu või kõhklosti koostöö arendamisel. Teatud kogudused võivad hoida distantssi ametlike institutsioonidega, kuna

nende teoloogilised seisukohad või ideoloogilised tõekspidamised võivad olla vastuolus koostöö põhimõtetega või KOV-ide poliitikatega.

Tulemused peegeldavad tõenäoliselt koguduste motivatsioone ja prioriteete, mis on seotud nende missiooni ning usaldus- ja koostöösuhetega kogukonnas. Enamik kogudusi näeb koostöös võimalust toetada kogukonna haavatavaid grupe ning parandada infovahetust, mis on kooskõlas koguduste sotsiaalse missiooni ja kogukonnapõhise tegevusega. Väiksem osa kogudustest, kes koostööd ei soovi, võib olla mõjutatud ressursside piiratusest, usaldamatuse või ideoloogiliste erinevuste tõttu.

Diagramm 5 – vaimulike pürgimine KOV volikogusse

Tulemused näitavad, et 38,7% (n = 12) vaimulikest ei näe vajadust pürgida kohaliku omavalitsuse volikogusse, ning 45,2% (n = 14) hindavad seda pigem mittehalvaks või mitte otseselt vajalikuks koostöö eesmärgil. Ainult 16,2% (n = 5) vaimulikest peab volikogusse pürgimist oluliseks. Need tulemused võivad tuleneda mitmest sotsiaalsest, teoloogilisest ning institutsionaalsest tegurist, mis mõjutavad vaimulike hoiakuid ja motivatsioone osalemiseks kohaliku omavalitsuse otsustusprotsessides.

Vaimulikud võivad rõhutada vaimuliku rolli vaimses juhendamises ja koguduse teenimises, mitte poliitilises osalemises. Nende jaoks võib poliitiline tegevus olla vastuolus religioossete väärtustega või eelistatakse vaimset dimensiooni ning koguduse sisemist tööd. Seega võivad nad tajuda poliitikat ning selle suunda kui teatud määral erapooletut või kahtlaste väärtustega tegevust, mis ei ole kooskõlas nende usuliikumise sisemise põhiväärtusega.

EKNK ei keela otseselt vaimulike poliitilises tegevuses osalemist, kuid ei tee ka aktiivseid kampaaniaid või suunanguid selleks. See võib kaasa tuua olukorra, kus vaimulikud tajuvad poliitikasse minekut pigem individuaalse või isikliku otsusena ning mitte kollektiivse kirikliku juhise järgimisena. Selletõttu võib selline neutraalne või mittemääratletud positsioon viia madalama osalemise või pürgimise tasemeni.

Eestis võib olla ka ühiskondlik või kultuuriline kontekst, kus vaimulike poliitiline osalemine ei ole laialt aktsepteeritud või koguduseliikmete seas on suhtumine, mis eelistab vaimulikku rolli religioosse juhendajana, mitte poliitilises sfääris aktiivsena osalejana. See võib väljenduda madalamates soovides poliitikasse pürgida, kuna vaimulikel võib olla kartus, et poliitiline tegevus võib kahjustada nende usulist autoriteeti või koguduse usaldust.

Samuti võivad vaimulikud näha poliitikasse pürgimist riskina, mis võib viia konfliktideni või koguduse lõhenemiseni. Nad võivad eelistada jääda vaimsesse sfääri ja vältida poliitilisi vaidlusi ning polariseerumist, mis võib olla koguduste kogukonnale kahjulik.

Seega võivad tulemused peegeldada vaimulike isiklike väärtusi ja enesemääratlust. Neile võib olla oluline hoida distantsi poliitikast, rõhuasetusega vaimuliku rolli hoidmisele vaimses ja koguduslikus kontekstis ning vältida poliitilist aktiivsust, mis võib nende sõnumit või positsiooni hägustada.

Diagramm 6 – koostöös esinevad probleemid

Millised on peamised probleemid, millega oled kokku puutunud, et teha koostööd kohaliku omavalitsusega?

31 responses

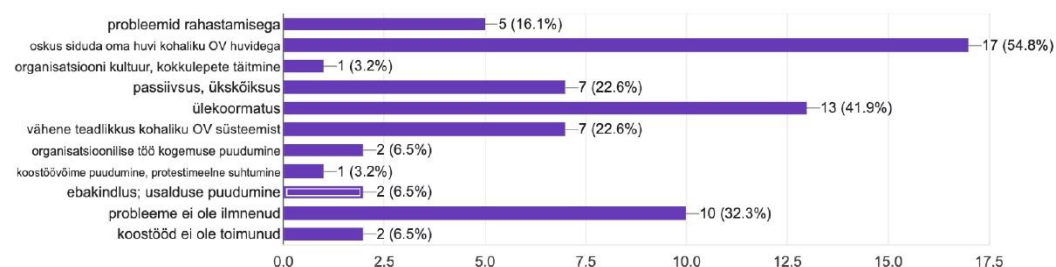

Diagramm 6 illustreerib, et koostööga seotud probleemid esinesid kõigis loetletud valdkondades. Kõige suurem probleemistik hõlmas 54,8% (n=17) juhtudest oskamatus seostada oma huvi kohaliku omavalitsuse (KOV) huvidega. Järgnes

ülekoormatus 41,9% ning see probleem esines vaimulike seas 13-el. Kurb tõsiasi oli see, et 6,5% (n=2) kogudustest puudus koostöö kohaliku omavalitsusega ning seega ei olnud koostööl ka mingeid probleeme. Positiivse aspektina võib märkida, et 32,3% kogudustest (n=10) ei täheldanud koostöös probleeme ning nende koguduste puhul oli koostöö probleemideta.

Tulemused näitavad, et koostööprobleemid esinevad kõigis uuritud valdkondades. Eriti tasub tähelepanu pöörata probleemidele, mis on seotud oskusega siduda koguduse huvisid KOV- huvidega 54,8% (n=17), ning ülekoormatusele vaimulike ja koguduste tasandil 41,9% (n=13). Samuti on näha, et kahel kogudusel 6,5% koostöö puudus. Autorile tegi rõõmu, et vastanute hulgas oli neid kellel koostöös probleeme ei esinenud 32,3% (n=10).

Kõige suurem probleem oli oskus siduda koguduse huvi ja KOV huvidega. Selle põhjuseks võib olla mitmeid tegureid: a) Kogudused ning KOV-d võivad tegutseda eri sfäärides ning neil puududa ühine arusaam koostöö eesmärkidest. See võib takistada huvide ühildamist ja otsingut ühiste projektide ning tegevuste jaoks. b) Kogudused võivad keskenduda vaimsetele ja kogukondlikele väärtustele, samas kui KOV-te prioriteedid on sageli seotud majanduslike ja infrastruktuuriliste eesmärkidega. Seetõttu võib olla keeruline leida ühiseid huvisid, mis rahuldaksid mõlemaid osapooli. c) Võimalik, et kogudused ja KOV-d ei ole piisavalt harjunud või teadlikud koostöövõimalustest ning seeläbi ei oska efektiivselt siduda oma huve.

Teine oluline probleem oli ülekoormatus 41,9% (n=13), mis võib tuleneda mitmest tegurist: a) Vaimulikud võivad olla ülekoormatud erinevate kohustustega, mis piirab nende võimet osaleda aktiivselt koostöös. Eriti juhul, kui ressursside ja tööjaotuse korraldust ei ole piisavalt optimeeritud. b) Vaimulikud võivad tunda end ebamugavalt või ebapiisavalt ettevalmistatuna koostööks KOV-ga, mis suurendab töökoormust ning takistab tõhusat koostööd. c) Võimalik, et puudub selge struktuur või juhiseid, kuidas koostööd korraldada, mis võib suurendada vaimulike koormust ning vähendada koostöö tõhusust.

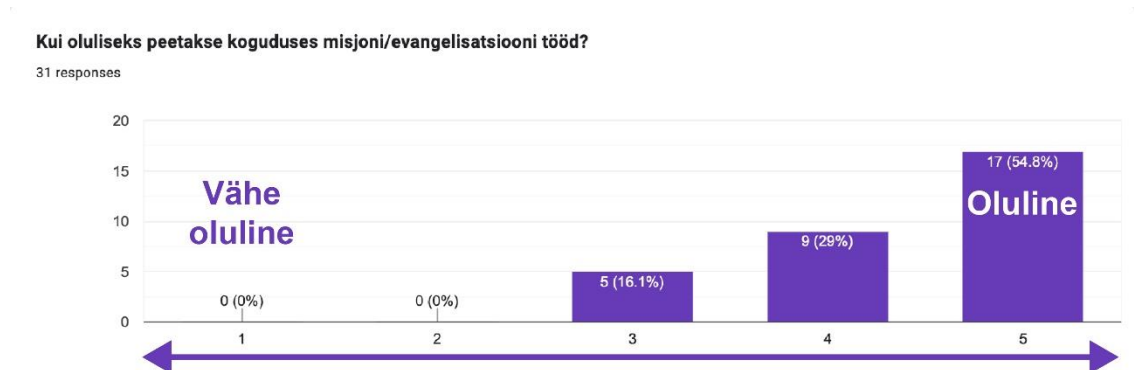
6,5% kogudusi (n=2), kellel koostöö KOV-ga puudus, võib viidata sellele, et võib-olla on nad teadlikult hoidunud koostööst, sest nad on näinud selle potentsiaalseid ebaõnnestumise või huvide konflikte.

Kolmandik vaimulikke väljendas, et koostöös probleeme ei esinenud, mis võib tuleneda:

a) Need kogudused võivad olla edukalt integreerinud koostööprotsesse ning leidnud ühised huvid ja eesmärgid. b) Positiivsete kogemuste olemasolu võib viidata sellele, et mõnel kogudusel on olemas tugevad koostöövõimed ning nad saavad edukalt koostööd korraldada. c) Positiivsete tulemuste põhjuseks võib olla ka kogukonna aktiivsus ning toetav õhkkond.

Seega võib öelda, et tulemused viitavad sellele, et koostöö koguduste ja KOV-te vahel on mitmetahuline nähtus, mille taga on nii kommunikatsioonilised, väärtuslikud kui ka organisatsioonilised tegurid. Kõige suuremat muret tekitab oskus siduda oma huvi ning ülekoormatus, mis võivad takistada tõhusat koostööd ning kogukonna arengut. Samas positiivsete kogemuste ja probleemide puudumise näitajad näitavad, et koostöö on võimalik ning selle edendamiseks on vaja rõhutada kommunikatsiooni, ressursside ja koostööalaste oskuste arendamist ning selgeid struktuure.

Diagramm 7 – misjoni olulisus koguduses

Tulemuste analüüsis selgub, et enamik uuritud kogudustest hindab misjonitööd ning omistab sellele olulise rolli oma tegevuses, mida tõendab 54,8% vastanutest (n=17). See võib osutada koguduste teoloogilisele suunale, mis rõhutab evangelisatsiooni ja misjonitöö olulisust. Lisaks võib selline suhtumine peegeldada laiemat kiriklikku kultuuri, kus aktiivne osalemine ühiskondlikes ning väljapoole suunatud tegevustes on kõrgelt väärtustatud.

EKNK kogudustes paistab olevat tugevalt sidus ja eesmärgipäraselt misjonitööd toetav struktuur või traditsioonid, mis toetab ja julgustab vaimulikke hindama ja väärtustama misjoni- ning evangelisatsiooni tegevusi.

Koguduste tegevus ja nende suhtumine misjoni ning evangelisatsiooni töösse võivad olla mõjutatud ka laiemast sotsiaalsest ja poliitilisest kontekstist. Kui kogudused tajuvad ühiskondlikku toetust või positiivset suhtumist religioossetesse tegevustesse, võib see tõsta nende valmisolekut osaleda ja väärtustada misjonitööd.

Kasutatud skaalal (ühest kuni viieni) maksimaalse taseme valimine näitab, et vastajad olid ühel meelel või isegi innukamad hindama koguduse pühendumust. See võib viidata sellele, et küsimus oli selgelt sõnastatud ning vastajad tundsid end mugavalt oma arvamust väljendades, mis omakorda aitab usaldusväärselt hinnata koguduse suhtumist.

Tulemused näitavad, et EKNK kogudused on üldiselt aktiivsed ja väärtustavad misjonitööd, mis võib tuleneda teoloogilistest, organisatsioonilistest ja kultuurilistest teguritest. Positiivne suhtumine võib olla nii tõend koguduse sisemisest pühendumusest kui ka koguduse strateegiast ja väärtustest. Need tulemused annavad lootust, et kogudused on valmis ning huvitatud koostööst kohalike omavalitsuste ja teiste partneritega, mis omakorda võib toetada koguduste missiooni laienemist ja mõjuvõimu suurendamist kogukonnas. Lisaks võib selline positiivne hinnang olla ka näitaja koguduste sisemisest motivatsioonist ja ühiskondlikust aktsepteeritusest, mis on olulised edukaks misjonitööks ning koostöö arenguks.

Kokkuvõte

Uuringu tulemuste analüüs näitab, et EKNK kogudused teevad kõige aktiivsemat koostööd kultuuri- ja huviringidega ning lapsevanematega, kus vastavate osakaalude põhjendatust näitavad 45,2% ning 41,2%. Korteriühistutega ei ole seni koostöö toimunud, mis viitab võimalikule koostööpiirangule või prioriteetide erinevusele. Kogudused pakuvad kohalikele omavalitsustele (KOV) mitmeid teenuseid, mille seas on enim esindatud hingehoiu ning vaimulike talituste korraldamine, mõlemas valdkonnas 71%. Lisaks on kogudused osutanud nõustamisteenuseid (64%) ning noortetööd (45,2%). Leinagruppide pakkumine KOV-le on aga märgatavalt piiratud, mis võib viidata koguduste keskendumisele teistele tegevusvaldkondadele ning vähestele prioriteedile leinaga seotud tegevuste osas.

Enamik kogudustest (58,1%) on viimaste aastate jooksul teinud koostööd sotsiaalhoolekande valdkonnas ning 22,6% kogudustest on koostööd arendanud vähem või mitte üldse. Samas näitab enamik vastanutest (45,2%) soovi koostööd edendada, eriti sotsiaalhoolekande ning infovahetuse alal. Eriti rõhutatakse regulaarse info jagamise ning koostöö tõhustamise olulisust. Vaimulikud suhtuvad poliitilisse tegevusse erinevalt: 38,7% arvab, et vaimulik ei peaks poliitikasse pürgima, samas 45,2% leiab, et see võib olla lubatav, kuid ei ole eriliselt vajalik.

Koostööprobleemideks on peamiselt oskuste puudus koguduse ja KOVi huvide sidumisel (54,8%) ning ülekoormatus (41,9%). Kolmandik kogudustest (32,3%) ei ole aga koostöös märkimisväärseid takistusi kogenud. Misjonitöö on koguduste jaoks oluline prioriteet, mida pidas maksimaalselt oluliseks 54,8% vastajatest, rõhutades koguduste valmisolekut panustada ühiskonna vaimulikkude ja sotsiaalsesse arengusse.

Uuringu tulemuste analüüsimisel ilmnas, et misjonitöö väärtustamine on laialt levinud ning seda peetakse oluliseks, samas kui kogukonna koostöö on avaldunud pigem episoodilise ning juhusliku nähtusena, osadel juhtudel isegi puudulikuna. Selle nähtuse taustal võib välja tuua mõned põhjused, mis selgitavad koguduste suurenenud väärtustamist misjonitöö osas ning samal ajal kogukonna koostöö episoodilist või juhuslikku olemust.

Esiteks näitab uuring, et misjonitöö omab kogudustes kesket tähendust ning seda hinnatakse oluliseks prioriteediks 54,8% vastajatest. See viitab, et misjonitöö on koguduste identiteedi ja missiooni tuum ning mängib olulist rolli koguduste sisemises motivatsioonis ning teoloogilises pühendumuses. Selline keskendumine võib olla tingitud koguduste vaimsest ja teoloogilisest arusaamast, mis rõhutab usu levitamist ning vaimulikkude teenimist.

Teiseks võib selle prioriteedi tugev rõhutamine pärssida kogukondliku koostöö laiemat arengut. Kui kogudused näevad misjonitööd peamise ülesandena ning seeläbi keskenduvad selle elluviimisele, võivad nad suhtuda kogukonna teiste osapooltega koostöösse pigem kui võimalusse oma missiooni laiendada ja kogukonda toetada. Selline keskendumine võib vähendada valmisolekut olla paindlik ja avatud teiste kogukondlike tegevuste ning koostööpartnerite suhtes, mis omakorda piirab koostöövõime arengut.

Samuti on uuringu põhjal selge, et koostööprobleemideks on peamiselt oskuste ning ressursside puudumine ning ülekoormatus. Kui kogudused tajuvad, et neil puuduvad vajalikud oskused või ressursid koostöö arendamiseks ning prioriteediks jääb misjonitöö, võib tekkida olukord, kus koostöö jääb juhuslikuks ning episoodiliseks. Selline olukord võib tuleneda ka sellest, et kogudused keskenduvad sisemisele missioonile ning näevad koostööpartnerid pigem kõrvaliste ja juhuslike kontaktidena, mitte strateegilise koostöö osadena.

Lisaks näitab uuring, et kogudused teevad aktiivset koostööd kultuuri-, huvi- ning lapsevanemate gruppidega, kuid koostöö korteriühistute või leinagruppidega on piiratud. See võib viidata sellele, et kogudused valivad koostööpartnereid ning tegevusi vastavalt oma prioriteetidele ning sisemisele pädevusele. Kui misjonitöö on nende jaoks keskne ning koostöö teiste kogukondlike tegevustega on keeruline või ressursimahukas, võib see kaasa tuua koostööjõu juhusliku ning episoodilise olemuse.

Lõpuks võib koguduste vaheline eraldatustunne ning usuline eraldatus kogukonnast viidata kultuurilisele või usulisele eraldatusele. Kui kogudused näevad end peamiselt vaimse missiooni kandjatena ning kogukonna koostöö on pigem juhuslik ja episoodiline, võib see olla märk nende eraldiseisvast positsioonist ning vähesest integratsioonist kogukonna struktuuridesse. Selline olukord võib tuleneda ka sellest, et kogudused ei näe end osana laiemast kogukonnast, vaid pigem kui vaimulik-organisatsioon, mille põhiülesandeks on vaimulik teenimine ning mitte pidev ning strateegiline koostöö kogukonnaga.

Seega näitavad uuringu tulemused, et kogudustes väärtustatakse misjonitööd selle keske ja identiteedi määrava rolli tõttu. Samas võib selline keskendumine vaimulikule missioonile vähendada nende valmisolekut ning oskusi koostööks kogukonna teiste osapooltega, mis väljendub sageli episoodilises ja juhuslikus koostöös. Prioriteetide, ressursside ning kultuuriliste eraldatustegurite tõttu võib kogukonnaga koostöö olla pigem juhuslik ning mitte strateegiline või pidev.

Soovitav on edendada koguduste teadlikkust kogukonna vajadustest ning arendada nende oskusi ja ressursse pikaajalise ning planeeritud koostöö tagamiseks. Lisaks võiks strateegiliselt soodustada partnerlussuhteid, kus misjonitöö ja kogukondlik koostöö ei ole

vastandlikud, vaid täiendavad üksteist ning võimaldavad kogudustel paremini täita oma missiooni ning toetada kogukonda terviklikult.

Kokkuvõttes näitavad uuringu tulemused, et EKNK kogudused on avatud koostööle ning soovivad koostööd edasi arendada, kuid nende edasine tegevus on takistatud teatud oskuste ning ressursside puudumise tõttu. Tuleks seega keskenduda koostöövõimaluste laiendamisele ning takistuste ületamisele, et koguduste potentsiaali täielikult rakendada.

Uuringutulemuste põhjalikumaks analüüsimiseks otsustas käesoleva töö autor teha intervjuud EKNK vaimulike seas ning esitab järgnevas alapeatükis nende tulemused.

Intervjuu tulemused

Kuna kvantitatiivsete küsitlusmeetodite piirangud ei võimalda alati põhjalikult kajastada vaimulike sisemisi motivaatoreid, hoiakuid ning keerukamaid arusaamu koostöö olemusest, otsustas töö autor kasutada ka kvalitatiivset uurimismeetodit. Selleks on intervjuude läbiviimine ning nende analüüs, mis võimaldavad sügavamalt mõista vaimulike sisemisi arusaamu koostööst. Käesolev peatükk keskendub intervjuude analüüsile ning aitab täpsustada uuringu üldist käsitlust koguduste vaimulike koostööst ning arenguvõimalustest kogukonnas.

Autor korraldas andmekogumisprotsessi vaimulikele suunatud intervjuu kaudu, saates kõigile koguduse vaimulikele e-posti teel kutse osaleda intervjuul. Nende vaimulike valik põhines eelnevalt täidetud ankeetküsitlusele ning nõusolekul osaleda. 37 koguduse vaimulikust olid ankeetküsitluse täitnud 34 koguduse vaimulikku ning 18 neist andsid nõusoleku intervjuu tegemiseks. Mõned vaimulikud töötavad mitmes koguduses: üks teenib kolmes koguduses ning kaks kahes koguduses. Seega osales intervjuus kokku 22 koguduse vaimulikku.

Uuringu raames koostatud avatud küsimustega intervjuud võimaldasid koguda vaimulike arusaamu, kogemusi ning hoiakuid ning hinnata koostöö suundumusi kogudustes. Küsimustik, mille vorming ja sisu on esitatud töö lisades (Lisa 2), võimaldas saada põhjalikku ja mitmetahulist teavet. Intervjuud toimusid mitmekülgsete kommunikatsioonivahendite kaudu, sh Messengeri, WhatsAppi, telefonivestluse ning

silmast-silma kohtumiste teel. Intervjuude kestus ühe vaimuliku puhul oli keskmiselt 20–25 minutit.

Osalenud vaimulike anonüümsus on garanteeritud ning uuringus kasutatakse intervjuueeritavate identifitseerimiseks numeratsioonisüsteemi, mille näideteks on VT 1 (V vaimulik, T telefonivestlus), W (WhatsApp), M (Messenger) ning S (silmast silma kohtumine). Selline lähenemine tagab andmekogumise konfidentsiaalsuse ning võimaldab tulemuste objektiivset analüüsi.

Järgnevalt on võimalik tutvuda intervjuu küsimustele antud vastuste tulemustega.:

Millised on ootused koguduse liikmetele, mida peetakse oluliseks nende elus?

Oodatakse, et liikmed näitaksid pühendumust Jumala ja ligimese armastusele ning elaksid usus ja aususes, mis avaldub aktiivses osalemises koguduse ja kogukonna töös. Oluline on mitte pelgalt sõnaga, vaid tegudega teenida ning kasutada Jumala andeid koguduse ja ühiskonna heaoluks. Vaimse kasvu ja isikliku suhte Jumalaga rõhutamine ning kristlike väärtuste järgimine on vaimse ja emotsionaalse heaolu aluseks. Koguduse ühtsuse ning hoolivuse edendamine ning liikmete vastutuse ja eeskuju näitamine on võtmetähtsusega.

Peamiselt oodatakse liikmetelt teoloogilisi väärtusi ja eetilisi põhimõtteid. Rõhutatakse kristlike põhiväärtuste olulisust, eelkõige Jumala ja ligimese armastust ning usku ja armastust elus ning tegudes. See peegeldab kristoloogilist ja eetika alast paradigmat, kus usus elamine ning tegutsemine on vaimse ja moraalse elukorralduse keskmes.

Ma soovin, et koguduse liikmed kasvaksid vaimulikult, Püha Vaimu tundmises ja kuuletumises. Vaimulik kasv, Jumala tundmine ja kuuletumine on väga olulised. (VS 1)

Et koguduse liikmetel oleks empaatiat inimeste suhtes ja et oleksime pühendunud seda ka välja elama. (VT 6)

Koguduse liikmed peaksid olema mitte ainult sõna kuuljad, vaid ka tegijad ning aktiivsed teenijad koguduses. See viitab koguduse liikmete kaasamisele ja vastutuse jagamisele, rõhutades kogudusliku juhtimise ja kogukonna osaluse rolli. Liikmete aktiivne osalemine

teenimises ning nende vastutus ja lojaalsus on võtmetähtsused koguduse elujõulisuse ning missiooni elluviimisel:

Et koguduse liikmed peaksid olema aktiivsed koguduses ja samuti kogukonnas. (VT 10)

Oluline on, et iga liige leiaks oma koha koguduses ja teeniks siis oma kutsumusest lähtuvalt. Pean oluliseks, et koguduse liikmed elaksid eeskujulikku elu oma kogukonnas, oma ühiskonnas. Et liikmed oleksid valmis teenima seal kus on vajadus, olgu see kirikus, kodus või kogukonnas. (VT 25)

Tähtis on, et liikmed saaksid teenida Jumalat, kogudust ja kogukonda oma andidega, mille Jumal neile on andnud. Kogudus on `elavad kivid`, kus igaühel on oma vastutus ja roll, Ef 2; 1Pe 2 (VW 23)

Vajalikuks peeti, et koguduse liikmetel oleks omavaheline ühtsus ning et hoolitakse üksteise eest, sest see loob tugeva ja ühtse kogukonna, mis toetab kõiki liikmeid ning aitab neil tugevamini kokku kasvada. Ühtsus ja hoolivus on eluliselt vajalikud koguduse jaoks, kuna need edendavad üksteise vaimset ja emotsionaalset heaolu ning aitavad kaasa usulisele kasvule. Pühendumine ja empaatia aitab kogudusel elada välja kristlikke väärtusi ning tugevdada sidemeid liikmete vahel, muutes koguduse veelgi tugevamaks ja elujõulisemaks kogukonnaks:

Et koguduse liikmetel oleks omavaheline ühtsus ja et üksteisest hoolitakse, sest see on eluliselt oluline koguduse jaoks. Et koguduse liikmetel oleks empaatiat inimeste suhtes ja et oleksime pühendunud seda ka välja elama. (VT 6)

Samuti rõhutatakse, et liikmed peaksid tundma Jumalat ning suhtlema temaga igapäevaselt. See viitab vaimse ellujäämise ja isikliku vaimuliku distsipliini olulisusele kristlase elus. Igapäevane suhtlus Jumalaga võib hõlmata palvet, piibliõppimist ning vaimset arengut, mis tugevdab liikmete usku ja pühendumust ning toetab koguduse üldist missiooni:

Oluline on, et koguduse liikmetel oleks osadus Jumalaga ja kaaskristlastega. Ilma neid kahte käsku täitmata ei ole võimalik elutervet kristlikku elu elada. Osaduseks Jumalaga peab leidma aega ja osadus ilma kaas-kristlastetta tähendab, et me ei

kasva vaimulikult. Loomulikult Piibli lugemiseks ja igapäevaseks palveks, peab samuti aega leidma. Oluline on ka evangeeliumi kuulutamine, ilma selleta ei kujuta kogudust ettegi. (VT 5)

Vajalikuks peeti, et koguduse liikmetel oleks ühine arusaam koguduse missioonist ning et iga liige kasutaks Jumala poolt antud ande oma elus, sest see tugevdab koguduse ühtsust ja tõhusust. Kui liikmed jagavad ühiseid väärtusi ja eesmärgi, töötab kogudus koos, et ellu viia Jumala plaani ning aidata kogukonnal ja ühiskonnal kasvada ja areneda. Lisaks aitab iga liikme oma andide kasutamine teenida teisi ning avaldab positiivset mõju nii kogudusele kui ka laiemale ühiskonnale. See loob tugevama kogukonnatunde, julgustab vastutustunnet ning aitab kaasa Jumala nime au sisse toomisele läbi teenimise ja armastuse:

Et koguduse liikmetel oleks ühtne arusaam koguduse missioonist ja et iga liige kasutaks Jumala poolt antud ande oma elus. On oluline, et liikmed teeniksid oma andidega ühiskonda. (VM 28)

Seega võib öelda, et koguduse liikmetelt oodatakse pühendumust Jumala ja ligimese armastusele, usku, ausust ning aktiivset osalemist koguduse ja kogukonna töös. Kuidas see võiks väljenduda, seda järgnev küsimus püüab täpsustada.

Millisena kujutatakse ette koguduse rolli kohaliku omavalitsuse koostöös?

Koguduse roll kohaliku omavalitsuse koostöös on keskendunud elanike vaimulikule ja sotsiaalsele toetamisele. Vastajad näevad end usaldusväärsete ja aktiivsete partneritena, kes aitavad eelkõige ühiskonna kõige haavatavamaid grupe, nagu alkohoolikud, narkomaanid, kodutud, vanurid ja vähekindlustatud pered. Kogudus on see, kes pakub vaimutoitu, hingehoidlikku abi ning osaleb sotsiaalvaldkonna tegevustes, näiteks toidupakkide jagamisel ja varjupaikade külastamisel. Töömeetoditena rõhutatakse vaimutoidu jagamist ja hingehoidlikku tuge, mis aitavad vähendada üksildust, parandada emotsionaalset heaolu ning tugevdada kogukonnatundeid. Samuti korraldatakse ühisüritusi, mis suurendavad kogukonnatunnet ja sotsiaalset kaasatust. Kogudus on avatud koostööle ning soovib olla usalduslik partner, lähtudes Jumala armastusest ning keskendudes eelkõige nende abistamisele, kes vajavad ühiskonnas suuremat tähelepanu ja hoolt.

Koguduse rolli kohaliku omavalitsuse koostöös kirjeldati kahel viisil: sihtgruppide ja meetodite kaudu.

Sihtgruppidenä nimetati hädasolijaid nagu näiteks alkohoolikud, narkomaanid, kodutud, vanurid, puuetega inimesed. Leiti, et neid inimesi on oluline aidata, sest see aitab vähendada nende vaimseid ja füüsilisi kannatusi, parandada nende elukvaliteeti ning edendada ühiskonna ühtekuuluvust. Toetamata jätmine võib viia sotsiaalse tõrjutuse, terviseprobleemide ning sotsiaalse ebavõrdsuseni, mis omakorda suurendab ühiskonna üldist koormust. Abi andmine toetab sotsiaalset õiglust ja inimsõbralikkust:

Suuremas pildis ma näen, et see muudab ühiskonda dolereerivamaks ja rohkem aktsepteeritavamaks nende inimeste osas, kes on puudega, kui me neid aitame. (VM 28)

Ma näen, et oluline oleks aidata vanureid, kes iseendaga enam hästi toime ei tule ja kellel puuduvad sugulased ja tuttavad, kes neid võiksid aidata. (VT 20)

Vajalikuks peeti aidata ka vähekindlustatud perekondi, et parandada nende heaolu ja vähendada seeläbi sotsiaalset ebavõrdsust. Abi nendele peredele aitab luua õiglasema, turvalisema ja hoolivama ühiskonna, kus kõigil on võimalus paremaks eluks:

Vahel on kogudusse jõudnud infot peredest, kes vajavad abi ja siis oleme sellele ka reageeritud ning aidanud. (VT 4)

Näiteks korraldasime turva- ja lastekodude aga ka naiste varjupaikade ja hooldekodude külastusi. Tegime toidupakke ja jagasime abivajajatele. (VS 1)

Töömeetoditena toodi esile 'vaimutoidu' jagamist. See on oluline, et vähendada inimeste üksildust ning võimaldada neil jagada mõtteid, tundeid ja kogemusi, mis omakorda parandab nende emotsionaalset heaolu ning vähendab stressi ja ärevust. Samal ajal tugevdab see ka inimestevahelisi suhteid, luues usaldusliku ja toetava keskkonna läbi kuulamise, nõuandmise ning kohalolu. Samuti võimaldab vaimutoidu jagamine probleemide lahendamist, pakkudes ideid ja leevendades sisemisi pingeid. Seega on vaimutoidu jagamine oluline vaimse tervise toetamisel, sotsiaalsete sidemete tugevdamisel ning individuaalse vastupanuvõime suurendamisel elu väljakutsetele:

Me soovime pakkuda lootust ja vaimulikku tuge hüljatutele. Soovime olla usalduslik koostööpartner, kes lähtub oma tegevustes Jumala armastusest. (VT 12)

Ma näen koguduse rolli koostöös KOV-ga “väärtuse lisajana” ehk siis kogudus pakub seda, mida KOV-l pakkuda ei ole. Näiteks pakkuda lootust ja vaimulikku tuge hüljatutele. (VT 12)

Hingehoidlik abi on samuti vajalik, kuna see toetab inimese vaimset ja emotsionaalset heaolu, pakub lohutust ning aitab leida tähendust keerulistes olukordades. See võimaldab inimestel väljendada oma mõtteid ja tundeid ning tunda end kuulatu ja toetatuna. Hingehoidlik abi aitab leevendada üksildust, vähendada stressi ning toetab eneseleidmist ja sisemist tasakaalu. Lisaks on see vajalik ka kriisiolukordades, aidates inimestel aktsepteerida muutusi ja leida rahu. Hingehoidlik abi on oluline inimese tervikliku heaolu toetamiseks ja elukogemuse tähenduslikuks muutmiseks:

Minu arvates võiksid vaimulikud olla KOV palgal, sest nad on väga olulised isikud. Hariduse vallas võiksid meil olla koolis töötamas kaplanid. (VT 25)

Ühisürituste korraldamist koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöös peetakse samuti vajalikuks, sest see aitab jõuda suurema kogukonnani ning tugevdada kogukonnatunnet; parandab sotsiaalseid suhteid ja loob positiivse õhkkonna; võimaldab pakkuda mitmekesiseid tegevusi ning suurendada kaasatust ja sallivust; pakub vaimset ning sotsiaalset tuge, luues tervikliku toetuskeskkonna; ning tõstab koguduse ja KOVi nähtavust ning usaldusväarsust kogukonnas:

Viimased paar aastat oleme omavalitsuse kihelkonna päevadel teinud koostööd Luteri kirikuga, korraldades mõned üritused kogukonna jaoks. See on olnud hea koht kogukonnale näidata, et oleme nende jaoks olemas. (VT 6)

Lisaks nimetati üldisemalt sotsiaalvaldkonda:

Koguduse roll koostööd tehes on olla abiks sotsiaalvaldkonnas. (VT 8)

Tehakse koostöös seda, mida on vaja teha. (VT 11)

Ladusime- ja lõhkusime puid, aitasime sotsiaalkorterit remontida. Käisime inimesi aitamas mitmetel viisidel mida nad kodumajapidamises vajasisid. (VM 19)

Niisiis keskendub koguduse roll kohaliku omavalitsusega koostöös vaimulikule ja sotsiaalsele toetamisele, aidates kõige haavatumaid gruppe nagu narkomaanid, kodutud ja vanurid. Nad pakuvad hingehoidlikku abi, jagavad vaimutoitu ning osalevad sotsiaalvaldkonna tegevustes. Töömeetoditeks on emotsionaalse heaolu parandamine, üksilduse vähendamine ning kogukonnatunde tugevdamine läbi ühisürituste ja koostöö. Kas vaimulikud leivad selliselt tegutsedes ka toetust Piibliõpetusest, seda püüab selgitada järgnev küsimus.

Millised Piibli põhimõtted toetavad koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostööd?

Piibel toetab koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostööd, kuna selle aluseks on kristlikud väärtused nagu armastus, hoolivus, ühiskondlik vastutus ning moraalne eetika.

Vastajad nimetasid Piibli kirjakohti nagu Mt 22:37 ja Jeesuse õpetust ligimese armastamisest, mis rõhutab hoolivust, empaatiat ning vastastikust hoolivust, mis on aluseks koguduse ja ühiskonna koostööle. Armastuse printsiip ja ligimese aitamine on kristliku eetika kesksedeks alustaladeks, mis toetavad kogukonna ja ühiskonna heaolu edendamist. Jeesuse õpetus, et olla valgus ja sool maailmas ning teha heategusid, peegeldab koostöö ja ühiskondliku vastutuse olulisust. Vaimulikud näevad koguduse ja KOV-e koostööd kogukonna ning ühiskonna heaolu edendamise olulise osana ning toetavad selle põhimõtteid Piibli õpetuste alusel:

Mt 22:37, kutsub meid armastama oma ligimest nagu iseennast. Me ei ela iseenestele, vaid meil tuleb teiste eest hoolt kanda ja olla maailmas valgus. See kuidas me suhtume kogukonna inimestesse, see on peamine viis kuidas inimesed hakkavad tundma huvi, miks neil võiks olla suhe Jumalaga. (VT 4)

Piibli kirjakohtad Mt 5:16; Hb 13:16; Gl 6:9; Lk 6:31; 1Pe 2:12 toetaavad koostööd ja lisaksin veel, et kogudus ei tohi jääda siseringiks või mingisuguseks kinniseks organisatsiooniks. (VW 23)

Näiteid tuuakse veelgi nii Vanast kui Uuest testamendist, rõhutades kristlaste kohustust olla kuulekad valitsustele (Rm 13:1-7) ning taodelda ühiskonna heaolu. Näited nagu

Õpetussõnad 11:11 ja Jeremija 29:7 toetavad vaadet, et kristlased peaksid aktiivselt kaasa aitama oma kogukonna arengule ning olema sool ja valgus ühiskonnas:

Ma leian, et Piibli põhimõtted toetavad sellist koostööd. Mõtlen näiteks vaeslaste ja lesknaiste eest hoolitsemisele. Samuti perekonna väärtuse, eetika ja moraali küsimused. (VS 7)

Õpetussõnades 11:11, öeldakse, et õigete õnnistusest kerkib linn. Jeremia 29:7 öeldakse: „taotlege selle linna heaolu, kuhu ma olen lasknud teid viia, ja paluge selleks Issandat; sest selle hea põli on teie hea põli!“ (VT 12)

Lisaks rõhutatakse armastuse printsiipi ning ligimese aitamise väärtust, mis on kristliku eetika keskseteks alustaladeks ning mis toetavad koostöö vajadust. Jeesuse õpetus armastada teisi nagu iseennast tõstab esile empaatia ja vastastikuse hoolivusena toimiva ühiskonna loomise olulisuse:

Piibli põhimõtted toetavad koostööd, näiteks misjonikäsu näol. Olla ühiskonnas soolaks ja valguseks. Ligimese aitamine, tema teenimine on igati Piibellik põhimõte. (VT 11)

Tuletades siinkohal meelde Jeesuse ütlust, et oma ligimest tuleb armastada nagu iseennast. (VM 19)

Rõhutatakse, et kristliku eetika keskmes on ligimese armastamine ja teenimine, mis toetab koostöö ja ühise heaolu edendamise printsiipi. Kuigi Piibli tekst ei paku konkreetseid kirjakohti koguduse ja KOV-e koostöö kohta, leitakse, et Piibel sisaldab sotsiaaltöö ja toetamise põhimõtteid, toetudes näidetena Mt 5:16, Hb 13:16 ning Gl 6:9. Need tekstid rõhutavad heategude ja kogukonna hüvanguks tegutsemise olulisust:

Konkreetsed kirjakohti koguduse ja KOV koostöö kohta ma ei ole leidnud. Aga kaudselt küll: Jeesus ütles, minge kõike maailma, kuulutage evangeeliumi, tehke haiged terveks, minge ning armastage inimesi. Tehke head, olge eeskujuks, teenige inimesi. (VT 8)

Piibli kirjakohtad Mt 5:16; Hb 13:16; Gl 6:9; Lk 6:31; 1Pe 2:12 toetaavad koostööd. (VW 23)

On üks hea põhimõte kust alustada ja see on, teha mõningad asjad lihtsalt ära. Näiteks mõni sotsiaalprojekt, mis vajab heade tegude tegemist. Mõnikord tuleb ka lihtsalt osutada Jumala halastust ja öelda mõni julgustav sõna. (VM 26)

Lõpuks märgitakse, et koostöö peaks olema rahumeelne ja õige ning mitte sunduslik, rõhutades moraalset ning eetilist tasakaalu ning koostöö vabatahtlikkust ja õigluse põhimõtteid:

Koostöö ei saa olla sunduslik ja peab olema palju enamat, kui rahalised eesmärgid. (VM 28)

Eelneva analüüsi põhjal nähtub, et Piibli põhimõtted toetavad koguduse ning kohaliku omavalitsuse vahelist koostööd, põhinedes kristlikes väärtustes nagu armastus, hoolivus, ühiskondlik vastutus ning moraalne eetika. Need väärtused julgustavad kristlasi osalema kogukonna heaolu edendamises. Järgneva uurimisküsimusega püüab autor mõista vaimulike motivatsioone koostöö tegemisel kohaliku omavalitsusega.

Millised on või oleksid motiivid tehes koostööd kohaliku omavalitsusega?

Võib öelda, et motivatsioon koostööks kohaliku omavalitsusega põhineb kristlikul armastusel, heateol ning Jumala kuningriigi laiendamisel. Peamised eesmärgid on kogukonna nähtavuse suurendamine, koguduse normaalset ja hoolivat rolli rõhutamine ning inimeste, eriti abivajajate, aitamine. Koostöö keskendub Jumala sõna ja Piibli väärtuste edendamisele ning ühiskonna õiglasema ja sallivama arengu toetamisele.

Intervjuudest selgus, et eesmärk on võita inimesi Kristusele ning aidata neid, kes vajavad toetust, kuna see aitab jagada Jumala armastust ja väärtusi ning toetab üksikisiku vaimset ja emotsionaalset heaolu. Samuti järgib see Jumala käsku armastada ligimest ning peegeldab kristlikku eetikat. Inimeste aitamine ning teenimine aitab kaasa õiglasema ja hoolivama ühiskonna kujunemisele ning edendab armastust, sallivust ja väärtustamist nii usulisel kui sotsiaalsel tasandil:

Minu motiiv koostööd tehes on võita inimesi Kristusele. (VW 23)

Motiiviks on teenida ühiskonda ja seda kõige “madalamat” kihti, kuhu Jumal on mind viinud. Hetkel tegeleme koguduse juhtgrupiga sidemete loomisega Eesti Puuetega Inimeste Kojaga. (VM 28)

Motiiviks on Jumala armastus inimeste vastu. (VT 20)

Koguduse nähtavamaks ja avatumaks muutmist peetakse vajalikuks ja soovitakse näidata, et kogudus on normaalne ja eluterve kogukonna osa. Seetõttu pööratakse tähelepanu koguduse avatusele ja kaasatusele, et kõigil oleks võimalus osaleda ning tunda end kogukonna väärtusliku ja aktsepteeritud liikmena:

Minu motiiv koostööd tehes on tuua esile Jumala tahet, Piibli printsiipe ja seda, kes me oleme Kristuses. Olla pildil aga mitte selliselt, et me ennast liialt peale pressime. Olla taktitundeline, näidata head suhtumist. Armastuse teod on need, mis lõpuks loevad.“ (VS 7)

Samuti toodi välja koguduse positiivne roll kogukonnas ning väärtustati teenimist ja ühiskonna heaolu. Kogudus ei ole pelgalt vaimne kogunemine, vaid aktiivne ja toetav partner ning eeskuju kogukonna arengus. Teenimine on koguduse põhiväärtus, mis aitab tugevdada sidemeid ning luua koostöös ja üksteise abistamises tugevama ja hoolivama kogukonna. Selline pühendumus mitte ainult ei toeta vaimset heaolu, vaid aitab kaasa ka kogukonna sotsiaalse sidususe ning üldise elukvaliteedi tõstmisele. Seega on koguduse roll ühiskonnas väärtuslik ning oluline nende inimeste jaoks, kes otsivad nii vaimset juhatust kui ka praktilist tuge ning ühendust:

Põhiline motiiv ei ole omakasu või mingisugust tuntust leida ja otsida. Põhimotiiv on armastada Jumalat ja armastada neid inimesi. Palvetada, toetada, aidata inimesi praktiliselt. Inimeste teenimine on see põhimotiiv. Paulus ütleb ka, et ükski ei vaataks sellele, mis on kasulik temale vaid, mis on kasulik teistele. (VT 8)

Jumala kuningriigi laiendamine põhineb Piiblil ja kristlikul usul. Sellest lähtuvalt soovitakse Jumala rahva kaudu laiendada Jumala kuningriiki selles maailmas. Jumalal on plaan ja ta tahab, et Tema sõna ja armastus jõuaks võimalikult paljude südamesse. Selleks, et seda teha, tuleb olla aktiivsed ja teadlikud, et meie teod ja sõnad võivad mõjutada teisi ning viia inimesed Jumala juurde. Jumala kuningriigi laienemine tähendab ka seda, et

meie kogukond ja ühiskond muutuvad õigemaks, armastavamaks ning õiglasemaks, peegeldades Jumala õiglust ja halastust:

Minu motiiviks on laiendada Jumala kuningriiki. (VT 15)

Motiiv on teha koostööd omavalitsusega ja see lähtub arusaamast, et nii kogudus kui omavalitsus soovivad inimesi aidata. Lisaks veel jumalarahva kaudu laiendada jumala kuningriiki selles maailmas. (VS 1)

Peamised motiivid on evangeelsed ning hõlmavad Kristuse võitmise, inimeste toetamise ning Jumala armastuse jagamise eesmärgi. Lisaks on keskendutud kogukonna positiivse koostöö ning sotsiaalse sidususe edendamisele. Järgneva küsimuse eesmärgiks on uurida põhjalikumalt koguduste pakutavaid võimalusi koostööks ning nende potentsiaali kogukonna arengus.

Milliseid võimalusi pakub kogudus oma liikmetele osalemaks kohaliku omavalitsuse või kogukonna algatustes?

Koguduste roll kohaliku kogukonna arengus on mitmekülgne ja oluline, pakkudes vaimset ning sotsiaalset toetust. Nad osalevad erinevates tegevustes nagu sport, tervis, kultuur ja sotsiaalvaldkond, ning tagavad regulaarse info jagamise ja koostöö. Vaimulikud ning kogukonnaliikmed tugevdavad moraali ning toetavad erivajadustega inimesi ning sõjapõgenikke. Kuigi koostöö võimalused on mõne koguduse jaoks praegu piiratud, on kogudused tulevikus valmis suurendama koostööd kohalike omavalitsustega, eriti hariduse ja sotsiaalse heaolu valdkonnas, eesmärgiga parandada kogukonna heaolu ning suurendada osalust.

Vastajad leidsid, et osalemine kogukonna elus tugevdab kogukonnatunnet, võimaldades pakkuda abi ja toetust, edastada väärtusi ning usulist sõnumit, kaasata noori ja peresid ning aidata kaasa tuleviku põlvkondade kasvamisele. Samuti aitab see kogudusel ellu viia oma missiooni, parandada kogukonna elukvaliteeti ning suurendada koguduse nähtavust ja rolli kogukonnas:

Kogudus pakub oma liikmetele osalemaks KOV algatustes erinevaid võimalusi, näiteks koostööd spordi-, rahva tervise- ja turvalisuse valdkondades. Kogukonnale on avatud võimalus osaleda treeningutel ja viljeleda tervislikku eluviisi. (VT 5)

Kogudus pakub oma liikmeskonnale osalemist KOV algatustes näiteks kodukohvikute päeval ja suurematel laadapäevadel. Ühel korral korraldati KOV-s elavatele lastele advendihommik, mis toimus kohalikus kultuurikeskuses. (VT 10)

Vajalikuks peeti regulaarset info ja kommunikatsiooni liikumist, kuna see võimaldab paremat koostööd ja vastastikust mõistmist. Selge ja tõhus kommunikatsioon aitab koordineerida tegevusi, jagada vajalikke teadmisi ning lahendada probleeme kiiresti ja tõhusalt, mis omakorda toetab koguduse ning kogukonna arengut ning heaolu:

Kui KOV-s on tulemas kodukohvikute päevad, siis me anname sellest kogudusele teada, et kogudus osaleb ka sellel üritusel. Samuti oleme registreerinud oma koguduse koristustalgutele. Oleme andnud kasutada koguduse ruume koolituste läbiviimiseks. Infot KOV-e algatustest, mis e-meili peale tulevad jagan ma kogudusele edasi ja kes tahab saab osaleda. (VT 12)

Vaimulike ja koguduse liikmete rolli kogukonna tegevustes on üldiselt nähtud olulise ja vajalikuna, kuna aidatakse tugevdada kogukonna ühtsust, edendada moraalseid ja vaimseid väärtusi ning pakkuda toetust ja juhendamist. Toimitakse ka ühendava jõuna, toetades inimeste vaimset heaolu ja aktiivset osalust kogukonna arengus:

Kogudus on oma liikmetele pakkunud erinevaid võimalusi osalemaks KOV või kogukonna algatustes. Selleks on olnud näiteks talgud või spordiüritused. Vallast on isegi helistatud, kas kogudus saaks mõne kohtuniku spordivõistlustele anda. Nad teavad, et meil on kõige rohkem vabatahtlikke. On erinevad muusikaüritused, kus koguduse liikmed võtavad aktiivselt osa. Olen koguduse liikmeid julgustanud kaasalööma valla korraldatud erinevatel üritustel. Julgustanud osalema aktiivselt ka KOV valimistel. Koguduse liikmeid on isegi kaasatud valimiskomisjonides. (VW 23)

Oluliseks peeti tegeleda erivajadustega inimeste sihtrühmadega, kuna see toetab kaasatust, kogukonnatunnet ja vaimset heaolu. Kogudus saab olla turvaline ja vastuvõttev koht, kus kõik saavad osaleda ning tunda end aktsepteerituna. Lisaks aitab see edendada sallivust ja mõistmist ning väljendada kristlikku armastust ja hoolivust.

Töö erivajadustega inimestega tugevdab koguduse missiooni ning aitab luua ühiskonda, kus kõik inimesed on väärtustatud ja kaasatud:

Hetkel tegeleb koguduse juhtgrupp sidemete loomisega Eesti Puuetega Inimeste Kojaga. Selle kaudu loodame saada infot erivajadustega inimestele mõeldud tegevuste kohta ja loodame leida samuti suuremat kõlapinda kogukonnas, teavitades koguduse valmisolekust koostöös. (VM 28)

Koguduste rolli sõjapõgenike abistamisel peeti loomulikuks, kuna koguduses osatakse pakkuda kogukonnatunnet, emotsionaalset tuge ning praktilist abi, aidates inimestel uues keskkonnas kohaneda. Kogudused korraldavad samuti toidu-, riide- ja eluasemeabi ning toetavad keeleõppes ja integratsioonis. Koostöö KOV ja teiste ametiasutustega suurendatakse abistamise tõhusust ning pakutakse laiemat ja jätkusuutlikumat tuge. Ühiselt saavad kogudused ja partnerid luua tugeva tugivõrgu, mis aitab sõjapõgenikel kiiremini ja paremini uude ellu integreeruda:

Koguduses julgustan ikka inimesi osalema KOV või kogukonna algatustes. „Kui näiteks Ukrainas algas sõda, siis uuriti siin, kes võiks ukrainlastele tõlgiks olla. Meil oli üks tuttav ukrainlane, kes oli Ukrainas sündinud aga kolinud mingil ajal Eestisse ja siis me pakkusime teda välja.“ (VT 24)

Intervjuudest selgus, et kogudusel on kogukonnas oluline roll, kuna see tugevdab ühtekuuluvustunnet, pakkudes toetust ning hoolivust. Samuti aitab säilitada kogukonna väärtusi ja kultuuri. Lisaks soodustab sotsiaalne side ühiste projektide ja algatuste kaudu kogukonna arengut ning probleemide lahendamist:

Oleme KOV-ga partnerid, sest vahel vajab kogudus ka nende abi. Koguduseliikmetele pakutakse võimalusi osalemaks kohaliku omavalitsuse või kogukonna algatustes läbi erinevate tasandite. Koguduse aktiivsed liikmed on näiteks kaasatud KOV valimiste perioodil. Kui on mingeid KOV algatusi, siis oleme aidanud neid koguduses võimendada. (VT 11)

Soovime pakkuda hingehoidu või külastada hooldekodu. /.../ Arvan, et kõige suurem osa on see, et me saame olla oma eluga eeskujuks. Pakkuda oma abi seal kus on seda vaja ja olla ümbruskonna elanike jaoks olemas. (VT 15)

Vestlustest selgub, et mõned kogudused ei ole praegu aktiivselt KOV-ga koostööd teinud liikmeskonna vähesuse tõttu. Kuid samal ajal on olemas huvi edasiseks koostööks erinevates valdkondades, eriti hariduse ning sotsiaal valdkonnas. Samuti toodi välja, et vaimne toetus ning koguduse liikmete oskuste kasutamine võiks aidata kaasa piirkonna elanike heaolu parandamisele:

Kogudus ei ole hetkel väga palju leidnud neid võimalusi kuidas pakkuda oma liikmetele osaleda KOV algatustes. Mõtteid on küll olnud, näiteks korraldada käsitööring või mõni muu tegevus aga kahjuks on koguduses inimesi hetkel suhteliselt vähe. (VT 6)

Mingisugust konkreetset meedet kogudusel ei ole, mis otseselt pakuks liikmetele osalemist KOV algatustes. Vaatamata sellele on kogudus läbi aastate teinud head ümberkaudsetele elanikele koguduse kaupluse kaudu. (VT 14)

Ma näen, et kogudus ei tee hetkel väga tihedat koostööd KOV-ga kui võiks. Ma leian, et seda võiks olla rohkem nii hariduse kui sotsiaalvaldkonnas aga ka mujal. Ma soovin õpetada koguduses käivaid inimesi kasutama neid ande ja võimalusi, mis neile on Jumala poolt antud, tegemaks koostöös KOV-ga selle piirkonna elanike elu paremaks muutmisel. /.../ Ma pean tähtsaks ennekõike vaimset toetust ja lisaks sellele ressursside jagamist koostöös KOV-ga. (VM 26)

Seega mängivad kogudused olulist rolli kohaliku kogukonna arengus, pakkudes vaimset ja sotsiaalset toetust ning osaledes erinevates tegevustes nagu sport, kultuur ja sotsiaalvaldkond. Nad aitavad tugevdada kogukonnatunnet, kaasata erivajadustega inimesi ning sõjapõgenikke, pakkudes mitmekülgset abi. Samuti nähakse võimalusi hariduse ja sotsiaalse heaolu valdkonna koostöö arendamiseks kogukonna heaolu parandamiseks. Kuidas näevad ja hindavad vaimulikud koostöö tulemust, saab selgemaks järgneva küsimusega.

Kuidas saab koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö aidata ümbruskonna elanike elu muuta paremaks?

Koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö aitab parandada ümbruskonna elanike elu mitmel viisil. Vaimulike sõnul saab kogudus toetada vaimselt, pakkudes palveid,

nõustamisi ja hingehoidu, ning koostöö KOV-ga võimaldab ellu viia erinevaid abiprojekte ning ühistegevusi. Näited hõlmavad peamiselt abistamist, vaimset tuge ning ühiste ürituste korraldamist. Näiteks koostöö puuetega inimestega tegelemisel ja sõjapõgenike abistamisel, mis aitavad kogukonda tugevamaks ja elamisväärsemaks muuta. Vaimulikud usuvad, et koostöö muudab kohaliku elu oluliselt paremaks.

Intervjuudest jäid kõlama, et vaimne ja sotsiaalne side aitab inimestel tunda end osana kogukonnast ning luua tugevamaid sidemeid teiste kogukonna liikmetega:

Koguduseliikmetele pakume võimalusi osalemaks kohaliku omavalitsuse või kogukonna algatustes läbi erinevate tasandite. Näiteks korraldame turva- ja lastekodude aga ka naiste varjupaikade ja hooldekodude külastusi. Toidupakkide tegemist ja jagamist abivajajatele. Ma näen, et selliste tegevuste läbi luuakse koostöös omavalitsusega ümbruskonna elanike elu aina paremaks. Teine oluline tasand, mida ma välja toon on vaimne. Kohtumistel omavalitsuse ametnikega küsime, milliste vajaduste pärast saaks kogudus palvetada? See võib kõlada abstraktsena aga samas on see väga konkreetne tegevus, mille tagajärjel asjad muutuvad paremaks. (VS 1)

Vastajate hulgas enamik vaimulikke nägid, et kogudus on see kellel on võimekust pakkuda vaimset ja emotsionaalset tuge, eriti raskel ajal, ning aidata inimestel toime tulla eluraskustega. Väljendati, et selline sotsiaalne praktiline abi ning hoolivus on kindlasti, mis muudab elanike elu paremaks:

Meie kogudus on natuke eriline selles mõttes, et meil on väga palju inimesi, kes on erinevates sõltuvustes - alkohooli ja narkootikumi sõltuvuses. Meie koguduse eripära on see, et me aitame küla joodikuid, narkomaane üle Eestimaa. (VS 7)

Minu arvates saab koguduse ja kohaliku omavalitsuse vaheline koostöö aidata ümbruskonna elanike elu muuta paremaks selliselt, et näiteks omavalitsus annab mingi konkreetse asja, konkreetse elu probleemi, mingisuguse teema, milles on mingi puudujääk. Kui ta ei saa oma personali kasutada või puuduvad mingid oskused, kas või näiteks siis kui oli vajadus Ukraina pagulaste nõustajate osas. Kogudus sai astuda selle sisse ja me tegime seda poolteist või isegi kaks aastat. See muutis kindlasti inimeste elu paremaks. (VM 19)

Nii mõnigi vaimulik tõi intervjuus esile kohaliku kultuurielus osalemise, leides, et see on hea võimalus kuidas võiks kogukonna elu muuta paremaks:

Näen rohkem koguduse osalemist kultuuriüritustel. (VM 26)

Minu arvates saab koostöö KOV-ga pakkuda väga erinevaid üritusi, kas siis mõni õppepäev või seminar või mõni muusika üritus või midagi muud, mis aitab muuta ümbruskonna elanike elu paremaks. (VW 23)

Meie kogudus ongi pigem suunatud kogukonnale, koostööd oleme teinud kultuurimajaga, hooldekoduga, koolimajaga, mis on KOV allasutused. Oleme käinud süütamas Advendiküünalt ja tähistanud koos EV aastapäeva. Hingedepäeval olen käinud kultuurimajas rääkimas sellest, mis see on. (VT 24)

Vastajate hulgas oli neid, kes eriliselt väljendasid kaastunnet ühiskonnas elavate erivajaduste inimeste osas. Nad nägid, et kui nemad nendega tegelevad, siis aitavad nad leida inimestel tähendust, lootust ja rahu ning parandada nende vaimset tervist:

Ma kujutan ette head lõimumist, mis vähendab lõhesid füüsiliselt tervete inimeste ja puuetega inimeste vahel. Suuremas pildis näen, et see muudab ühiskonda dolereerivamaks ja rohkem aktsepteeritavamaks nende inimeste osas, kes on puudega. Tervikuna peaks see moodustama minu silmade läbi heaolu ühiskonna. (VM 28)

Seega võib öelda, et koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö tugevdab kogukonna solidaarsust, parandab elanike vaimset, sotsiaalset ja kultuurilist heaolu ning võimaldab ellu viia abiprojekte, kultuuriüritusi ning erivajadustega inimeste toetust, muutes kogukonna hoolivamaks ja elamisväärsemaks. Kas koostööd nähakse ka tulevikus jätkuvat, uurib autor järgneva küsimusega.

Milline on koguduse tulevikuvisioon seoses kohaliku omavalitsuse koostööga?

Koguduste tulevikuvisioon seoses KOV-ga on positiivne ning koostööd soovitakse jätkata ning arendada edasi. Enamik kogudusi on avatud koostööle ning hetkel kaardistatakse valdkondi, kus kogudused saaksid kohaliku elu paremaks muutmisel kaasa aidata. Eriti nähakse vajadust panustada haridusvaldkonda ning arendada koostööd KOV juhtidega,

näiteks korraldades regulaarselt palvushommikusööke. Samuti soovitakse kutsuda volikogu esimehi kirikusse arutama koostöövõimalusi ning mõeldakse kristliku lasteaia ja kooli loomise peale. Tulevikus nähakse võimalusi ka füüsilise puuetega inimeste vastuvõtmiseks ning koguduse suuremat osalemist KOV kultuuriüritustel, et tugevdada kogukonnatunnet ja koostööd. Kogudused on optimistlikud ja usuvad, et koostöö KOV-ga on jätkusuutlik ning võimaldab kogukonda paremaks ja sidusamaks muuta.

Analüüsides intervjuus esinenud mustreid, saab välja tuua järgmised peamised arengusuunad, teemad ja hoiakud, mis ilmnevad tuleviku visioonides ja ootustes:

Kogudused näevad tulevikus koostööd KOV-ga kui võimalust ja õnnestumist. Üldine sõnum on lootustandev ning usaldav koostöö jätkumise suhtes:

Tulevikus ma näen, et koostöö KOV-ga ja kogukonnaga on jätkusuutlik kuna kiriku hoovist on saanud kogukonnakeskuse plats. (VT 24)

Enamik kogudusi on avatud koostööle ning arendavad erinevaid koostöövõimalusi. Koostöö valdkondade kaardistamine ja arendamine on pidev protsess, mida vastajad intervjuudes rõhutasid:

Tulevikus ma loodan, et koostöö jätkub ja areneb veelgi efektiivsemaks. (VT 5)

Tuleviku koostöö osas olen positiivne ja usun, et Jumal juhib kogudust väikeste olukordade kaudu./.../ Me mõtleme, palvetame, vaatame kuidas Jumal juhib, et mis on need konkreetsed kohad. (VT 15)

Intervjuudest jäi kõlama erinevaid tegevusi ja päris mitmel korral mainiti haridust (kristliku lasteaia ja kooli loomine) Samuti toodi esile kultuuriüritusi ja vajadust pühenduda erivajadustega inimestele (füüsilise puuetega inimeste vastuvõtt). Regulaarsete tegevuste korraldamine (palvushommikusöögid, arutelud volikogu esimeestega) jäi samuti kõlama:

Unistus tuleviku osas on suur, nimelt unistan kristlikust lasteaia ja koolist, mis võiks KOV-s tegutseda. (VT 25)

Tulevikuvisiooni osas on kogudus hetkel kaardistamas erinevaid koostöövaldkondi, aga üks mida soovime teha on Abielualfa kursus. (VT 10)

Tulevikus soovin koostöös omavalitsusega luua võimaluse, et saaks vastu võtta füüsilise puudega inimesi koguduse ruumides. (VM 28)

Üks visioone on see, et võiksime näiteks iga kolme kuu tagant või siis poole aasta tagant istuda koos KOV juhtidega ja teha selline väike palvushommikusöök, mis võiks kesta umbes üks tund. Kogudus pakub hommikusööki, väikese vaimuliku mõtte, palvetab KOV eest ja õnnistab seal töötavaid inimesi ning julgustaks neid, et nad tunneksid ühte vaimulikku tuge. (VT 12)

Kutsuda volikogu esimees kirikusse ja arutada, kus on meie koostöö kokkupuutepunktid. (VW 23)

Kogudused näevad tulevikku kui võimalust laiendada ja süvendada koostööd, sealhulgas füüsilise infrastruktuuri ja tegevuste kaudu. Plaanitavad arutelud ja planeerimine on osa nende tegevusest:

Tuleviku osas on minu soov senisest veelgi aktiivsemalt koostööd teha ja seda erinevates valdkondades, näiteks sotsiaalhoolekandes, noorsotöös, koolides ja lasteaedades ning samuti taristute ja linna arhitektuuri osakonnaga. (VS 1)

Aga kui uus hoone on valmis, siis saab ka näiteks KOV siin vajadusel oma suuremaid üritusi korraldada. Kutsume siis ka rohkem lapsi ja lapsevanemaid meie üritustele. (VS 7)

Tulevikuvisioon seoses kohaliku omavalitsusega on vaimulikel positiivne ning keskendub peamiselt haridusele, kultuuriüritustele ja sotsiaalvaldkonnale. Üldiselt soovitakse laiendada koostööd ning osaleda aktiivsemalt kogukonna elus, usaldades, et Jumala juhtimisel ja vaimulikul toetusel saab kogukond paremaks ning sidusamaks muutuda.

Autori jaoks oli oluline uurida ja analüüsida, milliseid kogemusi ja mõtteid vaimulikud kogukonnaga koostööd tehes omavad. Sellega seoses on järgnev küsimus olnud väga tähendusrikas, kuna sellest sai alguse käesoleva uurimistöö lähtekoht.

Kas koguduses on kuuldud arvamust või kohatud hoiakut, et mina olen 'taevariigi' kodanik ja see, mis ühiskonnas toimub mind ei huvita. Kuidas sellesse suhtuda, mida öelda neile kristlastele?

Vaimulikud on üldiselt ühel meelel, et hoiak, mille kohaselt inimene võiks end pidada 'taevariigi' kodanikuks ning mitte osaleda ühiskonnas toimivas, ei ole õige. Enamik vastanutest rõhutas, et kristlased peavad aktiivselt osalema ühiskonna elus, olles valguseks ja soolaks ning jagades Jumala armastust. Nad tõdevad, et kuigi mõnel võib olla vaja mõnda aega eralduda, et kasvõi kristlasena tugevamaks saada, ei saa põgeneda ega vältida maailma ning selle probleeme:

Me oleme palvetanud selle eest, et me võtaksime ühiskonnas teatud rolle. Kristlasel tuleb minna ühiskonda, et seal olla suunanäitaja, olla valgus ja sool. (VS 1)

Võib olla mõnel on vaja mingi aeg olla eraldatud, et ta kasvaks kristlasena tugevamaks, aga üldiselt me ei saa põgeneda selle maailma seest mille sees me oleme. (VT 10)

Jah, vahel Piibli teoloogia võib anda ainet – tulema välja suurest Paabelist ja mis see siis kõik tähendab? Samas Taaniel sai elada väga vaenulikus ühiskonnas. Arvan, et täna on võimalik elada selles ühiskonnas ja olla kristlane. Ma toetan isiklikult pigem seda ja kui on ka vastupidi mõtlemist, ei saa ma öelda, et see ka päris vale oleks. (VT 11)

Samuti tõdeti, et küsimus ligimese armastamisest on tähtis ning et kristlastena elame siin maailmas ja peame andma oma panuse. Väärarvamused sellise hoiakuga on seotud olnud rohkem 1990-ndatel, kuid tänapäeval on selline suhtumine vähem levinud. Vaimulikud näevad, et Jumal on kutsunud kristlasi olema valguseks ja soolaks ning elama vastavalt oma kutsumusele, mitte sulguma või ignoreerima ühiskonda:

Sellist arvamust olen pigem kuulnud varasematel aastatel 1990-l. Siis oli selline ärkamise ja liikumise aeg, kus käisid läbi huvitavad asjad. Näiteks, et tööl ei ole vaja käia, elame armust, aga lõpuks tuli see olukord kätte kui raha polnud ja keegi ei andnud ka. Siis tuli ikka tööle minna ja kõiki seadusi tuli samuti lõpuks täita. Nendest asjadest ei saa üle ega ümber vaadata. (VT 15)

Selline arvamus ja suhtumine on rohkem olnud 1990-te teema. Me peame kristlastena olema pädevad nendes ühiskonna valdkondades, mis meil on. (VT 20)

Selline hoiak, et ühiskonna asjad ei ole olulised võis olla siis kui Nelipühi kirik loodi. Kristlastel millegipärast meeldib äärmusest äärmuses minna, keelame kõik asjad ära või siis lubame kõiki. (VT 24)

Mõned vaimulikud meenutasid, et nemad ise on kunagi jaganud sellist hoiakut ning tõdesid, et seda hoiakut kujundas ühekülgne õpetus. Selline hoiak on aga aja jooksul muutunud ning nüüdseks on õpitud nägema asju avaramalt. Tõdeti, et kristlased elavad nii vaimses kui ka füüsilises maailmas ning peab arvestama sellega, mis nende ümber toimub:

Mul ei ole vaja kaugelt näidet otsida, sest ma olen ise ka olnud selline. Mitte ainult maailmaasjad ei olnud valed vaid ka teised kogudused olid valed peale meie koguduse. See arusaam oli rohkem siis kui olin noorem kristlane. Ma tulin väga rangest õpetusest, kus inimene ei tohtinud haige olla, ei tohtinud väljaspool tööd teha, umbes, et Jumal annab sulle kõik, sa ei pea kuskil tööd tegema, selline surve oli peal. (VW 23)

Seega võib öelda, et kogudustes ei ole enam väga kuulda olnud arvamust, et ühiskonna probleemid ei ole olulised või et kristlased peaksid sellest eemale hoidma, vaid pigem rõhutatakse osalemist, armastust ning vastutust oma kogukonna ja maailma ees.

Intervjuude tulemused näitavad, et selline hoiak ning arusaam „mina olen taevariigi kodanik“ ning „see, mis ühiskonnas toimub, mind ei huvita“ ei ole EKNK vaimulike hulgas tänapäeval aktsepteeritav ega levinud. EKNK vaimulike vastused näitavad, et kristlased, kes avaldavad negatiivseid või apaatilisi hoiakuid ühiskonna suhtes, moodustavad suure vähemuse ning enamik kristlasi hindab ühiskondlikke olukordi

teistsugusel moel. See viitab, et kiriku kogukonnas ning vaimulike arusaamades on levinud positiivsem ja kaasavam suhtumine ühiskonda ning selle arengutesse.

Kristlaste hoiakute ja väljenduste uurimine aitab paremini mõista kiriku ja kogukonna sotsiaalseid ning identiteedilisi suundumusi ning nende mõju kristlaste igapäevaelule ning ühiskondlikule kaasatusele. Lisaks võimaldab see analüüs välja tuua, kuidas religioossed identiteedid ning usulised hoiakud mõjutavad kristlaste suhtumist ühiskonda ning kuidas kirik saab toetada positiivsete hoiakute kujunemist, edendades vastastikust mõistmist ja ühiskondlikku sidusust.

Ühiskonna ja teoloogiliste väärtuste muutused kristlikes kogudustes:

Võib eeldada, et ühiskonnas on toimunud väärtus- ja hoiakumuutused, mis on viinud kristlike koguduste rõhuasetuse rohkem ühiskonnas oluliste probleemide tunnistamisele ning nende lahendamisel osalemisele. Võimalik, et see on seotud sekulariseerumise ehk religioossuse vähenemise ning sotsiaalse vastutustunde suurenemisega. Teisisõnu, kogudused pööravad nüüd rohkem tähelepanu ühiskondlikele muredele ja nende lahendamisele, mitte ainult vaimsetele või religioossetele küsimustele.

Kogudused võivad keskenduda rohkem kristliku armastuse ja kogukonnatunde levitamisele, mis võivad asendada või vähendada varasemaid rõhuasetusi ühiskonna probleemidest hoidumisel või nende eiramisel. See võib olla tingitud teoloogilistest uuendustest või koguduste juhtide strateegilisest suunamisest.

Tõenäoliselt nähakse koguduste tegevuses rohkem väärtust osalemises ja vastutustundes oma kogukonna ning maailma ees, kuna see võib olla tõhusam viis kristlike väärtuste elustamiseks ja sotsiaalse muutuse toetamiseks.

Ühiskonna arengu ning kirikliku diskursuse muutumise tulemusena võib olla tekkinud tendents keskenduda positiivsele tegevusele ja inimsuhetele, mis aitab kogudustel paremini olla relevantne ja mõjuvõimas ühiskondlikus kontekstis.

Seega võib intervjuude põhjal viidata ühiskondlike normide ja väärtuste muutumisele, teoloogiliste rõhuasetuste ümberkujundamisele ning koguduste strateegilistele valikutele,

mille tulemusena rõhutatakse osalemist, armastust ning vastutust oma kogukonna ja maailma ees.

Analüüs intervjuu vastustest

Töö autori jaoks olid silmiavavad järgmised avastused: eelkõige koguduste osalemine kohaliku omavalitsuse koostöös ning nende sotsiaal- ja vaimse toetuse pakkumine, mis näitab koguduse panust ühiskonna heaolu edendamisse. Lisaks tuli esile Piibli põhimõtete ning kristlike väärtuste tugev seotus sotsiaalsete algatuste ja koostöövormidega, eriti armastuse printsiibi ning ligimese teenimisega. Samuti rõhutati positiivset ning tulevikku suunatud suhtumist koostöösse ning arenevat strateegilist visiooni, mis hõlmab lisaks vaimsele ja sotsiaalsele tegevusele ka haridus- ning infrastruktuuriarendust.

Uurimustöö käigus avaldusid mitmed ootused ning väärtushinnangud seoses koguduse rolli ja funktsioonidega kogukonnas. Esiteks rõhutati koguduse liikmete ootusi, mis hõlmasid pühendumust Jumala ja ligimese armastusele, usus elamise tähtsust, ausust ning aktiivset osalemist koguduse ja kogukonna tegevustes. Samuti tõdeti vaimse ning emotsionaalse heaolu ning kristlike väärtuste järgimise tähtsust koguduse liikmete igapäevases elus.

Lisaks tunnustati koguduse kui kogukonnakeskuse rolli teenimise ning ühtsuse ja hoolivuse edendamisel, rõhutades koguduse eeskuju kohaliku kogukonna tasandil. Koguduse koostöö kohaliku omavalitsusega pälvis samuti erilist tähelepanu, kuna see võimaldab pakkuda vaimset ja sotsiaalset toetust, abistada erivajadustega inimesi ning sõjapõgenikke ning tugevdada kogukonnatunnet.

Uurimuses rõhutati Piibli põhimõtete, eriti armastuse printsiibi, ligimese teenimise ning heategude ja moraalse vastutuse tähtsust. Motivatsiooniks koostööks tõsteti esile Jumala armastuse ning kristliku missiooni elluviimise, samuti kogukonna ning ühiskonna heaolu parandamise vajadust.

Osalemise võimalused kogukonna algatustes, nagu sport, kultuur, sotsiaaltöö, ühisüritused ning koostöö kohaliku omavalitsusega, olid samuti tähtsaks ootuseks ning tegevusvaldkonnaks. Tulevikuvisioonis rõhutati koostöö tugevdamist, hariduse ja

kultuuri arendamist, füüsilise infrastruktuuri laiendamist ning koguduse nähtavuse suurendamist, mis peaksid toetama koguduse ning kogukonna ühiselu ja jätkusuutlikku arengut.

Läbivaatamisel ilmnas, et analüüsitud intervjuudes jääb puudu mõnest vajalikust aspektist, mis võiksid aidata teemakäsitlust veelgi terviklikumaks muuta. Esiteks oleks võinud küsida konkreetsemaid näiteid, mis näitaksid koguduse tegevuste mõju kogukonnale ning liikmete vaimsele ja sotsiaalsele heaolule. Sellised näited aitaksid paremini illustreerida tegevuste tõhusust ning mõju hindamist.

Teiseks oleks võinud küsida detailsemat ülevaadet koguduse tegevuste arengust aja jooksul. See hõlmaks nii tegevuste muutusi ning nende põhjuslikke seoseid, kui ka praktilisi õppetunde, mida on saadud koguduse tegevusprotsessis. Selline ajaline ja analüütiline vaade võimaldaks paremini mõista tegevuste kohandamise ja arengu dünaamikat ning toetaks tulevaste strateegiliste otsuste tegemist.

Kolmandaks jäi puudu selgema plaani küsimine, kuidas kogudus kavatseb edaspidi suurendada koostööd kohaliku omavalitsusega. Näiteks oleks võinud kirjeldada konkreetseid partnerlusprojekte, koostöövorme või strateegilisi suundi ning määratleda vastutavad osapooled ning soovitud tulemused. Selline selgus aitaks tõhusamalt suunata koostöö edasisi samme ning suurendada usalduslikkust ja vastastikust kasu.

Kokkuvõttes võiks olemasolev analüüs saada rikkalikumaks, kui lisada konkreetseid näiteid ja tulemusi, ajaloolist arengut ning kriitilisi vaateid, ning selgemalt sõnastada tulevikuplaanid koostöö suurendamiseks. Selline lähenemine aitaks pakkuda põhjalikumat ja tasakaalustatumat ülevaadet koguduste tegevusest ning selle mõjust kogukonnale.

Intervjuudest ilmnasid samuti mõned vastuolud ja vastuolulised aspektid:

Esiteks, kuigi rõhutati kristlike väärtuste ja Piibli põhimõtete olulisust koostöö põhiväärtustena, märkisid vastajad, et konkreetseid kirjakohti koguduse ja kohaliku omavalitsuse (KOV) koostöö kohta ei ole, seda toetavad pigem üldised eetilised printsiibid. See olukord võib tekitada vastuolu seoses sellega, kas ja kuidas religioossed

tekstid otseselt või kaudselt määratlevad praktilise koostöö raamistiku ning milline on nende tekstide roll konkreetsete koostööpiiride kujundamisel.

Teiseks, tõsteti esile, et kogudus peaks aktiivsemalt arendama koostööd ning kasutama oma andeid kogukonna hüvanguks. Samal ajal aga täheldati, et osa kogudustest ei ole praegu väga aktiivsed koostöötegevustes, kuna liikmeskond on väike ning ressursside piiratus takistab tegevuste laienemist. See vastuolu viitab idealistlike ootuste ja tegeliku tegevusvõime vahel, mis võib piirata koguduse potentsiaali täita oma koostööalaseid eesmärke.

Kolmandaks, esitati üldised ja optimistlikud ootused tulevikule, mis võivad olla vastuolus olemasolevate ressursside ning tegevusvõimalustega, eriti arvestades koguduste liikmeskonna väikest suurust ning tegevuste piiratud ulatust. See kontrast rõhutab vajadust realistlikuma ning ressursipõhise planeerimise järele, et vältida lootuste ja tegelike võimaluste vahelist lõhet ning tagada koostöö jätkusuutlikkus.

Kokkuvõte intervjuudest

Vaimulikud rõhutavad intervjuudes, et koguduse liikmetelt oodatakse isiklikku Jumalaga suhtlemist ning kristliku elu aktiivset elamist ja ligimesearmastust. Kogudust nähakse olulise koostööpartnerina kohaliku kogukonna heaolu edendamisel, eriti abistades põlatud ja abivajajaid ning osaledes sotsiaalsetes algatustes. Piibli põhimõtted, nagu armastuse printsiip ning võimude austamine, toetavad nii koostööd kui ka kogukonna eest hoolitsemist ning kutsuvad üles näitama hoolivust ja vastutustunnet. Motivatsioon koostööks põhineb kristlikul armastusel ning soovil aidata ning teenida teisi, mis kajastub koguduste tegevustes ning prioriteetides.

Kogudused pakuvad võimalusi osalemiseks kogukonna üritustel ning tegelevad erivajadustega inimeste ning sõjapõgenike abistamisega, nähes koostööd kui vahendit elanike vaimse ja sotsiaalse heaolu parandamiseks. Tulevikunägemus on positiivne ning rõhutab vajadust haridus- ja kultuurikoostöö arendamiseks ning kogukonnale suurema kaasatuse tagamiseks. Vaimulikud rõhutavad, et kristlased peavad aktiivselt osalema ühiskonnas ning vältima hoiakut, et nad võiksid end sellest distantseerida. Aja jooksul on sellised hoiakud vähenenud ning rõhutatakse kristlaste vastutust ja armastust oma

kogukonna ees. Vaimulikud näevad koguduse ning omavalitsuse koostööd kui olulist vahendit kogukonna tugevdamiseks ning elukeskkonna parandamiseks.

Intervjueeritud vaimulikud annavad küllaltki põhjaliku ülevaate koguduse ootustest ja motiividest ühiskondliku koostöö ning kogukonnatunde edendamisel, tuginedes tugevasti kristlikele väärtustele ja Piibli põhimõtetele. Samuti on rõhutatud koguduse pühendumust, koostööpotentsiaali ning tulevikuvisioone. Siiski jääb märkida, et intervjuudes puudub praktilise ja konkreetse tegevuse ning tulemuste hindamise ning strateegilise planeerimise analüüs. Vastuolud on peamiselt seotud ideaalsete ootuste ning reaalse tegevusvõime vahel ning vastused ei pruugi alati selgelt tasakaalustada teoloogilisi põhimõtteid ning praktilisi tegevusi, mis võib mõjutada koguduse tegevuse tõhusust ja jätkusuutlikkust.

3.4 Arutelu ja ettepanekud

Olles analüüsinud Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku (EKNK) vaimulike ankeetküsitluste vastuseid ja läbiviidud intervjuusid saab autor teha järelduse, et koostöö kiriku ja KOV vahel on igapäevaelu tasandil olnud lahutamatu osa. Erinevate tegevusvaldkondade koostöö ühiskonna paremaks toimimiseks seob jätkuvalt EKNK kogudused kogukonna ja KOV-ga sedavõrd, et sellest ei ole võimalik kuidagi mööda vaadata ka tuleviku koostööd silmas pidades. Sellest lähtuvalt võib öelda, et koguduste tänased huvid koostööks erinevates tegevusvaldkondades on ilmselgelt olemas. Eesmärkide seadmine ja koostöö kaardistamine toimub käesoleval hetkel mitmes koguduses ja sellega soovitakse näidata, et kogudused on arvestatav koostööpartner, et muuta ümbruskonna elanike elu paremaks.

Uurimis analüüsis on võrreldud koguduste tegevuse ning koostöö aspektide kirjeldusi ning hindamisi, kasutades nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid andmeid. Võrdluse tulemusel ilmnevad nii sarnasused kui ka erinevused ning nende vastastikmõju, mis võimaldavad paremini mõista koguduste tegevuse motiive ning tegutsemispõhimõtteid.

Sarnasuste osas võib välja tuua, et nii küsitluse kui ka intervjuu andmed rõhutavad positiivset suhtumist misjonitöösse ning koguduse tegevusse. Mõlemas allikas nähakse

kogudusi aktiivsete ja pühendunud ühiskondlike ning religioossete väärtuste kandjatena, kusjuures rõhutatakse koostöö vajalikkust kogukonnaga. Küsitlus näitas koguduste valmisolekut ning valmisolekut koostööks kohaliku kogukonnaga, samas kui intervjuudes rõhutati vaimulike pühendumust ning religioossete väärtuste rolli koguduste tegevuses. Mõlema meetodi tulemused kinnitavad, et kristlike väärtuste, nagu armastuse printsiip ja ligimese teenimine, omavad olulist mõju koguduste tegevusmuistrite ning koostööalasele aktiivsusele.

Erinevused avalduvad peamiselt tegevuse praktilise ja strateegilise tasandi vahelistes rõhuasetustes. Küsitlus keskendus konkreetsetele näitajatele ning mõõdetavatele tulemustele, nagu koostööpartnerite osakaal ning teenuste pakkumise ulatus, mis võimaldas kvantitatiivse ülevaate koguduste aktiivsusest. Intervjuud pakkusid aga sügavamat arusaama vaimulike hoiakutest, motivatsioonidest ning üldisest arusaamast koguduste rollist ja väärtustest, rõhutades rohkem sisemisi motiive ja teoloogilisi põhimõtteid. Samuti ilmneseid erinevused strateegilises planeerimises: küsitlus näitas, et kogudused soovivad koostööd arendada ning on avatud strateegilistele tegevustele, kuid puuduvad selged plaanid; intervjuudes aga keskenduti pigem vaimulike individuaalsetele hoiakutele ning kristlike väärtuste mõju motivatsioonidele, jättes strateegilise planeerimise vähem tähelepanu alla.

Lisaks sellele peegeldavad küsitluse ning intervjuu tulemused ka kriitilisi ja positiivseid väärtusi erineval viisil. Küsitlus märkis, et koostöö on sageli episoodiline ning takistused, nagu ressursipuudus või oskuste puudus, võivad piirata koostöö jätkusuutlikkust. Intervjuudes aga rõhutati pigem vaimulike positiivset hoiakut ning usku koguduste potentsiaali, kriitilisi aspekte vähem, mis võib viidata vaimulike ideelisele arusaamale ning usule koguduste suutlikkusse.

Kuidas üks meetod täiendas teist, ilmneb eelkõige nende kombineeritud analüüsis. Küsitlus andis kvantitatiivse pildi koguduste tegevuse ulatusest ning koostööpartnerite ja teenuste jaotumisest, võimaldades hinnata koguduste aktiivsust ning koostöö tasemeid. Intervjuud pakkusid seevastu kvalitatiivset mõistmist, mis süvendas arusaama vaimulike hoiakutest, väärtustest ning motivatsioonidest, selgitades välja põhjused, miks kogudused võivad olla aktiivsed või miks koostöö võib olla juhuslik ning kuidas religioossed väärtused mõjutavad praktilisi tegevusi ja suhtumist kogukonda. Seega täiendas

intervjuude analüüs kvantitatiivset infot, pakkudes kontekstuaalset ning väärtuspõhist vaadet, mis võimaldas paremini mõista tegevuste taga olevat sisemist motivatsiooni ning teoloogilisi rõhuasetusi.

Kokkuvõttes võib tõdeda, et küsitlus andis tervikliku ja laiaulatusliku ülevaate koguduste tegevusest ning koostöö ulatusest, samas kui intervjuud pakkusid sügavama ning väärtuspõhise arusaama, kuidas vaimulike hoiakud ning teoloogilised põhimõtted kujundavad koguduste praktilist tegevust ning suhtumist ühiskonda. Mõlema meetodi kombineerimine võimaldab terviklikumat ja nüansirikkamat arusaama koguduste rollist ning hoiakutest, mis on oluline nii teoreetilises kui praktilises kontekstis.

Käesoleva uurimuse tulemused ning kristlaste üldine hoiakute analüüs näitavad, et vaimsete väärtuste, nagu armastuse printsiibi ning ligimesearmastuse, rõhutamine on koguduste tegevuses olulisem kui apaatsuse suhtumise olemasolu. Kuigi mõnede kristlaste seas võib esineda hoiak, 'mind ei huvita', on tähtsam rõhutada kristlike väärtuste universaalsust ning nende järgimise positiivset mõju ühiskonna heaolule ning religioosse identiteedi tugevdamisele. Teoloogiliselt lähtudes on kiriku ning koguduste põhifookus evangeeliumi kuulutamisel ning selle sõnumi levitamisel, mille kaudu saavutatakse nii vaimne kui sotsiaalne mõju. Vaimulike hoiakute ning väärtuste mõju koguduste tegevusele rõhutab vajadust vaimulike vaimse tugevdamise ning pühendumise toetamise järele, sest nende roll on kiriku identiteedi ning usulise jätkusuutlikkuse alus.

Lisaks on rõhutatud koguduste ning kohaliku omavalitsuse koostöö olulisust ning kristliku eetika vastutustunnet ühiskonnas. Selles kontekstis soovitatakse strateegilisi ning praktilisi samme koostöö tõhustamiseks, näiteks koguduste ja omavalitsuste ühiste tegevusplaanide ning koolituste kaudu, ning kogukonnale avatud dialoogi ning osaluse edendamiseks. Tulevikuperspektiivis nähakse vajadust arendada jätkusuutlikke partnerlussuhteid ning ühiseid projekte, mis põhinevad usaldusel ning kristlike väärtuste jagamisel. Selline lähenemine toetab kogukonna tugevnemist ning aitab kogudustel paremini realiseerida oma missiooni ühiskonnas ning püsida aktiivsete ja mõjukate tegutsejatena pikas perspektiivis.

KOKKUVÕTE

Käesolev uurimus keskendus Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku (EKNK) vaimulike kogemuste ning arusaamade analüüsile seoses kogukonnaga koostöö vormide ning nende tõhususe uurimisega.

Ajalooline vaade kiriku ja koguduse rollist ning nende suhestumisest ühiskonnaga näitab märkimisväärseid muutusi ajas. Keskajal domineeris kiriku ja koguduse tihe integratsioon, mis väljendus nende ühises tegevuses ning poliitilistes suhetes. Seda perioodi iseloomustas kiriku ja koguduse ühine positsioon ühiskonnas ning nende võime mõjutada sotsiaalseid ning poliitilisi struktuure. Hilisemal ajal toimus aga nendevahelise suhtluse ja rollide selgem eristamine, mis peegeldas muutusi poliitilises ja sotsiaalses kontekstis ning tõi kaasa eraldatuse ning sõltuvussuhete kujunemise.

Tänapäeva sekulaarses ühiskonnas on kiriku ning koguduse roll ning nende koostöövõimalused oluliselt laienenud ning muutunud, rõhutades kogukonna kaasamise ning partnerluse tähtsust. Selline lähenemine peegeldab kaasaegse ühiskonna väärtusi ning normatiivseid põhimõtteid, kus religiooni ja avaliku elu vahel nähakse võimalusi koostööks ning vastastikuseks toetuseks. Käsitletud ajaloolistest mudelitest sarnaneb Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku (EKNK) mudel kõige enam Kiriku ja riigi lahususe põhimõtte ning nendevahelise koostöö potentsiaaliga.

Uurimisküsimusele, millised on EKNK vaimulike kogemused ning arusaamad koostööst kogukonnaga, vastamiseks viis autor läbi nii küsitluse kui intervjuud, mille tulemused näitavad, et vaimulikes valitseb tugev pühendumus kristlikele väärtustele, nagu armastus, ligimesearmastus ning moraalne vastutus, mis suunavad ning toetavad nende koostööpüüdlusi kogukonnaga.

Uuringu tulemused pakkusid uusi teadmisi, mis varasemalt olid autorile teadmata. Eelkõige ilmnes, et koguduste koostööprobleemid tulenevad peamiselt oskuste puudusest. Selline olukord viitab võimalusele, et kogudused, mille prioriteediks on misjonitöö (vaata diagramm 7), võivad puududa piisavad oskused koostöö arendamiseks,

mis omakorda võib põhjustada koostöö jäämise juhuslikuks ning episoodiliseks. Lisaks võib selline olukord tekkida ka siis, kui kogudused keskenduvad peamiselt sisemisele missioonile ning tajuvad koostööpartnereid pigem juhuslike ning kõrvaliste kontaktidena, mitte strateegiliste partneritena. See viitab võimalikele probleemidele, kus koostöö ei põhine selgetel eesmärkidel ega pikaajalistel strateegiatel, vaid pigem juhuslikel kokkusattumustel.

Uuringu tulemused näitavad samuti, et hoiak ning arusaam 'mina olen taevariigi kodanik ning' see, mis ühiskonnas toimub, 'mind ei huvita' ei ole EKNK vaimulike seas tänapäeval aktsepteeritavad ega laialt levinud. Enamik vaimulikke, keda uuring kaardistas, on näidanud üles positiivset ning kaasavat suhtumist ühiskonda ning selle arengutesse. Negatiivseid või apaatilisi hoiakuid väljendavate vaimulike osakaal on väike ning enamik hindab ühiskondlikke olukordi teistmoodi. See viitab, et kiriku kogukonnas ning vaimulike arusaamades valitseb üldiselt positiivne ning kaasav suhtumine ühiskonda, mida toetab ka püüdlus osaleda ning panustada ühiskonna heaolu edendamisse. Mõned vaimulikud märkisid, et varasematel aastatel olid nende hoiakud ning arusaamad piiratumad ning kujundatud õpetuste ning kogemuste kaudu, kuid aja jooksul on need muutunud ning arusaamad laienenud ning avardunud. Tõdeti, et kristlased elavad ning toimivad nii vaimses kui ka füüsilises maailmas ning nende tegevusi tuleb arvestada nende ümber toimuvaga.

Vaimulike kogemused näitavad, et hoiakud ühiskonna suhtes võivad olla mõjutatud ka individuaalsetest ning koguduste sisemistest õpetustest ning arusaamadest. Näiteks meenutas üks vaimulik, et nooremana oli tal arusaam, mil ta pidas vääraks nii maailmaasju kui ka teiste koguduste tegevust, mis oli seotud õpetusega. Tänapäeval on kogudustes vähem levinud arvamus, et ühiskonna probleemid ning tegevused ei ole olulised ning kristlased peaksid hoiduma ühiskondlikest küsimustest. Pigem rõhutatakse osalemist, armastust ning vastutust oma kogukonna ning maailma ees.

Uuringu autori jaoks olid samuti silmi avavad vaimulike positiivne ning tulevikku suunatud suhtumine koostöösse ning arenev strateegiline visioon, mis hõlmab vaimse ning sotsiaalse tegevuse kõrval ka haridus- ning infrastruktuuriarendust. Tulevikus nähakse vajadust arendada jätkusuutlikke partnerlussuhteid ning ühiseid projekte, mis

põhinevad usaldusel ning kristlikel väärtustel, tugevdades koguduste rolli ning nende panust kogukonna arengusse.

Vaimulikud kinnitavad, et kristlike väärtuste, eriti armastuse ning ligimese teenimise printsiipide mõju on selgelt nende motivatsioonides ning tegevustes. Samuti rõhutatakse kiriku ning koguduse rolli ühiskonnas ning vajadust strateegiliseks planeerimiseks ning koostöö arendamiseks kohalike omavalitsuste ning kogukondadega. Peamiste tegevusvaldkondadena nähakse sotsiaalhoolekanne, haridus, kultuur ning vaimne tugi, kus kogudused näevad end väärtusliku partnerina ning soovivad tulevikus suurendada oma tegevusvõimalusi ning koostööulatusi.

Tulevikusuundumused näitavad koguduste positiivset hoiakut koostöö mitmekesistamisel ning jätkusuutlikkuse tagamisel. Samuti on ilmne vajadus arendada koostööoskusi, tõhustada infovahetust ning luua strateegilisi tegevusi, mis põhinevad vastastikusel usaldusel ning kristlikel väärtustel. Intervjuud kinnitavad, et vaimulike isiklikud motiivid, nagu Jumala armastuse jagamine ning kogukonna heaolu parandamine, on olulised koostöö ning tegevuse jätkusuutlikkuse tagamisel.

Kokkuvõttes rõhutab uuring, et kristlike väärtuste ning koguduste pühendumuse alusel on võimalik luua tugevamaid, hoolivamaid ning jätkusuutlikumaid kogukondi. Selline teadmine on oluline mitte üksnes vaimulike professionaalse tegevuse tõhustamiseks, vaid ka ühiskonna sotsiaalse heaolu ning kogukondliku sidususe tugevdamiseks laiemalt. Uurimus annab seega vajaliku panuse nii praktilisele kogudustööle kui ka arutelule religioosse kogukonna rollist ning koostöömudelitest kaasaegses ühiskonnas.

Ankeetküsitluse täitsid 37 koguduse vaimulikest 34 koguduse vaimulikud ja intervjuu osalemiseks andsid nõusoleku 22 koguduse vaimulikku. Ankeetküsitluste tulemusi illustreerivad seitse diagrammi ning koguduste paiknemist määratleb Eesti kaart. Vaimulikele esitati kaheksa intervjuu küsimust, mis on kodeeritud ja mida töö autor kasutas vaid antud töö koostamisel. Töö kaitsmise järel kogutud andmed kustutatakse. Kasutatud on nii eesti kui välisautorite teoseid, samuti elektroonilisi allikaid. Töö on kirjutatud Eesti keeles.

CHURCH AND COMMUNITY COLLABORATION FROM THE PERSPECTIVE OF CLERGY IN THE ESTONIAN CHRISTIAN PENTECOSTAL CHURCH

Alur Õunpuu

Summary

This study focuses on analyzing the experiences and perceptions of clergy members of the Estonian Christian Pentecostal Church (EKNK) regarding their cooperation with the community and the effectiveness of such collaborations.

A historical overview of the church and congregation's roles, as well as their relationship with society, reveals significant changes over time. In the medieval period, there was a close integration of the church and congregation, expressed through their joint activities and political relations. This era was characterized by a shared position of the church and congregation within society and their ability to influence social and political structures. In later periods, however, a clearer distinction emerged between their roles and interactions, reflecting changes in political and social contexts and leading to the development of separation and interdependence.

In today's secular society, the roles of the church and congregation, as well as opportunities for cooperation, have expanded significantly, emphasizing the importance of community engagement and partnership. This approach reflects the values and normative principles of modern society, where religion and public life are seen as opportunities for collaboration and mutual support. Among the historical models considered, the model of the Estonian Christian Pentecostal Church (EKNK) most closely resembles the principle of church-state separation and their potential for cooperation.

To answer the research question regarding the experiences and perceptions of EKNK clergy members about cooperation with the community, the author conducted surveys and interviews. The results show that clergy members display a strong commitment to

Christian values such as love, neighborliness, and moral responsibility, which guide and support their efforts to collaborate with the community.

The findings provided new insights previously unknown to the author. Notably, it was revealed that issues in congregation cooperation primarily stem from a lack of skills. This suggests that congregations prioritizing mission work (see Diagram 7) may lack sufficient skills to develop cooperation, which can result in cooperation remaining incidental and episodic. Additionally, such situations may arise when congregations focus mainly on internal mission and perceive cooperation partners as accidental or distant contacts rather than strategic partners. This indicates potential problems where cooperation is not based on clear objectives or long-term strategies, but rather on chance encounters.

The results also indicate that attitudes and perceptions such as "I am a citizen of the kingdom of heaven" and "what happens in society does not concern me" are no longer widely accepted or prevalent among EKNK clergy today. Most clergy surveyed demonstrated a positive and inclusive attitude toward society and its development. The proportion of clergy expressing negative or apathetic attitudes is small, and most view societal issues differently. This suggests that the church community and clergy generally hold a positive and inclusive outlook toward society, supported by an effort to participate in and contribute to societal well-being. Some clergy noted that in earlier years, their attitudes and perceptions were more limited and shaped by teachings and experiences, but over time they have evolved and broadened. It was emphasized that Christians live and operate both in spiritual and physical worlds, and their activities should consider what is happening around them.

Clergy experiences indicate that attitudes toward society can also be influenced by individual and internal congregation teachings and perceptions. For example, one clergy member recalled that as a younger person, they believed that both worldly matters and the activities of other congregations were wrong, based on teachings. Currently, there is less common among congregations the view that societal problems and activities are unimportant and that Christians should avoid social issues. Instead, emphasis is placed on participation, love, and responsibility toward one's community and the wider world.

For the author, the positive and forward-looking attitude of clergy toward cooperation and the developing strategic vision—encompassing not only spiritual and social activities but also education and infrastructure development—was also eye-opening. Future plans include developing sustainable partnerships and joint projects based on trust and Christian values, strengthening the role of congregations and their contribution to community development.

Clergy confirm that the influence of Christian values, especially principles of love and serving one's neighbor, is clearly reflected in their motivation and activities. They also highlight the role of the church and congregation in society and the need for strategic planning and cooperation with local governments and communities. Main areas of activity identified are social care, education, culture, and spiritual support, where congregations see themselves as valuable partners and aim to expand their activities and cooperation in the future.

Future trends indicate a positive attitude among congregations toward diversifying cooperation and ensuring sustainability. There is also a clear need to develop cooperation skills, improve information exchange, and create strategic initiatives based on mutual trust and Christian values. Interviews confirm that personal motives of clergy—such as sharing God's love and improving community well-being—are important for ensuring ongoing cooperation and activity sustainability.

In summary, the study emphasizes that based on Christian values and the dedication of congregations, it is possible to build stronger, more caring, and sustainable communities. Such knowledge is not only crucial for enhancing the professional work of clergy but also for strengthening societal social welfare and community cohesion at large. The research thus contributes valuable insights to both practical church activities and discussions about the role of religious communities and models of cooperation in contemporary society.

The questionnaire was completed by 37 clergy members from 34 congregations, and 22 clergy participants gave their consent to participate in interviews. The results of the questionnaires are illustrated with seven diagrams, and the locations of the congregations are mapped on the map of Estonia. The clergy were asked eight coded interview questions, which the author used solely for this work. Data collected after the defense of

the thesis will be deleted. The work references both Estonian and international authors, as well as electronic sources. The thesis is written in Estonian.

KIRJANDUS JA ALLIKAD

KIRJANDUS

Arumäe, Urmas. „Kogukond ja kirik“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 47.

Bosch, David J. Transforming Mission: paradiigm shifts in theology of mission (Orbis Books, Maryknoll, New York, 1991, 1999), 390.

Eerik, Anni. Magistritöö, <https://digikogu.taltech.ee/et/item/6f343a62-e216-4dba-b0f8-01ee12ce990c> (vaadatud 11. jaanuar 2025).

Eesti Keele Seletav Sõnaraamat, 1992. eesti kirjakeele seletussõnaraamat. II köide. 2. vihik. Keeletoll-kollisioon. Tallinn: ETA Eesti Keele Instituut.

Heiter, Urve. *KOHT SINU JAOKS Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku esimesed 15 aastat* (Eesti Kristlik Nelipühi Kirik, Tallinn 2006).

Jürgenstein, Toomas. 1998. Kiriku ja riigi ühine hool.– Postimees, 10.02. <https://www.postimees.ee/2535461/kiriku-ja-riigi-uhine-hool> (vaadatud 02. aprill 2025).

Kalamägi, Kristjan. Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar, Tallinn, 2017.

Kalmus, Veronika, Masso, Anu ja Linno, Merle (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (vaadatud 19. mai 2025), 290-292.

Kaplinna leping, 2010. <https://lausanne.org/wp-content/uploads/2021/10/The-Cape-Town-Commitment-%E2%80%93-20-09-2021.pdf> (vaadatud 10. mai 2025).

Keenan, Patrick. (2020). Church and state in medievaal Germany. *Journal of Medieval Studies*, 45(2).

Kurg, Ingmar. „Kirikute vaade Maarjamaa misjonile“ - *KUHU LÄHED MAARJAMAA? Quo vaadis TERRA MARIANA?*, toim. Erik Jõks (Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016), 216.

Kurg, Ingmar. „Eesti elanikkonna ootused kiriku suhtes EUU 2020 põhjal“ - *USUTEADUSLIK AJAKIRI* 2024/2 (86). Erinumber „Eesti elanike maailmapilt uuringu „Elust, usust ja usuelust 2020“ valguses“, peatoim. Roland Karo (Akadeemiline Teoloogia Selts, 2024), 79, 81.

Kukk, Marilin. *30 aastat Eesti Kristlikku Nelipühi Kirikut* (Eesti Kristlik Nelipühi Kirik, Tallinn 2021), 78-80.

Küüt, Raivo. „Kogukonnakeskne valitsemisviis kohalikul tasandil“ - *Kirik keset küla*, koostajad Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 19, 29.

Laherand, Mari-Liis, Kvalitatiivne uurimisviis (Tallinn: Infotrükk 2008), 290–292.

Lausanne artikkel, *Euroopa taasevangeliseerimine*, <https://lausanne.org/report/europe> ;The State of the Great Commission in Europe: Major Challenges and Opportunities. (vaadatud 02. märts 2025).

Lausanne leping, 2009, <https://lausanne.org/report> (vaadatud 02. märts 2025).

Liht, Helle. Jumal ja loodus: jüngri vaade. *Nigel G. Wright*, koostaja Ruudi Leinus (Eesti Kirikute Nõukogu, 2020), 86.

Lilleorg, Ago; Soom, Kaido; and Lehtsaar, Tõnu (2021) "Characteristics of Growing Churches in Estonia: A Qualitative Study," *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*: Vol. 41 : Iss. 5 , Article 2.

Available at: <https://digitalcommons.georgefox.edu/ree/vol41/iss5/2> (vaadatud 06. veebruar 2025), 19-20.

Linnas, Raivo. 2021. „Kirik keset küla. Koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö.“ 145.

Metsamaa, Urmas. Kõrgem Usuteaduslik Seminar, Tartu, 2015.

Moltmann, Jürgen. The Church in the Power of the Spirit: A Contribution to Messianic Ecclesiology (London: SCM, 1977, 1992), 33-37.

Narusson, Dagmar. „Kogukonna tähendused“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 18.

Reede, Kaupo. „Kogudus omavalitsusüksuse partnerina“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 124.

Rommel Atko, <https://kjt.ee/2012/06/religioonivastane-voitlus-noukogude-eehis/> (vaadatud 14. mai 2025).

Rienecker, Fritz ja Gerhard Maier. 2011. *Suur Piibli leksikon*. Tallinn: Logos, 309, 470.

Rosenvald, Johanna, Karl Pajusalu, ja Toivo Pilli. 2021. „Kogudus Ja Kogukond: Lingvistilised, Teoloogilised Ja Sotsioloogilised Seosed“. *Usuteaduslik Ajakiri* 79 (1):56-77. <https://ojs.utlib.ee/index.php/UA/article/view/23543> (vaadatud 10. mai 2025), 102.

Salumäe, Tiit, *Kuidas saab kirik olla kasulik kogukonnale? (Haapsalu näitel)* <http://haridus.ekn.ee/wp-content/uploads/2022/10/Salumae-2022.pdf> (vaadatud 08. veebruar 2025).

Siseministeerium, *Kogukondlik Eesti 2025-2028*,
<https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2024-10/Kogukondliku%20Eesti%20programm%202025-2028.pdf> (vaadatud 08. veebruar 2025), 8.

Smolkin, Victoria. *A sacred space is never empty: A history of Soviet atheism* (Princeton: Princeton University Press, 2018), 61, 83.

Soidla, Indrek, Indrek Pekko, „EKNK Mõisaküla kogudus“ - *KUHU LÄHED MAARJAMAA? Quo vaadis TERRA MARIANA?*, toim. Erik Jõks (Tallinna Raamatutrükikoda 2016), 288, 289.

Soom, Kaido. „Eesti elanikkonna ootused kiriku suhtes EEU 2020 põhjal“- USUTEADUSLIK AJAKIRI 2024/2 (86). Erinumber „Eesti elanike maailmapilt uuringu „Elust, usust ja usuelust 2020“ valguses“, peatoim. Roland Karo (Akadeemiline Teoloogia Selts, 2024), 182.

Stott, John R. W. *Kristlik misjon nüüdismaailmas* (Tallinn: Kristlik Kirjastus LOGOS 2002), 93.

Tankler, Üllas. „Vastaastikused eelarvamused“ - *KUHU LÄHED MAARJAMAA? Quo vaadis TERRA MARIANA?*, toim. Erik Jõks (Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016), 259, 260.

Telpt, Eve. „Kiriku roll ühiskonnas“ - *KUHU LÄHED MAARJAMAA? Quo vaadis TERRA MARIANA?*, toim. Erik Jõks (Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016), 63.

Toomet, Illimar, *koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö*. 10.08.2007 00:00 / Autor: [Eesti Kirik](#) / Rubriik: [Arvamus](#) / Number: [8. august 2007 Nr 29](#), <https://eestikirik.ee/koguduse-ja-kohaliku-omavalitsuse-koostoo> (vaadatud 08. veebruar 2025).

Toplaan, Anti. magistr töö *EELK Lääne-Eesti koguduste ja kohalike omavalitsuste koostöö 2017-2021*. (Tartu Ülikooli Humanitaarteaduste ja Kunstide valdkond Usuteaduskond, 2023), 23.

Toplaan, Johanna. 2016. „Koguduse tegevus sotsiaaltöö vaatepunktist lähtudes“. Magistr töö. Tartu: Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.

Volf, Miroslav. *A PUBLIC FAITH: How Followers of Christ Should Serve the Common Good* (Published by Brazos Press, 2011), 13.

Wright, Nigel G. "Free Church, Free State." (First published in 2005 by Paternoster Press), 2-4; 52-55; 228-246.

Õunapuu, Lembit (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. (Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus), <http://dspace.ut.ee/handle/10062/36419> (vaadatud 20. mai 2025), 51-55.

Üprus, Avo. „Kogukonnakirik-mis see on?“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 96.

Üprus, Avo. „Rapla valla ja EELK Rapla Maarja-Magdaleena koguduse koostöökokkulepe“ – *Kirik keset küla*, toim. Avo Üprus ja Ingmar Kurg (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 184-185.

Üprus, Avo ja **Kurg**, Ingmar. Kirik keset küla „*Koguduse ja kogukonna koostöö*“, (EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA, 2022), 10.

ALLIKAD

Eesti Vabariigi ja Eesti Kirikute Nõukogu, *Ühishuvide protokoll 17.10.202*, https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-10/eesti_vabariigi_valitsuse_ja_eesti_kirikute_noukogu_uhishuvide_protokoll.pdf (vaadatud 08. veebruar 2025).

Eesti Kirikute Nõukogu, põhikiri, <https://ekn.ee/ekn-pohikiri/> (vaadatud 17. veebruar 2025).

Eesti Kristlik Nelipühi Kirik koduleht, <https://eknk.ee/kogudused/> (vaadatud 11. jaanuar 2025).

Eesti Kristlik Nelipühi Kirik põhikiri, <https://eknk.ee/wp-content/uploads/EKNK-pohikiri-27-03-2021.pdf> (vaadatud 11. jaanuar 2025).

Eluringikeskus, <https://eluring.ee/et/> (vaadatud 18. mai 2025).

Mis on terviklik misjon? <https://kus.kogudused.ee/mis-on-terviklik-misjon/> (vaadatud 15. mai 2025).

MTÜ Lastekaitse liit, https://arhiiv.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2012/09/Kodanike_hendused_ja_kodanike_kaasamine_Eesti_kohalikes_omavalitsustes.doc (vaadatud 18. mai 2025).

MTÜ Lastekeskus Tähetorn, <https://www.metodistikirik.ee/2025/02/12/56655/> (vaadatud 18. mai 2025).

Rajaleidjad, <https://rajaleidjad.advent.ee/rajaleidjad> (vaadatud 18. mai 2025).

Riigiteataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/KOKS> (vaadatud 11. jaanuar 2025).

Riigiteataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/KIKoS> (vaadatud 13. mai 2025).

Sõnaveeb, <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/kogukond/1/est> (vaadatud 13. mai 2025).

LISAD

Lisa 1. EKNK vaimulike küsitlus 2025

Soovin Teid tänada, et olete vaimulikuna teenimas Eesti Kristliku Nelipühi Kirikus. Seoses oma magistritöö "Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku koguduse juhtide arusaam koostööst kogukonnaga" kirjutamisega pöördun Teie poole palvega osaleda uuringus käesoleva küsitluse ja intervjuu kaudu, mille toimumisaja Teiega lähiajal kooskõlastan.

Küsimustele vastamine võtab aega ligikaudu 15-20 minutit ja see sisaldab küsimusi, mis käsitlevad teie koostööd ja koostöö võimalusi omavalitsusega. Teie vastused jäävad konfidentsiaalseteks ja neid kasutan minu lõputöö valmimise eesmärgil.

Kui olete juhtimas rohkem kui ühte EKNK kogudust palun teil täita küsitlus iga teie poolt juhitava koguduse vaatest lähtuvalt. Uuele küsitlusele vastamise võimalus avaneb teile koheselt, kui olete saatnud ära esimese täidetud küsimustiku. Ekraanile kuvatakse teade "Esita veel üks vastus".

Kui Teil on küsimusi või vajate abi, võtke minuga ühendust, Alur Õunpuu +372 5333 0009, alur.ounpuu@gmail.com

Ootama jäädes teie vastuseid 06.04.2025. Tänan Teid veelkord koostöö eest!

EKNK Kogudus

ELU, FOOKUS, HULJA, KOSE, LOOTUSE KÜLA, PALDISKI, RAE, SAKU, TOOMPEA, TOOMPEA KURTIDE, TUDU, VINEYARD TALLINN, PÕLTSAMAA JORDANI, TARTU MARANATA, VALGA, HIIUMAA ELUVEE, KABLI, KURESSAARE NELIKAARE, LIHULA, MUHU, ORISSAARE, PALIVERE, PÄRNU EESTI, TURBA, ABJA-PALUOJA, HALLISTE, KARKSI-NUIA, KILING-NÕMME, MÕISAKÜLA, VALGUSE, LASNAMÄE VENE, HAAPSALU, MAARDU, PÄRNU VENE, SILLAMÄE VENE, VALGEMÄE.

Milliste omavalitsuses tegutsevate huvigruppidega olete kogudusena teinud koostööd?

kultuuri- ja huviseltsid; huviklubid, ühendused; pensionärid; noorteühendused; puuetega inimesed; spordiklubid; kohalikud arendusorganisatsioonid; ettevõtjad, nende ühendused; vähemusrühvuste esindajad; lapsevanemad; külaseltsid, külavanemad;

loodus- ja keskkonna esindajad; korteriühistud; represseeritute ühendused; koostööd ei toiminud.

Milliseid teenuseid on kogudusel pakkuda kohalikule omavalitsusele?

lastehoid; noortetöö; tegevused puuetega inimestele; tegevused pensionäridele; leinagrupp; rehabilitatsiooni töö; nõustamine; koolitamine; hingehoid; kriisikomisjoni töös osalemine; vaimulike talituste korraldamine; varjupaiga andmine, toitlustamine; pagulaste aitamine; loodus- ja keskkonna teemad; kogudusel puuduvad teenused, mida omavalitsusele pakkuda.

Millistes tegevusvaldkondades toimus vahemikus 2020-2025 koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö?

HARIDUS - näiteks lasteaed, koolid, huvikoolid, õpilaste toitlustamine ja transport.

SOTSIAALHOOLEKANNE - näiteks hoolekanne, tugiisiku teenus, sotsiaalnõustamine, varjupaigateenused, turvakodud, lapsehoiuteenus, eakate hoolekanne ja sotsiaalabi (toit, riided, majutus).

RAHVATERVIS JA TURVALISUS - näiteks terviseedendamine, kogukonna algatuste toetamine, terve elukeskkonna kujundamisse panustamine.

KULTUUR, SPORT ja VABAAEG - näiteks raamatukogude, muuseumite, kultuuriühingute, spordiklubide, erahuvikoolide ja noorsootöö toetamine, muinsuskaitse, kohaliku identiteedi säilitamine.

INFOVAHETUS - näiteks koguduses toimuvat infot jagati otse omavalitsusega.

KONSULTEERIMINE - näiteks enne koguduse arenguid puudutavate otsuste langetamist konsulteeriti omavalitsuse vastava valdkonna ametnikuga (mänguväljaku või parkla rajamine, huviringide loomine).

ESINDAJATE KAASAMINE - näiteks kogudus kaasas pikemaajaliste arenguplaanide ning strateegiate väljatöötamisse omavalitsusest ametnikke.

RUUMIDE, TEHNILISTE VAHENDITE VÕIMALDAMINE - näiteks kogudus andis omavalitsusele ürituste korraldamiseks soodustingimustel või tasuta ruumid ja tehnilised vahendid.

ÜHEKORDSETE TÖÖDE TELLIMINE - näiteks kogudus tellis omavalitsuselt projektipõhiseid koolitusi või muid projektipõhiseid töid.

ÜHENDUSTE RAHALINE TOETAMINE - näiteks kogudus toetas omavalitsuses tegutsevat noortekeskust, spordikooli või mõnda muud omavalitsuse ühendust,

tegevus toimus muus valdkonnas; koostööd ei toimunud.

Millistes tegevusvaldkondades sooviksite arendada koostööd kohaliku omavalitsusega?

HARIDUS; SOTSIAALHOOLEKANNE; RAHVATERVIS JA TURVALISUS;
KULTUUR, SPORT ja VABAAEG; INFOVAHETUS; KONSULTEERIMINE;
ESINDAJATE KAASAMINE; RUUMIDE, TEHNILISTE VAHENDITE
VÕIMALDAMINE; ÜHEKORDSETE TÖÖDE TELLIMINE; ÜHENDUSTE
RAHALINE TOETAMINE; soovin arendada koostööd muus valdkonnas; ei soovi
koostööd arendada.

Kas vaimulik peaks koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö huvides pürgima omavalitsuse volikogusse?

Ei 1 2 3 4 5 Jah

Põhjused, miks vaimulik peaks või ei peaks teie arvates pürgima kohaliku omavalitsuse volikogusse.

.....

Millised on peamised probleemid, millega oled kokku puutunud, et teha koostööd kohaliku omavalitsusega?

probleemid rahastamisega; oskus siduda oma huvi kohaliku omavalitsuse huvidega;
organisatsiooni kultuur, kokkulepete täitmine; passiivsus, ükskõiksus; ülekoormatus;
vähene teadlikkus kohaliku omavalitsuse süsteemist; organisatsioonilise töö kogemuse
puudumine; koostöövõime puudumine, protestimeelne suhtumine; ebakindlus, usalduse
puudumine; probleeme ei ole ilmnunud; koostööd ei ole toimunud.

Kui oluliseks peetakse koguduses misjoni/evangelisatsiooni tööd?

vähe oluliseks 1 2 3 4 5 oluliseks

Lisa 2. EKNK vaimulike intervjuu küsimused 2025

Saadetud E-kiri neile vaimulikele, kes vastasid ankeetküsitlustele.

Tere!

Aitäh, et oled vastanud minu uurimustöö „Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku koguduse juhtide arusaam koostööst kogukonnaga“ küsitlusankeedile.

Kas oleks võimalik salvestada Sinuga ka intervjuu, seoses minu uurimustööga?

Intervjuu salvestamise saame teha kas Messengeri-, WhatsAppi- või telefoni teel.

Ajavahemikus 04.-11.04.2025.

Ole palun hea ja anna mulle teada oma tahtest ja võimalustest intervjuu salvestamiseks (päev, kellaeg ja millist salvestamisvahendit eelistad). Orienteeruv salvestusaeg 20 min.

Küsimused mida intervjuu salvestamisel esitan on järgmised:

1. Millised on Sinu ootused koguduse liikmetele, mida pead oluliseks nende elus?
2. Millisena kujutad Sina ette koguduse rolli kohaliku omavalitsuse koostöös?
3. Millised Piibli põhimõtted toetavad Sinu arvates koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostööd?
4. Millised on või oleksid Sinu motiivid tehes koostööd kohaliku omavalitsusega?
5. Milliseid võimalusi pakub kogudus oma liikmetele osalemaks kohaliku omavalitsuse (või kogukonna) algatustes?
6. Kuidas saab koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö aidata ümbruskonna elanike elu muuta paremaks?
7. Milline on koguduse tulevikuvision seoses kohaliku omavalitsuse koostööga?
8. Kas oled kuulnud oma koguduses arvamust või kohanud hoiakut, et mina olen “taevariigi” kodanik ja see, mis ühiskonnas toimub mind ei huvita. Kuidas Sina sellesse suhtud, mida ütleksid neile kristlastele?

